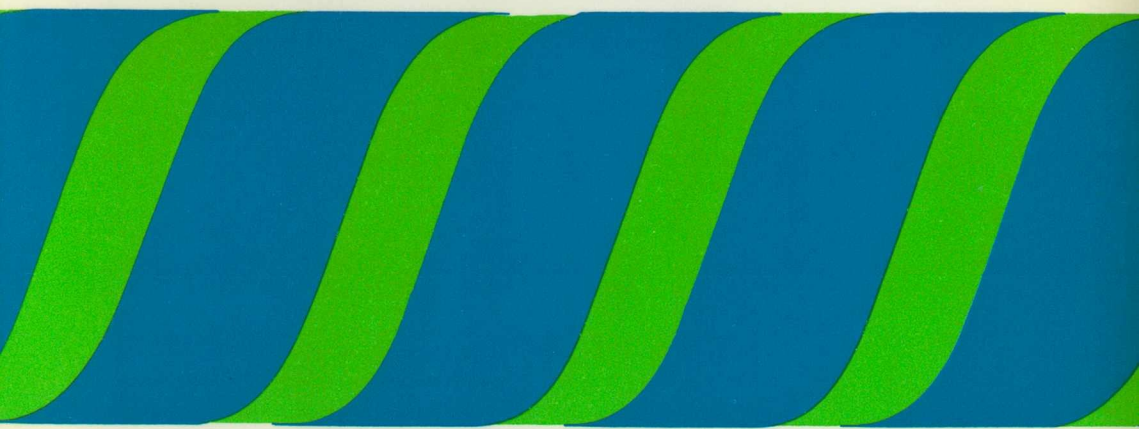

Ref

Svensk industri

Verkstadsindustrins

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2013

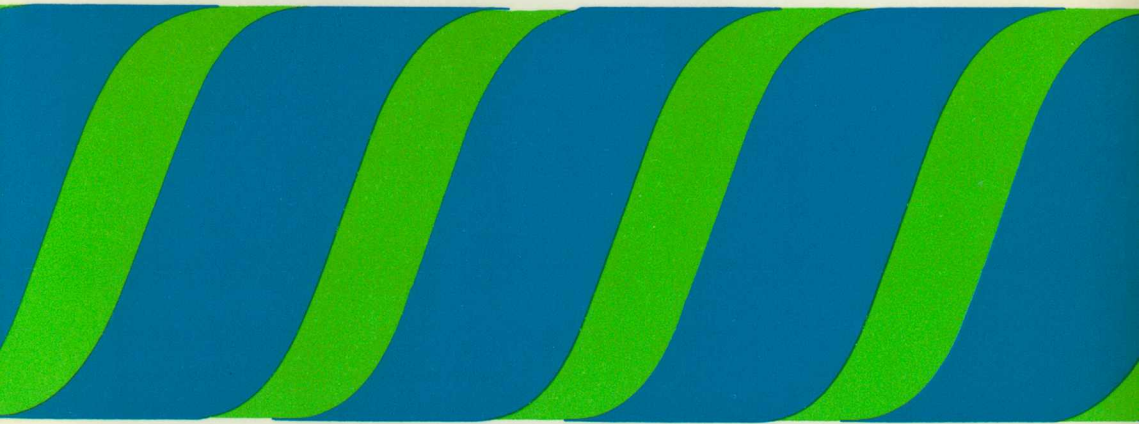
National Library
of Sweden

Delrapport nr 3
från industristrukturutredningen

SOU 1974:13

Ref

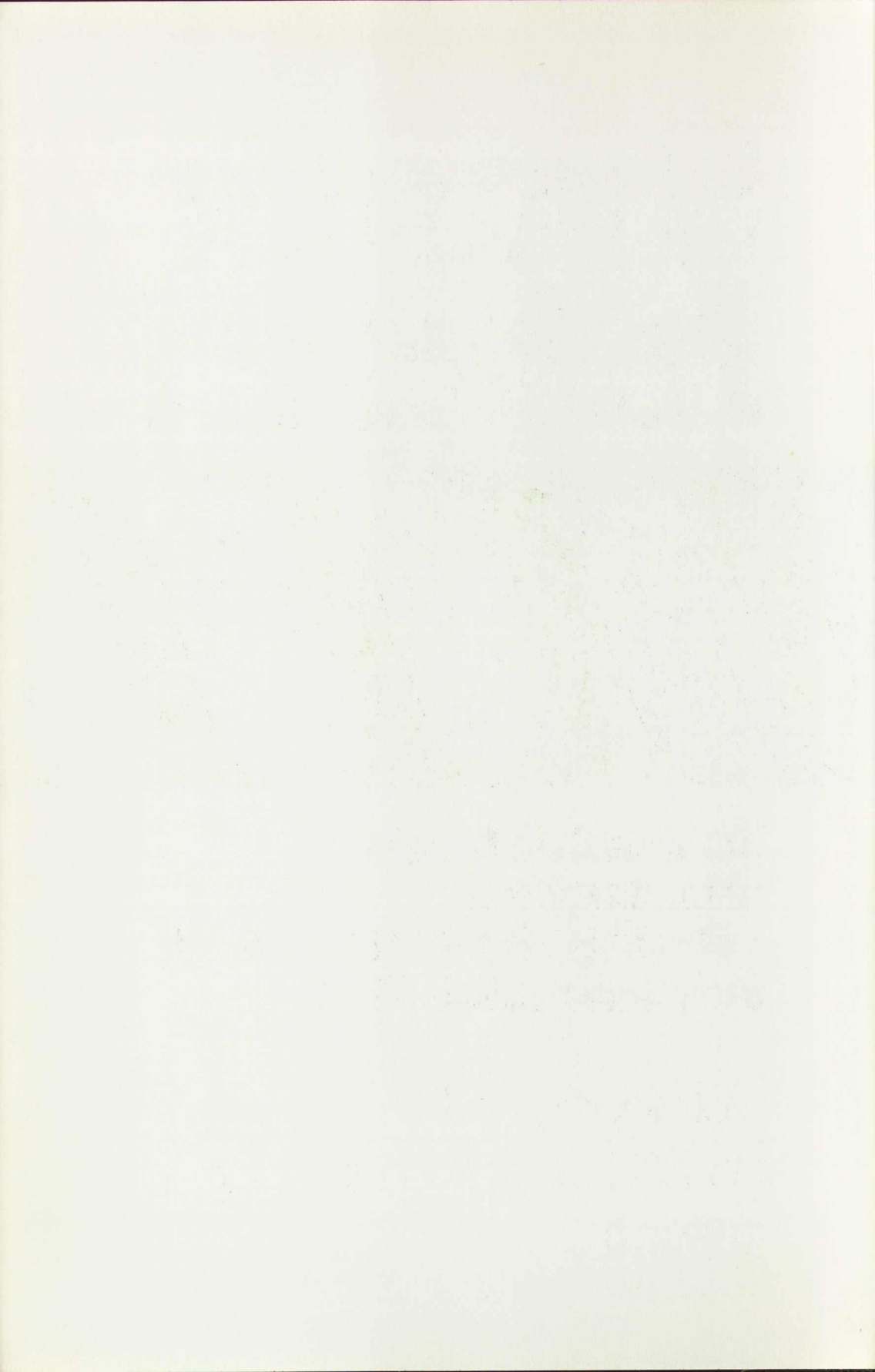
Svensk industri

Verkstadsindustrins arbetsmarknad - kartläggning av arbetskrafts strömmar 1969-1972

Delrapport nr 3
från industristrukturutredningen

SOU 1974:13

Statens offentliga utredningar
SOU 1974:13
Industridepartementet

Svensk industri

Verkstadsindustrins arbetsmarknad
– kartläggning av
arbetskraftsströmmar 1969–1972

Delrapport nr 3 från industristrukturutredningen
Stockholm 1974

ISBN 91-38-01797-0
Omslag: Håkan Lindström

Svensk inbunden

Verkstads- och
Kartläggning av
Industrin i Sverige

Industrin i Sverige
1980

Förord

Sedan ett par decennier har i Sverige genomförts långtidsutredningar – var och en syftande till en bedömning av i första hand den närmaste femårsperioden. Dessa utredningar har utgjort ett betydelsefullt underlag för makroekonomiska bedömningar och beslut. När det gäller utvecklingen inom industrisektorn har de även tjänat syftet att åstadkomma en samlad och mot andra sektorer avstämd bedömning. Långtidsutredningarna får betraktas som informationsmaterial utformat i syfte att bilda underlag för mera övergripande ekonomisk-politiska beslut.

För adekvata insatser på det industripolitiska fältet krävs emellertid också ett mera detaljerat dataunderlag som ger kunskap om utvecklingen inom industrins olika delar. Därtill krävs att underlaget successivt förnyas för att möjliggöra en systematisk uppföljning av utvecklingen. Industripolitiska åtgärder i situationer då allvarliga sysselsättnings- eller andra strukturproblem uppträder i enskilda branscher eller regioner måste givetvis baseras på särskilda fördjupade studier av den uppkomna situationen. För att snabbt kunna genomföra sådana undersökningar – och för att öka möjligheterna att förutse var t ex sysselsättningsproblem kan uppkomma – krävs emellertid ett lätt tillgängligt och aktuellt basmaterial på bransch- och regionnivå. En kontinuerlig analys av strukturdata är också ett viktigt led i uppföljningen av de industripolitiska åtgärder som redan vidtagits på olika områden.

Inom industridepartementet togs våren 1972 initiativ till utformningen av ett informationsunderlag som bättre än hittills beskriver den historiska strukturella utvecklingen och nuläget i olika delar av industrisektorn. Grundtanken är att detta underlag skall vara ett första steg mot utvecklandet av en strukturanalys som tar sikte på att beskriva och förklara grundläggande förändringar i den svenska ekonomin. Därigenom ges ökade möjligheter till mera systematiska åtgärder i syfte att påverka den långsiktiga utvecklingen.

Arbetet har bedrivits av en arbetsgrupp inom industridepartementet och givits namnet industristrukturutredningen. Resultatet av det hittills bedrivna arbetet publiceras nu i fyra delrapporter, som senare kommer att följas av en huvudrapport. Den senare väntas kunna bli publicerad under våren 1974.

Delrapport nr 1 "Industribranschernas utveckling", innehåller en statistisk genomgång av utvecklingen inom industrins olika branscher.

Branschstrukturen och dess utveckling beskrivs i fråga om sysselsättning, produktion, produktivitet, storleksstruktur, regional fördelning etc. Redovisningen, som huvudsakligen baseras på Statistiska centralbyråns industristatistik, är fördelad på 20 huvudbranscher. I de fall det varit möjligt beskrivs även delbranscher inom dessa. Den relativt långtgående branschuppdelningen är ett led i strävandena att åstadkomma ett så detaljerat material att väsentligt olika utvecklingstendenser inte skall döljas i översiktliga genomsnittsdata. Ett centralt moment i denna branschbeskrivning utgörs av ett studium av hur olika produktionsenheter inom en och samma bransch utvecklats. Sålunda redovisas t ex sysselsättningsförändringar mellan parvisa år för arbetsställen inom en bransch.

För var och en av branscherna redovisas den regionala fördelningen länsvis. För att få en uppfattning om olika kommunblocks beroende av utvecklingen inom resp bransch, redovisas sådana kommunblock där branschens andel av industrisysselsättningen är hög.

I *delrapport nr 2* "Industrins finansiella utvecklingstendenser", görs en relativt detaljerad kartläggning av de finansiella utvecklingstendenserna samt ett försök till prognos. Kartläggningen omfattar centrala variabler såsom omsättning, förädlingsvärde, bruttovinster, investeringar, sparande och personalkostnader. En central del av rapporten ägnas åt en lönsamhetsdiskussion. Den finansiella strukturen och dess utveckling beskrivs med hjälp av soliditets- och likviditetsrelationer samt finansieringsanalyser med tillhörande mått på självfinansiering m m.

För att förbättra kunskapen avseende arbetsmarknadsfrågor har inom ramen för industristrukturutredningen genomförts en studie av arbeidskraftsströmmarna inom verkstadsindustrins område. Studien, som presenteras i *delrapport 3*, "Verkstadsindustrins arbetsmarknad", har gemensamt utförts av Sveriges Verkstadsförening och Svenska Metallindustriarbetareförbundet och baseras på parternas gemensamma lönestatistik. Behovet är stort av fördjupade studier av industrins arbetsmarknadsförhållanden. Den genomförda studien, som omfattar endast en del av de industrianställda, får ses som bas för fortsatt utvecklande av undersökningsmetodiken.

I *delrapport nr 4*, "Industrins forsknings- och utvecklingsverksamhet", beskrivs och analyseras utvecklingen av industrins forsknings- och utvecklingsverksamhet under perioden 1967–1971. I rapporten förs en utförlig diskussion om vilka krav som bör ställas på ett dataunderlag avsett som bas för åtgärder inom fou-området.

De nu publicerade delrapporterna från industristrukturutredningen får inte betraktas som ett slutgiltigt utformat informationsunderlag. Utredningen har genomfört ett kartläggnings- och systematiseringsarbete som successivt skall följas upp och förbättras. Industristrukturutredningen har lagt en grund för utvecklande av ett bättre underlag för bedömning av utvecklingstendenserna inom industrin.

Innehåll

Förord	3
Kapitel 1 <i>Utredningens syfte</i>	11
Kapitel 2 <i>Tidigare undersökningar</i>	14
Kapitel 3 <i>Officiell statistik över personalomsättning</i>	18
Kapitel 4 <i>Undersökningens uppläggning</i>	20
Kapitel 5 <i>Allmänna synpunkter på materialets tillförlitlighet</i>	22
Kapitel 6 <i>Allmänna drag i arbetskraftens bruttoströmmar</i>	24
6.1 Jämförelse 1969–1970	24
6.2 Jämförelse 1970–1971	25
6.3 Jämförelse 1971–1972	26
6.4 Jämförelse 1969–1972	27
6.5 Kvarstannandefrekvens vid olika anställningstid	29
6.6 Jämförelse 1971–1972; kvinnor	31
6.7 Jämförelse 1969–1972; kvinnor	32
6.8 Byten av ort, bransch, statistik- och sysselsättningsgrupp	33
Kapitel 7 <i>Bruttoströmmar inom olika åldersgrupper</i>	35
Kapitel 8 <i>Bruttoströmmar inom olika ortstyper</i>	39
Kapitel 9 <i>Bruttoströmmar för olika sysselsättningsgrupper</i>	43
Kapitel 10 <i>Bruttoströmmar för olika statistikgrupper</i>	47
Kapitel 11 <i>Bruttoströmmar inom olika delbranscher</i>	52
Kapitel 12 <i>Bruttoströmmar för arbetare med olika arbetstidsformer</i>	56
Kapitel 13 <i>Bruttoströmmar för företag av olika storlek</i>	57
Kapitel 14 <i>Antal arbetade timmar per arbetare och kvartal</i>	60

Kapitel 15	<i>Konsekvenser av personalomsättningar</i>	63
Kapitel 16	<i>Sammanfattning och slutsatser</i>	65
Kapitel 17	<i>Tabellbilaga</i>	71

Diagramförteckning

II.1	Kvarstannandefrekvens i yrket m.m. mellan 1960 och 1965 för verkstadsmekaniker m.fl.	17
VI.1	Arbetare i verkstadsindustrin fjärde kvartalet 1969 och fjärde kvartalet 1972	28
VI.2	Bruttoströmmar 1969–1971 och 1970–1972 för arbetare inom verkstadsindustrin	30
VII.1	Kvarstannandefrekvens m m. 4 kv. 1969 – 4 kv. 1970 per åldersgrupp	36
VIII.1	Kvarstannandefrekvens m m. 4 kv. 1969 – 4 kv. 1970 per ortstyp	40
X.1	Kvarstannandefrekvens m m. 4 kv. 1969 – 4 kv. 1970 per statistikgrupp	48
XI.1	Kvarstannandefrekvens m m. 4 kv. 1969 – 4 kv. 1970 per delbransch	54
XIII.1	Kvarstannandefrekvens m m. 4 kv. 1969 – 4 kv. 1970 per företagsstorlek	58

Tabellförteckning

III.1	Personalomsättning 1965–1972 inom metall- och verkstadsindustrin	18
V.1	Genomsnittliga timförtjänster 1969–1972 för samtliga arbetare i VF:s medlemsföretag och för de i specialundersökningen ingående arbetarna	23
V.2	Ackordsvolym 1969–1972 för samtliga arbetare i VF:s medlemsföretag och för de i specialundersökningen ingående arbetarna	23
VI.1	Arbetskraftens bruttoströmmar inom verkstadsindustrin fjärde kvartalet 1969 – fjärde kvartalet 1970 (uppräknade tal)	24
VI.2	Arbetskraftens bruttoströmmar inom verkstadsindustrin fjärde kvartalet 1970 – fjärde kvartalet 1971 (uppräknade tal)	26
VI.3	Arbetskraftens bruttoströmmar inom verkstadsindustrin fjärde kvartalet 1971 – fjärde kvartalet 1972 (uppräknade tal)	27
VI.4	Arbetskraftens bruttoströmmar inom verkstadsindustrin fjärde kvartalet 1969 – fjärde kvartalet 1970 (uppräknade tal)	28
VI.5	Kvarstannandefrekvens 1970–1972 för arbetare inom verk-	

	stadsindustrin fjärde kvartalet 1969	29
VI.6	Bruttoströmmar för kvinnliga arbetare inom verkstadsindustrin fjärde kvartalet 1971 – fjärde kvartalet 1972 . . .	31
VI.7	Bruttoströmmar för kvinnliga arbetare inom verkstadsindustrin fjärde kvartalet 1969 – fjärde kvartalet 1972 . . .	32
VI.8	Byten av ort, bransch, statistik- och sysselsättningsgrupp för arbetare med byte av företag 1969–1970 och 1970–1971 .	33
VI.9	Byten av statistik- och/eller sysselsättningsgrupp för arbetare utan byte av företag 1969–1970 och 1970–1971 . . .	34
VII.1	Antal arbetare i olika åldersgrupper med personnummer i lönestatistiken	35
VII.2	Årsvisa uppgifter om kvarstannandefrekvens inom verkstadsindustrin med eller utan företagsbyte 1969–1972 för arbetare i olika åldersgrupper	36
VII.3	Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1970. Årsvis jämförelse för identiska personer i olika åldersgrupper	37
VII.4	Ackordsvolym för vuxna arbetare i olika åldersgrupper 4 kv. 1969 – 4 kv. 1971	38
VIII.1	Antal arbetare i olika ortstyper med personnummer i lönestatistiken	39
VIII.2	Årsvisa uppgifter om kvarstannandefrekvens inom verkstadsindustrin med eller utan företagsbyte 1969–1972 för arbetare i olika ortstyper	39
VIII.3	Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1970. Årsvis jämförelse för identiska personer i olika ortstyper	41
VIII.4	Ackordsvolym för vuxna arbetare i olika ortstyper 4 kv. 1969 – 4 kv. 1971	41
IX.1	Antal arbetare i olika sysselsättningsgrupper med personnummer i lönestatistiken	43
IX.2	Årsvisa uppgifter om kvarstannandefrekvens inom verkstadsindustrin med eller utan företagsbyte 1969–1972 för arbetare i olika sysselsättningsgrupper	44
IX.3	Ackordsvolym för vuxna arbetare i olika ortstyper 4 kv. 1969 – 4 kv. 1971	46
X.1	Antal arbetare i olika statistikgrupper med personnummer i lönestatistiken	47
X.2	Årsvisa uppgifter om kvarstannandefrekvens inom verkstadsindustrin med eller utan företagsbyte 1969–1972 för arbetare i olika statistikgrupper	48
X.3	Årsvisa jämförelser av kvarstannandefrekvens för manliga och kvinnliga arbetare 1969–1972 i olika statistikgrupper .	49
X.4	Genomsnittsförtjänster i olika statistikgrupper första året i respektive ettårsjämförelse 1969–1972	50
X.5	Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män	

	+ kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1970. Årsvis jämförelse för identiska personer i olika statistikgrupper.	51
X.6	Ackordsvolym för vuxna arbetare i olika statistikgrupper 4 kv. 1969 – 4 kv. 1971	51
XI.1	Antal arbetare i olika delbranscher med personnummer i lönestatistiken	52
XI.2	Årsvisa uppgifter om kvarstannandefrekvens inom verkstadsindustrin med eller utan företagsbyte 1969–1972 för arbetare i olika delbranscher	53
XI.3	Ackordsvolym för vuxna arbetare i olika delbranscher 4 kv. 1969 – 4 kv. 1971	55
XIII.1	Antal arbetare i företag av olika storlek med personnummer i lönestatistiken	57
XIII.2	Årsvisa uppgifter om kvarstannandefrekvens inom verkstadsindustrin med eller utan företagsbyte 1969–1972 för arbetare i företag av olika storlek	58
XIII.3	Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1970. Årsvis jämförelse för identiska personer i företag av olika storlek	59
XIII.4	Ackordsvolym för vuxna arbetare i företag av olika storlek 4 kv. 1969 – 4 kv. 1971	59
XIV.1	Arbetad tid under respektive fjärdekvartal 1969–1972 för vuxna män utan företagsbyten	60
XIV.2	Procentuell frånvaro för arbetare inom mekaniska verkstäder (enligt SCB)	62

Tabellbilaga

1	Antal vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag med personnummer i lönestatistiken sista kvartalet 1969, 1970 och 1971	73
2	Kvarstannandefrekvens m. m. bland vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag – årsvisa jämförelser 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972 för olika åldersgrupper. Procenttal.	74
3	Kvarstannandefrekvens m. m. bland vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag – årsvisa jämförelser 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972 för olika ortstyper. Procenttal.	75
4	Kvarstannandefrekvens m. m. bland vuxna arbetare (män+kvinnor) inom medlemsföretag – årsvisa jämförelser 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972 för olika sysselsättningsgrupper. Procenttal.	76
5	Kvarstannandefrekvens m. m. bland vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag – årsvisa jämförelser 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972 för olika statistikgrupper. Procenttal.	77
6	Kvarstannandefrekvens m. m. bland vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag – årsvisa jämförelser 4 kv.	

1969 – 4 kv. 1972 för olika delbranscher. Procenttal.	78
7 Kvarstannandefrekvens m. m. bland vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag – årsvisa jämförelser 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972 för olika arbetstidsformer. Procenttal.	79
8 Kvarstannandefrekvens m. m. bland vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag – årsvisa jämförelser 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972 för olika företagsstorlekar. Procenttal.	80
9 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika åldersgrupper.	81
10 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika ortstyper.	82
11 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika sysselsättningsgrupper.	83
12 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika statistikgrupper.	84
13 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika delbranscher.	85
14 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer med olika arbetstidsformer.	86
15 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i företag av olika storlek.	87
16 Ackordsvolym (% av samtliga arbetstimmar) för vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika åldersgrupper.	88
17 Ackordsvolym (% av samtliga arbetstimmar) för vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika ortstyper.	89
18 Ackordsvolym (% av samtliga arbetstimmar) för vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika sysselsättningsgrupper.	90
19 Ackordsvolym (% av samtliga arbetstimmar) för vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika statistikgrupper.	92

- 20 Ackordsvolym (% av samtliga arbetstimmar) för vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika delbranscher. 93
- 21 Ackordsvolym (% av samtliga arbetstimmar) för vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer med olika arbetstidsformer. 95
- 22 Ackordsvolym (% av samtliga arbetstimmar) för vuxna arbetare (män+kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv. 1969 – 4 kv. 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i företag av olika storlek. 96

1 Utredningens syfte

Sveriges Verkstadsförening och Svenska Metallindustriarbetareförbundet träffade i mars 1971 överenskommelse om en gemensam utredning av arbetsmarknadsförhållandena inom verkstadsindustrin. Det skedde mot bakgrund av den situation som uppstått under de närmast föregående åren inom verkstadsindustrin, vilka präglades av en snabb konjunkturuppgång med ökad efterfrågan på personal. Inom många företag uppstod svårigheter att klara personalrekryteringen. Trots den växande efterfrågan på personal mötte samtidigt många äldre eller handikappade arbetstagare problem när det gällde att finna arbetstillfällen. Den splittring som kännetecknade arbetsmarknaden förstärktes under konjunkturuppgången och skapade svårigheter såväl för enskilda individer som för företagen.

I överenskommelsen betonade parterna verkstadsindustrins centrala roll i samhällsekonomi. Branschen svarar för mer än 40 procent av vår totala varuexport. Den sysselsätter omkring 400 000 personer. Det innebär att totalt mer än en miljon svenskar är direkt beroende av verkstadsindustrin för sin försörjning. I överenskommelsen underströks att det är angeläget att verkstadsindustrin kan bibehålla sin dynamik och fortsätta att expandera. En förutsättning för detta är en teknisk förnyelse. En annan förutsättning är "att behovet av olika kategorier av arbetskraft kan täckas både numerärt och kvalitativt".

Den gemensamma utredningen fick till uppgift att i första hand verkställa en probleminventering och en allmän datasamling om förväntade förändringar i tillgång och efterfrågan på arbetskraft. På grundval av en sådan kartläggning förklarade sig parterna vara beredda att ta ställning till erforderliga åtgärder. Som exempel på faktorer som krävde en belysning kan nämnas den tekniska utvecklingen, skiftarbetets omfattning, utbildningsbehovet och arbetsmiljöns betydelse. Vidare nämndes arbetskraftens rörlighet samt frånvaron inom verkstadsindustrin. När det gällde arbetstagarnas situation underströks att de gifta kvinnorna i framtiden kan väntas utgöra en betydande del av tillskottet på arbetsmarknaden, vilket ansågs skapa särskilda avvägningar när det gäller introduktion och inskolning, rörlig arbetstid, deltid m m. Med hänsyn till att äldre arbetstagare kommer att utgöra en växande grupp underströks behovet av särskilda åtgärder med avseende på arbetsutformning och val av arbetsuppgifter. Parterna var vidare överens om att det är angeläget att öka sysselsättningen av betingat arbetsföra, vilket aktualiserar arbetsplats-

analyser, särskilda ergonomiska insatser och halvskyddad verksamhet. När det gäller invandringen framhölls att rekryteringen i viss utsträckning kan komma att ske utomlands, vilket ställer särskilda krav på introduktion och språkutbildning, bostadsfrågans lösning och anpassningen till företag och samhälle.

Som underlag för utredningsarbetet har informationer insamlats från myndigheter, organisationer och företag. På grundval av en sådan översiktlig materialinsamling skisserades i april 1972 ett program för fördjupade studier på vissa områden. En grundläggande uppgift i utredningsarbetet blev att kartlägga bruttoströmmarna på verkstadsindustrins arbetsmarknad, d.v.s. omfattningen av avgången från verkstadsindustrin, den interna rörligheten samt nyrekryteringen.

Genom avgång och tillflöde till arbetsmarknaden sker en ständig omsättning av arbetskraft. Avgången ur arbetskraften beror på pensionering, dödsfall och sjukdom samt på emigration och mera tillfällig avgång på grund av studier, hemarbete m m. Tillflödet består främst av ungdomar, som efter utbildningen söker sig ut på arbetsmarknaden, tidigare hemarbetande kvinnor samt invandrare. Genom att bestämma dessa faktorer kan man få en bild av bruttoströmmarna på arbetsmarknaden i dess helhet. Vill man ha en motsvarande bild för en näringsgren eller för en enskild industribransch måste man komplettera med information om rörligheten mellan den studerade näringsgrenen eller branschen och andra näringsgrenar och branscher.

En kartläggning av bruttoströmmarna är av betydelse i flera avseenden. Den är nödvändig för att kunna beräkna det framtida nyrekryteringsbehovet och inriktningen av nyrekryteringen mot olika källor. Därigenom kan ett underlag erhållas för att bestämma behovet av utbildningskapacitet. Ett studium av bruttoströmmarna är vidare nödvändigt för att kunna genomföra fördjupade analyser av olika faktorer som påverkar personalomsättningen i företagen. Kartläggningen kan i sig själv ge anledning till slutsatser om personalomsättningens konsekvenser och behovet av åtgärder för att skapa en större personalmässig stabilitet. En fråga av intresse är om en hög personalomsättning i företagen och branschen som helhet hänger samman med hög rörlighet *mellan* företagen *inom* branschen eller om den har sin grund i en stor avgång *från* företag *ut ur* branschen. I det förra fallet blir behovet av utbildningskapacitet mindre än i det senare fallet, och de ekonomiska konsekvenserna i form av förluster i form av yrkeskunnande blir annorlunda.

Som bakgrund till undersökningen om bruttoströmmarna redovisas i avsnitt 2 några tidigare utförda studier av strömmarna på arbetsmarknaden. I avsnitt 3 presenteras vissa allmänna informationer om verkstadsindustrins arbetsmarknadsförhållanden. Undersökningen av bruttoströmmarna på verkstadsindustrins arbetsmarknad har genomförts med användande av Metallindustriarbetarförbundets och Verkstadsföreningens gemensamma lönestatistik, vilken är uppbyggd på individualuppgifter. Statistik för sista kvartalet 1969, 1970, 1971 och 1972 har bearbetats och bruttoströmmarna har kartlagts med beaktande av en rad olika faktorer såsom ålder, yrke, yrkesutbildning, bransch, ort, lön, löneform

m.m. Undersökningens uppläggning presenteras i detalj i avsnitt 4. Vissa synpunkter på materialets tillförlitlighet diskuteras i avsnitt 5. Resultatet av undersökningen presenteras i avsnitt 6–14. De ekonomiska konsekvenserna av personalomsättningen belyses kortfattat i avsnitt 15. En sammanfattning av resultaten redovisas i avsnitt 16, där också vissa preliminära bedömningar görs. I samma avsnitt diskuteras också behovet av fortsatta studier för att ge en mera fullständig bild av verkstadsindustrins arbetsmarknad.

2 Tidigare undersökningar

Arbetsmarknadsfrågorna har efter hand tilldragit sig ökat intresse från statsmakternas och forskarnas sida. De första efterkrigsåren kännetecknades av en — jämfört med mellankrigstiden — högre och jämnare sysselsättning, en stor personalomsättning och betydande svårigheter för företagen att rekrytera personal. Mot bakgrund av dessa förhållanden dominerades den ekonomisk-politiska diskussionen av föreställningen om att det rådde "översysselsättning", att arbetsmarknaden var desorganiserad och att det gällde att finna metoder för att begränsa rörligheten på arbetsmarknaden.

I "Svensk arbetsmarknad vid full sysselsättning" (Konjunkturinstitutet, Stockholm 1954) framhöll Meidner att den bild av fullsysselsättningssamhällets arbetsmarknad, som framträdde ur det då föreliggande materialet väsentligt avviker från den traditionella föreställningen om arbetsmarknaden. Han fann en anmärkningsvärd bundenhet och stelhet i fråga om de efter näringsgrenar grupperade delmarknaderna men en livlig arbetsplatsrörlighet inom lokala arbetsmarknader. Stora delar av arbetsmarknaden var så svagt integrerade med arbetsmarknaden i övrigt, att de kunde betecknas som periferiska, nästan isolerade. Bruttoomflyttningen, d.v.s. byte mellan förbunden inom LO-området, var av storleksordningen 5 procent årligen. Nettoflyttningen var mindre än hälften därav; inte mindre än 2/3 av dessa flyttningar visade sig vara "komplementära", d.v.s. de neutraliserade varandra och förändrade inte det ursprungliga medlemstalet. Även den geografiska rörligheten inom samma näringsgren föreföll vara ringa. Meidner uppskattade den till ca 5 procent. Den egentliga arbetskraftsrörligheten uppgick däremot till 30—40 procent av de anställda per år räknat under efterkrigstiden. Enligt Meidner tydde materialet från den svenska arbetsmarknaden på att de olika yrkena och näringsgrenarna skapade begränsade lokala delmarknader.

Ungdomarnas yrkesval skedde till stor del slumpmässigt och valet av arbetsplats till alldeles övervägande delen slumpmässigt. Därefter vidtog för det stora flertalet ungdomar en anpassningsprocess. Men flyttningsrörelsen föreföll endast i mindre grad bestämd av individernas överblick över de chanser som arbetsmarknaden erbjöd. Enligt Meidner kunde man konstatera ett svagt samband mellan löneläge och flyttning, men andra faktorer var av ännu större betydelse. Sambandet mellan lön och avflyttning var starkare än sambandet mellan lön och inflyttning. Det

kunde tolkas så att bortstöttningsmotivet var viktigare för flyttningsbeslut än attraktionsmotivet.

Meidner fann vidare att rörligheten var starkt koncentrerad till ungdomar med kort anställningstid, den var större för gifta kvinnor än för ogifta kvinnor och den var större för ogifta män än för gifta män. Yrkesarbetarnas rörlighet var lägre än tempo- och grovarbetarnas.

Meidner delade upp rörligheten i *anpassningsrörlighet* och i *missanpassningsrörlighet*. Med anpassningsrörlighet menades den av förbättrad arbetstillgång möjliggjorda stegringen av rörligheten som ett led i en yrkeskarriär eller enbart i en anpassning från trivselsynpunkt. Missanpassningsrörligheten var i första hand en misslyckad anpassningsrörlighet; syftet med flyttningen uppnåddes inte – oftast till följd av okunnighet om arbetsmarknaden. Till denna kategori räknade Meidner också "all rörlighet som inte är tänkt som anpassning utan närmast utgör en oreflekterad handling eller en okynnesreaktion". Utifrån denna uppdelning och analys av rörligheten diskuterade Meidner sedan samhällliga åtgärder för att å ena sidan *öka* anpassningsrörligheten och för att å andra sidan *minska* missanpassningsrörligheten.

Under 1950-talet kom diskussionen om arbetsmarknaden att frigöras från de första efterkrigsårens föreställningar om att "överrörlighet" var det dominerande problemet på arbetsmarknaden. Mot bakgrund av strukturförändringarna i näringslivet – stagnation och tillbakagång i vissa näringsgrenar och en snabb expansion i andra – framträdde allt mer behovet av en geografisk och yrkesmässig rörlighet. Att stimulera och stödja en sådan rörlighet blev så småningom en framträdande uppgift för arbetsmarknadspolitiken. En sådan politik kunde motiveras såväl från individens som från företagets och samhällets intressen. En rörlig arbetsmarknad utgör en förutsättning för att individen så fritt som möjligt skall kunna välja att göra den arbetsinsats som ger honom den största tillfredsställelsen. Den utgör också en förutsättning för att de produktiva och expansiva företagen ska få tillgång till erforderlig arbetskraft. Den är slutligen en förutsättning för att arbetsmarknadspolitikens mål om full, produktiv och fritt vald sysselsättning skall kunna förverkligas.

Utifrån ett sådant perspektiv kom en rad studier till stånd om arbetsmarknadsförhållandena. Av särskilt intresse är Bengt Rundblads avhandling "*Arbetskraftens rörlighet*" (IUI 1964). Rundblad utförde en intensivstudie av en lokal arbetsmarknad (Norrköping) genom intervjuer med ett urval bestående av män i åldern 25, 35 resp. 45 år. Studien inriktades på att ge en bild av antalet arbetsbyten bland de intervjuade samt av orsakerna till och resultatet av det senaste arbetsbytet. Under en femårsperiod i mitten av 50-talet hade de som var 45 år vid slutet av perioden bytt arbete i genomsnitt 0,57 gånger. De som var 35 år hade bytt 0,88 gånger i genomsnitt och de som var 25 år hade bytt 1,62 gånger. Under samma period hade 69 procent av den äldsta gruppen varit kvar på samma arbete. Motsvarande för den mellersta gruppen var 62 procent och för den yngsta gruppen 37 procent. (Undersökningen avsåg en lokal arbetsmarknad, som genomgått en kraftig struktururomvandling.)

Arbetare hade större rörlighet än tjänstemän och icke-yrkesutbildade arbetare hade i sin tur större rörlighet än de yrkesutbildade. Icke-yrkesutbildade arbetare som var 45 år vid periodens slut hade i genomsnitt 1,89 arbetsplatsbyten under femårsperioden, medan de som var 35 år redovisade i genomsnitt 2,95 arbetsplatsbyten och 25-åringarna 4,39 byten.

Rundblad undersökte också anställningstidens varaktighet. Bland samtliga undersökta i den äldsta gruppen var den genomsnittliga anställningstiden 12 1/2 år i det senaste arbetet, i den mellersta gruppen var motsvarande anställningstid 8 1/4 år och för den yngsta gruppen 3 3/4 år.

När det gällde motiven för arbetsbyten visade det sig att omkring 25 procent (28 för arbetare och 18 för tjänstemän) av bytena bland de äldre var framtvingade genom förändringar i driften mot 19 procent (22 resp. 13) i mellangruppen och 18 procent (22 resp. 13) i den yngre gruppen.

Bland dem som bytte arbete spelade lönen en särskilt viktig roll i mellangruppen. Bland de yngre var missnöjet med arbetsförhållandena en viktig förklaring till arbetsbytet.

En betydelsefull iakttagelse i undersökningen var att många arbetsbyten skedde utan tillgång till någon utförlig information om det nya arbetet. Många tog chansen att pröva ett ledigt arbete för att på så sätt finna om det motsvarade förväntningarna på bättre arbetsförhållanden.

En ingående belysning av vissa aspekter i arbetskraftens rörlighet har gjorts i Magnus Hedbergs avhandling, *The process of labour turnover* (Göteborgs universitet 1967).

Utifrån en deskriptiv modell för personalflödet genom det enskilda företaget har en rad empiriska undersökningar redovisats. Material från ett flertal länder har bearbetats i undersökningen. Analysen har koncentrerats kring variablerna anställningstidens längd, ålder och kön. Framförallt fastslår Hedberg de mycket starka sambanden mellan anställningstidens längd och ålder å ena sidan och rörligheten å den andra sidan. Dessa förklaringar till personalomsättningen betonar vikten av företagets rekryterings- och anställningspolitik.

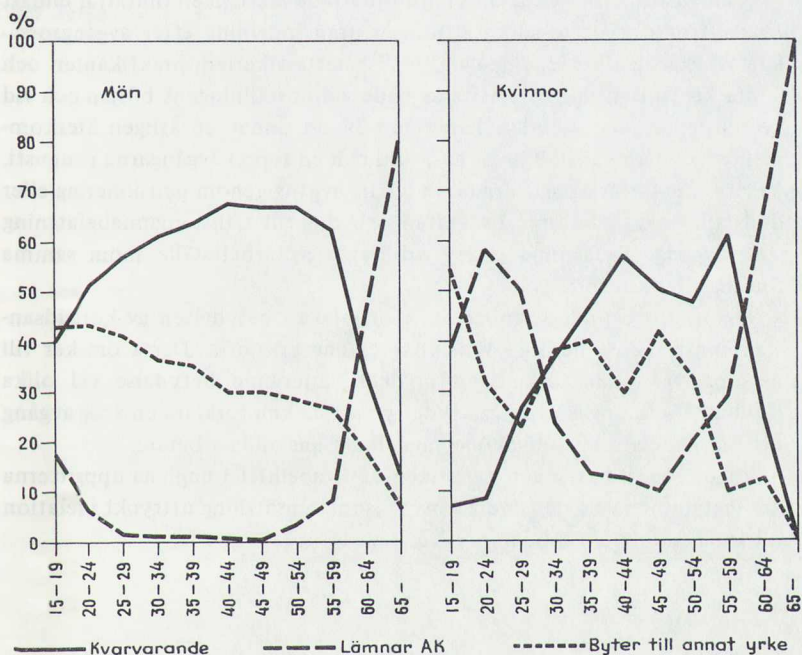
På uppdrag av 1968 års utbildningsutredning (U68) har Statistiska Centralbyrån (SCB) utfört vissa studier av arbetskraftens bruttoströmmar. Resultatet har publicerats i rapporten "*Tendenser i arbetsmarknadens rekryteringsmönster 1965-1980*" 1973:4. SCB har använt sig av folkräkningarna 1960 och 1965 och med hjälp av dessa skattat bruttoströmmarna på arbetsmarknaden på individbasis för ett urval av befolkningen (3,3 procent). Därigenom har man fått uppgift om vilket yrke de hade, som var yrkesverksamma vid båda tidpunkterna samt vad de var sysselsatta med, som inte var yrkesverksamma vid den ena eller båda tidpunkterna. Den information som man erhåller genom att samköra uppgifterna från 1960 och 1965 avser en jämförelse mellan två tidpunkter, men inte vad som hänt åren mellan dessa tidpunkter. Det innebär att en person kan ha bytt yrke ett flertal gånger mellan dessa år, men endast ett (eller inget) byte kommer att registreras. Genom yrkesuppdelningen är det möjligt att studera bruttoströmmarna för t. ex. en grupp som verkstadsmekaniker. I denna yrkesgrupp fanns år 1960

174 400 män. Av dessa lämnade ca 12 procent (20 900) arbetskraften fram till år 1965, medan 33 procent (58 000) bytte till annat yrke. Yrkesbytarernas andel uppgår till drygt 40 procent i åldersgrupperna upp till 25 år och sjunker successivt fram till 55 år varefter yrkesbytarandelen snabbt minskar. Av de 58 000 manliga verkstadsmechaniker, som bytte yrke mellan 1960 och 1965, hade 61 procent gått till annat tillverkningsyrke, medan 14 procent bytt till tekniskt arbete och 25 procent till andra yrken. (För andra yrkeskategorier redovisas likartade siffror.)

För kvinnorna varierar kvarvaron och yrkesbytarandelen kraftigt mellan olika åldersgrupper. (Se diagram II.1.)

Undersökningen avser byte av yrke och ger inte någon information om byte av bransch och företag. En person som i SCBs undersökning redovisas som kvarvarande i yrket kan mycket väl ha bytt anställning och vid den senare tidpunkten återfinnas inte bara i ett annat företag utan också i en annan bransch.

Diagram II.1. Kvarstannandefrekvens i yrket m.m. mellan 1960 och 1965 för verkstadsmechaniker m.fl.

3 Officiell statistik över personalomsättning

Statistiska Centralbyrån (och tidigare Socialstyrelsen) har under en lång följd av år insamlat uppgifter om antalet avgångna och nyanställda arbetare inom industrin. Uppgiftslämnandet har hela tiden skett månatligen, men uppgifterna avsåg länge endast en vecka varje månad. Numera täcker statistiken dock all avgång och nyanställning under varje månad.

Den av Statistiska Centralbyrån upprättade statistiken omfattar endast totalsiffror om personalomsättningen utan indelning efter avgångsorsaker. Detta medför exempelvis, att semestervikarier, praktikanter och andra korttidsanställda registreras både vid anställningens början och vid dess upphörande. Följden härav blir bland annat en årligen återkommande topp i nyanställningarna i juni och en topp i avgångarna i augusti. Vidare innefattar uppgifterna oundviklig avgång genom pensionering eller dödsfall. Likaså noteras byte från arbetar- till tjänstemannabefattning som avgång. Detsamma gäller vid byten av arbetsställe inom samma företag eller koncern.

Någon större undersökning om den relativa betydelsen av korttidsanställningar, pensionering, dödsfall etc. har ej gjorts. Dessa orsaker till personalavgång har säkerligen mycket varierande betydelse vid olika företag. Vissa uppskattningar tyder på att de kan förklara en årlig avgång motsvarande åtminstone 6 % av medeltalet anställda arbetare.

För de senaste åren ger statistiken de i tabell III.1 angivna uppgifterna om metall- och verkstadsindustrins personalomsättning uttryckt i relation till medelantalet anställda.

Tabell III.1 Personalomsättning 1965–72 inom metall- och verkstadsindustrin

År	Nyanställningar %	Avgång %
1965	47	45
1966	38	41
1967	26	32
1968	31	26
1969	48	37
1970	44	37
1971	27	28
1972	28	25

Personalavgången för arbetare inom metall- och verkstadsindustrin låg under dessa år genomgående någon procentenhet under industrigenomsnittet, medan andelen nyanställningar i medeltal varit ungefär densamma som för hela industrin.

Som framgår av sammanställningen, är personalomsättningen starkt konjunkturkänslig. Under lågkonjunkturåren 1967–1968 och 1971–1972 var både nyanställnings- och avgångsfrekvenserna klart lägre än övriga år.

En analys av utvecklingen inom metall- och verkstadsindustrins delbranscher visar genomgående de lägsta siffrorna för järn- och metallverken, där personalavgångsfrekvensen genomgående legat 7–10 % under hela branschens medeltal. Genomsnittligt har också skeppsvarven legat klart under genomsnittssiffrorna för personalavgångar. Kring medelavgångsfrekvensen – men med vissa olikheter mellan åren – återfanns de mekaniska verkstäderna och den elektroniska industrin. Avgångsfrekvensen inom järn- och medelmanufakturindustrin låg i medeltal 1,5 % över branschmedeltalet och inom ”övrig” metallindustri i medeltal nära 4 % över detta.

4 Undersökningens upplägning

Undersökningen baseras på den lönestatistik som organisationerna förfogar över. Sedan lång tid tillbaka insamlas kvartalsvisa uppgifter över anställda vid medlemsföretagen. Uppgifterna innefattar för varje individ bl.a. sysselsättning (yrke), statistikgrupp (yrkesarbetare, tempoarbetare) samt timmar och lönebelopp för tidlön respektive ackord. Fram till 1967 var individerna definierade med anställningsnummer och ålder men efter 1968 rekommenderades företagen att ange det fullständiga personnumret.

Individuppgifterna sammanställs för varje arbetsplats, för vissa orter och för de löneregioner som finns angivna i det kollektivavtal som gäller mellan parterna. Dessa sammanställningar används sedan dels vid lokala lönediskussioner och dels för vissa kvartal även för fastställande av avtalsenliga lönehöjningar. Under vissa år har även de individuella uppgifterna legat till grund för beräkning av skäglönetillägg.

Då statistiken sålunda har stor betydelse för avtalshöjningarnas storlek finns stort intresse från såväl organisationer som företag och anställda att försöka få uppgifterna korrekta.

Individuppgifterna kompletteras vid statistikbearbetningen med uppgifter om företag/arbetsplats från SAF:s delägarregister. Härvid får individposten uppgift om arbetsplatsens nummer, storlek, belägenhet (län, kommun) samt branschtilhörighet (fr.o.m. 1972 enligt SNI-kod¹.)

De på detta sätt kompletterade individuppgifterna har vid denna undersökning använts för att studera förändringarna mellan två kvartal. Genom kontroll av personnummer har kunnat fastställas vilka individer som finns med vid två jämförelsekvartal och vilka som tillkommit respektive försvunnit. För de individer som återfinns båda kvartalen kan jämförelse göras beträffande företag, sysselsättning, statistikgrupp, bransch, ort för att se om några förändringar skett under året.

De individer som inte återfinns båda åren har klassats efter olika förändringsmönster där hänsyn även tagits till om de återfinns i materialet för ett tredje år. Följande alternativ har därvid studerats.

- De som saknas år två och då uppnått pensionsåldern.
- Övriga som saknas år två och ej återkommer år tre.
- De som saknas år två och återkommit år tre.
- De som kommit in år två och slutat igen år tre.
- De som kommit in år två och finns kvar år tre.

¹ Standard för Svensk näringsindelning, se SCB Meddelanden i samordningsfrågor 1969:8

De individer som finns med båda åren har analyserats efter följande mall.

De som bytt företag/arbetsplats:

de som bytt ort

de som bytt delbransch

de som bytt statistikgrupp

de som bytt sysselsättningsgrupp

De som finns kvar på samma arbetsplats.

de som bytt statistikgrupp

de som bytt sysselsättningsgrupp.

Resultatet har framtagits i en mängd detaljtabeller där förändringarna studerats mot bakgrund av följande variabler:

kön

ålder i femårsklasser

ortstyp Stockholm, Göteborg, vissa industristäder, övriga landet.

sysselsättningsgrupp (svetsare, svarvare etc.)

statistikgrupp (yrkesarbetare, tempoarbetare)

delbransch (mek. verkstäder, varv, bilfabriker etc.)

skiftform (dagtid, 3-skift)

storleksklass för företaget

Undersökningen har sedan för varje variabel omfattat

antalet individer

arbetade timmar första året

utbetald lön första året

förtjänst första året

ackordsvolym första året

timmar andra året

utbetald lön andra året

förtjänst andra året

ackordsvolym andra året

förtjänstutvecklingen mellan år 1 och 2.

Då kodifieringarna beträffande sysselsättnings- och statistikgrupp endast finns beträffande vuxna arbetare har undersökningen huvudsakligen avsett dessa. I statistiksammanhang har fram t. o. m. 1971 den ansetts som vuxen som året före fyllt 19 år. 1971 sänktes den avtalsmässiga gränsen för vuxenbegreppet till 18 år, vilket också slagit igenom i undersökningen.

Undersökningen har begränsats till att avse ett kvartal varje år. Valet har därvid fallit på 4:e kvartalet. Orsaken till detta är att första kvartalets löneuppgifter är svårtolkade då avtalshöjningen normalt sker den 1 februari. Andra och tredje kvartalet är belastade med praktikanter och semestervikarier som skulle förrycka utredningsresultatet. En individ kommer med även om har bara varit anställd en kort tid under kvartalet. Detta gör även att samma individ kan återfinnas vid två företag under samma kvartal. I de fall detta inträffat har vid undersökningen endast medtagits den post som haft de flesta timmarna.

5 Allmänna synpunkter på materialets tillförlitlighet

I princip vore det intressant att studera arbetskraften inom hela den svenska verkstadsindustrin. Det material som studerats är emellertid begränsat till de löneuppgifter Verkstadsföreningens medlemsföretag sändt in till den ordinarie lönestatistiken. Något mer representativt material finns inte. Verkstadsföreningens medlemsföretag svarar för 210 000 av de 260 000 anställda arbetarna i hela verkstadsindustrin.

Av olika skäl har antalet individer i undersökningen varit något mindre än som svarar mot totala antalet anställda inom Verkstadsföreningens medlemsföretag.

Det finns varje kvartal ett fåtal företag, framförallt mindre, som av olika orsaker ej kan sända in statistik ett visst kvartal. Inget företag med mer än 200 arbetare saknas dock något av de nu aktuella kvartalen.

Verkstadsföreningens medlemskrets ändras genom att nya företag kommer till och genom att företag läggs ned eller går i konkurs. De enda större förändringar som skett under undersökningsperioden är dock utträde av några företag tillhörande Statsföretagsgruppen. Underlaget har korrigerats för dessa förändringar.

Personnummer infördes i statistiken först 1968 och företagen är ej tvingade att ange personnummer. För de normala bearbetningarna är det tillräckligt med angivande av födelseåret. Andelen individer med personnummer i materialet har dock stadigt ökat och utgjorde:

4 kvartalet 1969 77 %
4 kvartalet 1970 86 %
4 kvartalet 1971 90 %
4 kvartalet 1972 93 %

Denna ökning innebar bl.a. att en del av de personer som vid en jämförelse klassificeras som nytillkomna i verkligheten fanns med i företaget som infört personnummer mellan jämförelsekvartalen. Korrigering härför har skett i undersökningen.

För att räkna upp undersökningsresultatet till hela VF-Metalls gemensamma område har uppräkningsstal beräknats på följande sätt.

Antalet timmar för individerna i undersökningsmaterialet jämförs med det totala antalet timmar enligt den ordinarie kvartalsstatistiken. Andelens förändring under de fyra undersökningskvartalen framgår av följande tabell.

År	Statistikgrupp			
	A	B	C	A+B+C
1969	84,1	75,2	72,1	77,7
1970	91,1	84,2	85,2	86,7
1971	92,8	87,2	88,0	89,2
1972	94,9	92,2		93,1

Som framgår av tabellen har representativiteten successivt stigit och omräkningstalen blivit mer lika mellan grupperna. Att andelen tempoarbetare var markant lägre än andelen yrkesarbetare i undersökningens början kan förklaras av att en koncern med stor andel tempoarbetare var sen med att införa personnummer i sin redovisning.

Skillnaderna är dock inte större än att kontroll mot statistiken visar god överensstämmelse såväl vad beträffar åldersfördelningen som könsfördelningen i urvalsmaterialet.

I tabellerna V.1 och V.2 visas skillnaderna mellan förtjänster och ackordsvolymen i den nu genomförda undersökningen och resultatet av den totala ordinarie kvartalsstatistiken. Som framgår är differenserna små och undersökningen bör ge möjlighet till slutsatser som får anses vara allmängiltiga för hela VF-området.

Tabell V.1 Genomsnittliga timförtjänster 1969–72 för samtliga arbetare i VF:s medlemsföretag och för de i specialundersökningen ingående arbetarna

	A		B		C		A+B+C	
	Denna studie	Ordinarie kvartalsstatistik	Denna studie	Ordinarie kvartalsstatistik	Denna studie	Ordinarie kvartalsstatistik	Denna studie	Ordinarie kvartalsstatistik
1969	1251	1248	1103	1109	992	993	1141	1138
1970	1385	1384	1235	1235	1102	1102	1267	1263
1971	1528	1527	1367	1371	1233	1233	1402	1401
1972*	1667	1660	1510	1500	1368	1350	1544	1528

Tabell V.2 Ackordsvolymen 1969–72 för samtliga arbetare i VF:s medlemsföretag och för de i specialundersökningen ingående arbetarna

	A		B		C		A+B+C	
	Denna studie	Ordinarie kvartalsstatistik	Denna studie	Ordinarie kvartalsstatistik	Denna studie	Ordinarie kvartalsstatistik	Denna studie	Ordinarie kvartalsstatistik
1969	64	64	66	68	60	64	64	66
1970	61	60	65	65	62	63	63	63
1971	59	59	64	65	59	60	61	62
1972*	57	56	63	64	60	60	61	61

* De värden som anges i kolumnen "Denna studie" gäller för anställda inom VF-området både 1971 och 1972 vilket framför allt påverkar förtjänstifforna.

6 Allmänna drag i arbetskraftens bruttostömmar

6.1 Jämförelse 1969–1970

Totalt sysselsatte VF:s medlemsföretag fjärde kvartalet 1969, 198 000 arbetare. Antalet steg sedan successivt till 211 500 sista kvartalet 1972 – en ökning med 7 procent under treårsperioden.

Bakom denna nettoökning på 13 500 arbetare döljer sig betydande bruttostömmar av arbetskraft. Ett stort antal har lämnat branschen och övergått till annan verksamhet. Rekryteringen till verkstadsindustrin är ännu större och även flyttningar mellan olika verkstäder är betydande.

I tabell VI.1 visas förändringarna hos den vuxna arbetskraften mellan fjärde kvartalet 1969 och fjärde kvartalet 1970.

Som framgår av uppställningen återfanns 146 400 eller 73,9 procent av arbetarna i samma företag. Resterande 51 600 (26,1 procent) hade alltså slutat sin anställning vid företaget. En mindre del av de som slutat – ca 18 procent eller 9 400 – återfanns i annat VF-företag.

Det stora flertalet av de som slutar lämnar alltså verkstadsindustrin antingen för gott eller för en kortare eller längre period. Det visade sig att av de 42 200 arbetare som ej återfanns i VF-företag fjärde kvartalet 1970 återvände, fram till fjärde kvartalet 1971, 6 000 av dessa. Orsaken bakom

Tabell VI:1 Arbetskraftens bruttostömmar inom verkstadsindustrin fjärde kvartalet 1969–fjärde kvartalet 1970 (uppräknade tal)

	Antal 1000-tal	%
Vuxna arbetare 1969/4	198,0	100,0
Kvar i samma företag 1970/4	146,4	73,9
Kvar i annat VF-företag 1970/4	9,4	4,7
Ej kvar i VF-företag 1970/4	42,2	21,3
Därav: pensionerade	1,8	0,9
avlidna	0,9	0,5
övriga	39,5	20,0
Nyttillkomna	60,0	30,3
Därav: från annat företag	9,4	4,7
från "ej vuxna 1969/4"	2,4	1,2
utifrån rekryterade	48,2	24,3
Vuxna arbetare 1970/4	206,5	104,3

en del av dessa återvändare var militärtjänst, långtidssjukdom, vidareutbildning samt tillfällig yrkesverksamhet utanför verkstadsområdet.

En mindre del av avgången — ca 1,4 procent — kan förklaras av pensionering och avlidna. Om man till dessa lägger de som övergått till tjänstemannabefattningar inom företaget, arbetsledare, verkmästare och dylikt kommer man upp till ca 2 procent eller 4 000 arbetare.

Resterande ca 32 000 arbetare som lämnade den svenska verkstadsindustrin för en längre period än ett år har alltså övergått till annan bransch, lämnat riket, blivit arbetslös eller lämnat arbetskraften. Någon uppdelning på olika nationaliteter har tyvärr ej kunnat göras i denna bearbetning av materialet.

Antalet nytillkomna (sedan fjärde kvartalet 1969) uppgick till 60 000 fjärde kvartalet 1970. Totala antalet nyrekryterade under 1970 var dock betydligt högre beroende på att de som både börjat och slutat under årets tre första kvartal ej registrerats i bearbetningarna. Enligt jämförelser med uppgifter från Statistiska Centralbyrån¹ tycks denna "korta" typ av rörlighet varit tämligen stor, mer än 20 000, under 1970. Däri ingår dock anställningar av typ feriearbete som torde svara för ungefär en fjärdedel av dessa. På grund av olikheter i statistikmaterialet är dock dessa siffror något osäkra.

Var sjätte nytillkommen arbetare fjärde kvartalet 1970, ca 9 400, hade arbetat i ett annat verkstadsföretag ett år tidigare. 2 400 av de vuxna arbetarna i slutet av 1970 tillhörde gruppen ej vuxna (minderåriga och lärlingar). 48 200 arbetare alltså 80 procent av de nytillkomna hade rekryterats från andra samhällssektorer eller från andra länder. Totalt sett ökade sysselsättningen i verkstadsindustrin med 8 500 eller 4,3 procent under 1970.

6.2 Jämförelse 1970—1971

Antalet sysselsatta inom verkstadsindustrin var i stort sett oförändrat under 1971. Resultatet av jämförelsen mellan fjärde kvartalet 1970 och 1971 framgår av tabell VI.2.

Enligt tabellen uppgick kvarstannandefrekvensen till 77,3 procent, vilket alltså är 3,4 procentenheter högre än året innan. En orsak till denna minskade avgång är det konjunkturomslag som inträffade i slutet av 1970.

Antalet arbetare som återfanns i annat verkstadsföretag uppgick till 6 700, alltså en minskning med 2 700 jämfört med ett år tidigare. En del av denna minskning förklaras naturligtvis av den högre kvarstannandefrekvensen och därmed att totalantalet som slutat var färre året innan.

Denna förklaring är dock inte tillräcklig. Det visar sig att även en mindre andel — 14 procent jämfört med 18 procent 1970 — av de som slutat vid verkstadsföretag har gått till andra VF-företag.

En näraliggande orsak till detta är stagnationen i sysselsättningsutvecklingen inom verkstadsindustrin varigenom utbudet av arbetstillfällen

¹ Serie AM "Sysselsättning och löner för arbetare inom industrin". Beräkningarna är gjorda med utgångspunkt från uppgifter om avgången och nettoförändringen av sysselsättningen

Tabell VI.2 Arbetskraftens bruttoströmmar inom verkstadsindustrin fjärde kvartalet 1970 – fjärde kvartalet 1971 (uppräknade tal).

	Antal 1000-tal	%
Vuxna arbetare 1970/4	206,5	100,0
Kvar i samma företag 1971/4	159,6	77,3
I annat VF-företag 1971/4	6,7	3,3
Ej kvar i VF-företag 1971/4	40,2	19,5
Därav: pensionerade	1,8	0,9
avlidna	0,9	0,5
övriga	37,4	18,1
Nyttillkomna vuxna 1971/4	48,5	23,5
Därav: från annat VF-företag	6,7	3,3
från "ej vuxna" 1970/4	8,6	4,2
utifrån rekryterade	33,2	16,1
Summa vuxna arbetare 1971/4	208,1	100,8

sjunkit jämfört med året innan.

Av de 40 200 som lämnade verkstadsindustrin mellan fjärde kvartalen 1970 och 1971 återvände, ca 7 000, fram till fjärde kvartalet 1972.

En jämförelse med Statistiska Centralbyråns sysselsättningsstatistik ger vid handen att ca 12 000 arbetare både börjat och slutat sin anställning under första – tredje kvartalet 1971. Denna "korta" rörlighet skulle således i stort sett ha halverats mellan 1970 och 1971. Det syns alltså som om den "korta" rörligheten är mycket konjunkturkänslig.

Antalet pensionerade, avlidna och de som övergått till tjänstemannabefattningar är samma som föregående år och uppgår alltså till ca 2 procent.

Antalet nyttillkomna har däremot sjunkit mycket påtagligt, från 60 000 till 48 500. Detta är en följd av dels den höjda kvarstannandefrekvensen dels den lägre sysselsättningsökningen. Den procentandel av de nyttillkomna som kommer från andra VF-företag är i stort sett oförändrad mellan årsjämförelserna 1969–1970 och 1970–1971.

Tillskottet av vuxna arbetare från lärlingar och minderåriga uppvisar en mycket kraftig ökning jämfört med året innan. Den huvudsakliga förklaringen till detta är att åldersgränsen för vuxna sänktes från 19 till 18 år den 1 januari 1971. Därmed kom tillskottet att omfatta två åldersklasser.

6.3 Jämförelse 1971–1972

Resultaten från den årsvisa jämförelsen mellan fjärde kvartalen 1971 och 1972 uppvisar inga större skillnader gentemot jämförelsen 1970–1971.

Som framgår av tabell VI.3 uppvisar kvarstannandefrekvensen en mindre uppgång jämfört med året innan och uppgår för 1972 till 78,7 procent.

Tabell VI.3 Arbetskraftens bruttoströmmar inom verkstadsindustrin fjärde kvartalet 1971 – fjärde kvartalet 1972 (uppräknade tal).

	Antal 1000-tal	%
Vuxna arbetare 1971/4	208,1	100,0
Kvar i samma företag 1972/4	163,7	78,7
Kvar i annat VF-företag 1972/4	9,5	4,6
Ej kvar i VF-företag 1972/4	34,9	16,8
Därav: pensionerade	1,8	0,9
avlidna	0,9	0,5
övriga	32,2	15,5
Nyttillkomna	47,8	23,0
Därav: från annat VF-företag	9,5	4,6
från "ej vuxna" 1971/4	6,1	2,9
utifrån rekryterade	32,2	15,5
Vuxna arbetare 1972/4	211,5	101,6

Antalet som återfanns i ett annat VF-företag uppgår till 9 500 och utgör 21 procent av de 44 400 arbetare som slutat sin anställning under året. Denna ökning av rörligheten inom verkstadsindustrin, som skett trots att efterfrågan på arbetskraft ej ökat inom branschen, kan tänkas ha samband med arbetsmarknadssituationen inom övriga sektorer i samhället.

De korttidsanställningar som ligger utanför denna undersökning, alltså de som både börjat och slutat under de tre första kvartalen, uppgick enligt jämförelsen med Statistiska Centralbyråns statistik till ca 9.000 under 1972. Detta innebär en fortsatt nedgång i förhållande till de två föregående åren. Som tidigare nämnts är dock dessa resultat osäkra på grund av olikheter i statistikunderlagen.

Avgången ur branschen kom därigenom att stanna vid 16,8 procent, vilket kan jämföras med 21,3 procent för 1969–1970 och 19,5 procent för 1970–1971.

En mindre ökning av sysselsättningen, 1,6 procent, kan också noteras under året.

6.4 Jämförelse 1969–1972

En treårsjämförelse mellan fjärde kvartalet 1969 och fjärde kvartalet 1972 ger till resultat tabell VI.4.

Som framgår av tabellen uppgick kvarstannandefrekvensen över treårsperioden till 58,7 procent. Lägger man till de 15 000 arbetare som rört sig inom verkstadsindustrin kommer man till 66,2 procent, som alltså utgör branschens kvarstannandeprocent. Verkstadsindustrin förlorade alltså en tredjedel av arbetskraften under den studerade treårsperioden.

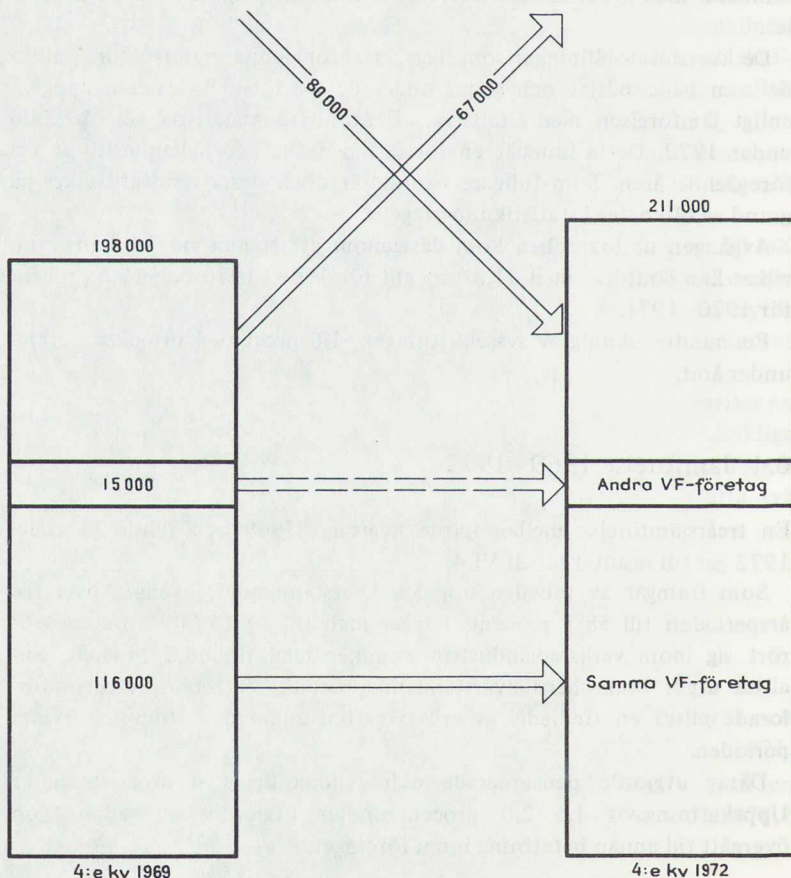
Därav utgjorde pensionerade och avlidna drygt 4 procentenheter. Uppskattningsvis 1,5–2,0 procentenheter utgjordes av sådana som övergått till annan befattning inom företaget.

Tabell VI.4 Arbetskraftens bruttoströmmar inom verkstadsindustrin fjärde kvartalet 1969 – fjärde kvartalet 1972 (uppräknade tal).

	Antal 1000-tal	%
Vuxna arbetare 1969/4	198,0	100,0
Kvar i samma företag 1972/4	116,2	58,7
I annat VF-företag 1972/4	15,0	7,6
Ej kvar i VF-företag 1972/4	66,9	33,8
Därav: pensionerade	5,3	2,7
avlidna	2,7	1,4
övriga	58,9	29,7
Nyttillkomna 1972/4	95,3	48,1
Därav: från annat VF-företag	15,0	7,6
från "ej vuxna" 1969/4	20,1	10,2
utifrån rekryterade	60,2	30,4
Vuxna arbetare 1972/4	211,5	106,8

Antalet nyttillkomna under perioden utgjorde 95 300. Det totala antalet nyanställningar i företagen utgjorde dock enligt Statistiska Centralbyrån mer än 200 000 för åren 1970–1972. Detta innebär att ca

Diagram VI.1 Arbetare i verkstadsindustrin 4:e kv 1969 och 4:e kv 1972

55 procent av dessa har slutat sin anställning fram till sista kvartalet 1972. Av dessa utgjorde dock ca 10 procent sommarpraktikanter.

Antalet sysselsatta ökade under treårsperioden med 13 500 eller 6,8 procent.

6.5 Kvarstannandefrekvens vid olika anställningstid

I tabell VI.5 redovisas avtrappningen av 1969 års arbetsstyrka.

Av de 198 000 arbetare som sysselsattes inom verkstadsindustrin fjärde kvartalet 1969 stannade 155 800 eller 78,7 procent kvar till fjärde kvartalet 1971. Avtrappningen ur industrin uppgick alltså till 42 200 eller 21,3 procent. Ytterligare 15 200 av de "ursprungliga" arbetarna eller 7,7 procentenheter flyttade ut ur branschen året därpå, 1971. Av de 140 600 kvarvarande i slutet av 1971 försvann 9 400 eller 4,8 procentenheter fram till fjärde kvartalet 1972.

Av den högra kolumnen framgår att av samtliga anställda i slutet av 1969 uppgick kvarstannandefrekvensen under det första året till 78,7 procent. Av de som fjärde kvartalet 1970 varit anställda inom verkstadsindustrin ett år eller mer var alltså kvarstannandefrekvensen fram till fjärde kvartalet 1971 90,2 procent. Motsvarande siffra för de som 1971 varit anställda två år eller mer var ytterligare något högre eller 93,2 procent. Trots att dessa utgjorde två tredjedelar av totalantalet anställda svarade de endast för ca en femtedel av arbetskraftsavtrappningen ur verkstadsindustrin. Det finns alltså ett mycket klart samband mellan anställningstidens längd och kvarstannandefrekvensen.

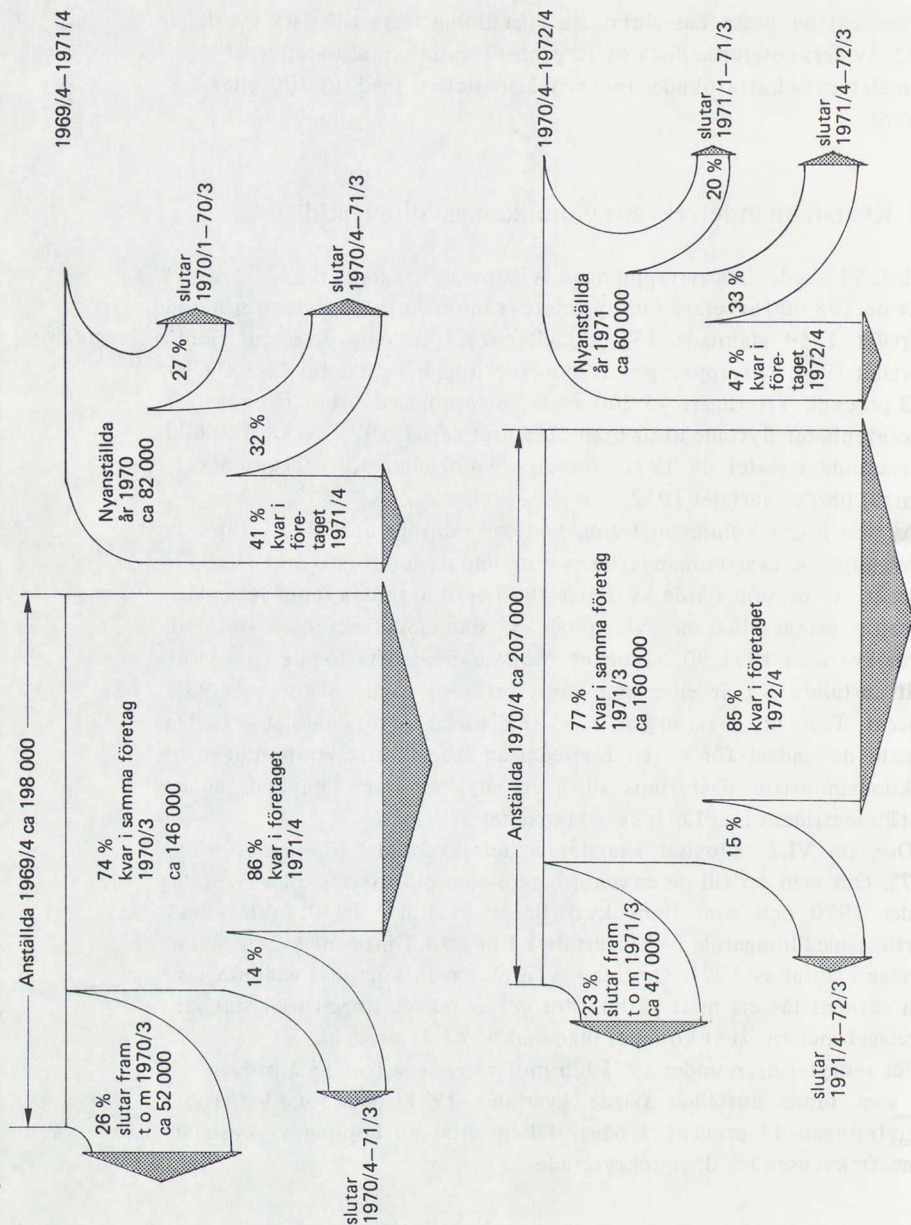
Diagram VI.2 redovisar kvarstannandefrekvensen i företagen 1969–1972. Om man ser till de vuxna arbetare som rekryterats till VF-företag under 1970 och som finns kvar fjärde kvartalet 1970 (alltså exkl. korttidsanställningarna 1–3 kvartalet) finns 56,3 procent kvar i samma företag i slutet av 1971. Om man även räknar in korttidsanställningarna och därmed får ett mått på hur stor del av rekryteringen som stannar i företaget mer än ett år kommer man ned till ca 41 procent.

För rekryteringen under 1971 blir motsvarande siffror 58,5 procent för de som fanns anställda fjärde kvartalet 1971 och för den totala rekryteringen 47 procent. I bägge fallen alltså en höjning av kvarstannandefrekvensen för de nyrekryterade.

Tabell VI.5 Kvarstannandefrekvens 1970–72 för arbetare inom verkstadsindustrin fjärde kvartalet år 1969

	1000-tal	Index	I % av föregående år
1969/4	198,0	100,0	
1970/4	155,8	78,7	78,7
1971/4	140,6	71,0	90,2
1972/4	131,2	66,2	93,2

Diagram VI.2 Bruttoströmmar 1969-1971 och 1970-1972 för arbetare inom verkstadsindustrin

Anm: Med t ex 1969/4 menas fjärde kvartalet 1969

Av de arbetare som 1970 hade arbetat i samma företag i minst ett år stannade 85,9 procent kvar i företaget fram till fjärde kvartalet 1971. Året därpå, 1972, var kvarstannandefrekvensen för motsvarande kategori något lägre, 84,8 procent. Det visar sig alltså att, till skillnad från de nyrekryterade, rörligheten bland de som varit anställda i företaget mer än ett år var högre 1972 än 1971.

Av detta följer också att om nyanställningen år 1971 hade varit lika stor som året innan skulle den genomsnittliga kvarstannandefrekvensen sjunkit något. I verkligheten steg kvarstannandefrekvensen från 77,3 till 78,7 procent vilket alltså helt förklaras av den lägre nyrekryteringen 1971.

En konjunkturedgång kan alltså påverka rörligheten på två olika sätt. Dels leder den vanligtvis till en lägre nyrekrytering, vilket gör att det finns färre nyanställda i företagen och därigenom blir den genomsnittliga avgången mindre. Dels kan man tänka sig att arbetarnas benägenhet att frivilligt sluta minskar i lågkonjunkturer. Denna förändring i benägenheten tycks vara mycket påtaglig bland de nyrekryterade.

Det är rimligt att anta att den låga kvarstannandefrekvensen mellan fjärde kvartalen 1969 och 1970 till en del förklaras av att det bland de 198 000 arbetarna som sysselsattes i slutet av 1969 fanns en stor andel nyanställda.

6.6 Jämförelse 1971–1972, kvinnor

I undersökningen ingår också några särskilda bearbetningar av rörligheten bland kvinnorna. Tabell VI.6 redovisar den årsvisa jämförelsen fjärde kvartalen 1971–1972 för enbart kvinnor.

Som framgår av tabellen är kvinnornas kvarstannandefrekvens i företagen något lägre än den för samtliga arbetare. Ser man på

Tabell VI.6 Bruttoströmmar för kvinnliga arbetare inom verkstadsindustrin fjärde kvartalet 1971 – fjärde kvartalet 1972

	Antal 1000-tal	%	
Vuxna kvinnor 1971/4	32,5	100,0	(100,0)*
Kvar i samma företag 1972/4	25,2	77,5	(78,7)*
Kvar i annat VF-företag 1972/4	0,9	2,8	(4,6)*
Ej kvar i VF-företag 1972/4	6,4	19,7	(16,8)*
Därav: pensionerade	0,1	0,3	(0,9)*
avlidna	0,1	0,2	(0,5)*
övriga	6,2	19,2	(15,5)*
Nyttillkomna	7,5	23,1	(23,0)*
Därav: från annat VF-företag	0,9	2,8	(4,6)*
från "ej vuxna" 1971/4	1,0	3,0	(2,9)*
utifrån rekryterade	5,6	17,3	(15,5)*
Vuxna kvinnor 1972/4	32,7	100,6	(101,6)*

* Som jämförelse redovisas inom parentes motsvarande resultat för män + kvinnor.

kvarstannandet i verkstadsindustrin, alltså inklusive rörligheten mellan VF-företag, är skillnaden mer påtaglig 80,3 mot 83,3 procent.

Såväl pensioneringen som andelen avlidna är markant lägre bland kvinnorna, vilket förklaras av en lägre medelålder för denna grupp än för samtliga arbetare.

Andelen nytillkomna bland kvinnorna sista kvartalet 1972 överensstämmer helt med genomsnittet för samtliga arbetare vilket tyder på att kvinnorna under 1972 ej var överrepresenterade vid nyrekryteringen. Sysselsättningsförändringen är likartad för män och kvinnor.

6.7 Jämförelse 1969–1972. Kvinnor

Resultaten från treårsjämförelsen 1969–1972 uppvisar större differenser mellan den kvinnliga arbetskraftens förändringar och förändringarna hos samtliga arbetare. Sålunda ökar den kvinnliga sysselsättningen kraftigare än männens, 14,2 procent jämfört med 5,5 procent. Därmed ökade kvinnornas andel av den totala sysselsättningen inom verkstadsindustrin från 14,4 till 15,5 procent.

Kvinnornas kvarstannandefrekvens såväl inom företagen, 54 procent, som inom verkstadsindustrin, 58,9 procent, ligger under motsvarande resultat för samtliga arbetares 58,7 respektive 66,2 procent. Detta gäller trots att andelen pensioneringar och avlidna är avsevärt lägre, 1,4 jämfört med 4,1 procent.

En del av den högre genomsnittliga rörligheten hos kvinnorna kan förklaras av att de nytillkomnas andel är högre bland dessa. Eftersom de nyrekryterade har en avsevärt högre rörlighet än de som arbetat i företaget mer än ett år kommer sammansättningen i detta avseende att verka höjande på den genomsnittliga rörligheten bland kvinnorna.

Tabell VI.7 Bruttoströmmar för kvinnliga arbetare inom verkstadsindustrin fjärde kvartalet 1969 – fjärde kvartalet 1972

	Antal 1000-tal	%	
Vuxna kvinnor 1969/4	28,6	100,0	(100,0)*
Kvar i samma företag 1972/4	15,5	54,1	(58,7)*
I annat VF-företag 1972/4	1,4	4,8	(7,6)*
Ej kvar i VF-företag 1972/4	11,8	41,1	(33,8)*
Därav: pensionerade	0,2	0,7	(2,7)*
avlidna	0,2	0,7	(1,4)*
övriga	11,4	39,7	(29,7)*
Nyttillkomna	17,2	60,1	(48,1)*
Därav: från annat VF-företag	1,4	4,8	(7,6)*
från "ej vuxna" 1969/4	3,5	12,1	(10,2)*
utifrån rekryterade	12,4	43,1	(30,4)*
Vuxna kvinnor 1972/4	32,7	114,2	(106,8)*

* Som jämförelse redovisas inom parentes motsvarande resultat för män + kvinnor.

Det visar sig dock att denna förklaring ej är tillräcklig för att förklara hela skillnaden i rörligheten. Visserligen skiljer sig rörligheten bland de nyrekryterade ej märkbart mellan män och kvinnor, men kvinnorna tycks ha en påtagligt lägre kvarstannandefrekvens än männen bland de som arbetat i företaget mer än ett år. Som visas senare verkar dock denna skillnad i första hand bero på olikheter i statistikgruppsstillhörigheten.

6.8 Byten av ort, bransch, statistik- och sysselsättningsgrupp

En specialbearbetning av materialet har avsett att belysa i vilken utsträckning byten av företag varit kombinerade med Orts-, bransch-, statistikgrupps- och sysselsättningsgruppsbyten. Vidare har, för dem som stannat kvar i företaget, studerats frekvensen av byten av statistik- och/eller sysselsättningsgrupp. Huvudresultaten av dessa bearbetningar framgår av tabell VI.8. På grund av att branschklassificeringen ändrats mellan 1971 och 1972 avser redovisningen enbart de två första årsjämförelserna.

Som framgår av tabellen medför företagsbytet i flertalet fall även byte av en eller flera av de studerade karaktäristikerna.

Ungefär hälften av företagsbytena har bytt till ett företag beläget i ett annat kommunblock. Huruvida de även bytt bostadsort framgår ej av undersökningen.

En viss trogenhet mot den tidigare branschen kan utläsas ur resultatet. Av de som bytt VF-företag kom ca 40 procent till företag inom samma bransch. Om bytena skulle ha skett helt slumpmässigt med avseende på bransch, skulle procentsiffran stannat vid 26.

Statistikgruppen är den mest stabila karaktäristikan. Något mer än två tredjedelar behåller sin statistikgrupp vid företagsbytet.

Det kan synas något förvånande att mer än hälften av de som byter företag inom verkstadsindustrin även byter sysselsättningsgrupp. Till en

Tabell VI.8 Byten av ort, bransch, statistikgrupp och sysselsättningsgrupp för arbetare som bytt företag 1969-70 och 1970-71

Av de som bytt företag utgjorde	1969/70	1970/71
Alla som bytt ort	46,9 %	52,3 %
Därav bytt ort enbart	5,6 %	9,5 %
bytt ort m m	41,3 %	42,8 %
Alla som bytt bransch	60,3 %	60,3 %
Därav bytt bransch enbart	9,8 %	10,7 %
bytt bransch m m	50,5 %	49,6 %
Alla som bytt sysselsättningsgrupp	59,3 %	56,5 %
Därav bytt sysselsättn gr enbart	6,1 %	6,0 %
bytt sysselsättn gr m m	53,2 %	50,5 %
Alla som bytt statistikgrupp	31,3 %	29,1 %
Därav bytt statistikgrupp enbart	1,6 %	1,1 %
bytt statistikgrupp m m	29,7 %	28,0 %

del kan de höga procenttalen förklaras av att många sysselsättningsgrupper ligger nära varandra, t.ex. svarvare, fräsare, hyvlare och borrarare. Men även bortsett från detta tycks sysselsättningsbytena vara tämligen vanliga.

Ser man till de som stannat kvar i företaget finner man att stabiliteten är påtagligt större än bland företagsbyterna, där förändringarna av statistik- och sysselsättningsgrupperna är 6–7 gånger vanligare. Man bör dock komma ihåg att antalsmässigt sker dock flertalet, ungefär tre fjärdedelar, av dessa byten bland arbetarna som stannar kvar i företaget. Huruvida det finns något samband mellan hög intern och låg extern rörlighet har ej undersökts i denna studie.

Ungefär 1,5 procentenheter av kvarstannarna byter både sysselsättnings- och statistikgrupp. Bland dessa är det alltså, till skillnad från företagsbyterna, tämligen ovanligt att man ändrar på mer än en karaktäristiska i taget.

Tabell VI.9 Byten av statistik – och/eller sysselsättningsgrupp för arbetare som ej bytt företag 1969–70 och 1970–71

	1969/70	1970/71
Alla som byter statistik eller sysselsättningsgr	13,9 %	12,0 %
Därav: byter statistikgrupp enbart	4,3 %	3,6 %
byter sysselsättningsgrupp enbart	7,1 %	7,0 %
byter både statistik- och syssels grupp	1,5 %	1,4 %
Ej bytt någotdera	87,1 %	88,0 %

7 Bruttoströmmar inom olika åldersgrupper

Vid analysen av bruttoströmmarna för olika åldrar har följande grupper studerats separat:

- Högst 19 år
- 20–25 år
- 26–35 år
- 36–45 år
- 46–55 år
- 56–65 år
- 66 år och däröver

På grund av statistikens uppläggning avses med en viss ålder den ålder som vederbörande uppnått vid ingången av det första året i respektive jämförelse. Under 1969 och 1970 avsåg vuxenbegreppet i verkstadsavtalet personer i åldrar om lägst 19 år, men en sänkning av vuxengränsen till 18 år genomfördes 1971. I statistiksammanhang räknas personerna som vuxna först kalenderåret efter det att de fyllt 19 respektive 18 år.

I tabell VII.I redovisas en fördelning av antalet individer med personnummer i lönestatistiken för de olika åldersgrupperna:

Bortsett från 19-åringarna innebär detta att i genomsnitt 20 % av de vuxna verkstadsarbetarna återfunnits i åldrarna 20–25 år, drygt 24 % var 26–35 år, 19 % 36–45 år, 20–21 % 46–55 år, 15 % 56–65 år och drygt 1 % äldre än 65 år.

Tabell VII.I Antal arbetare i olika åldersgrupper med personnummer i lönestatistiken

Åldersgrupp	Antal individer		
	4 kv 1969	4 kv 1970	4 kv 1971
–19	–	–	5 021
20–25	30 679	36 849	34 455
26–35	36 333	43 572	45 310
36–45	29 399	33 453	33 283
46–55	32 134	36 149	37 498
56–65	23 270	26 251	27 572
66–	2 046	2 253	2 126
Summa	153 861	178 527	185 265

Tabell VII.2 Årsvisa uppgifter om kvarstannandefrekvens inom verkstadsindustrin med eller utan företagsbyte 1969–72 för arbetare i olika åldersgrupper.

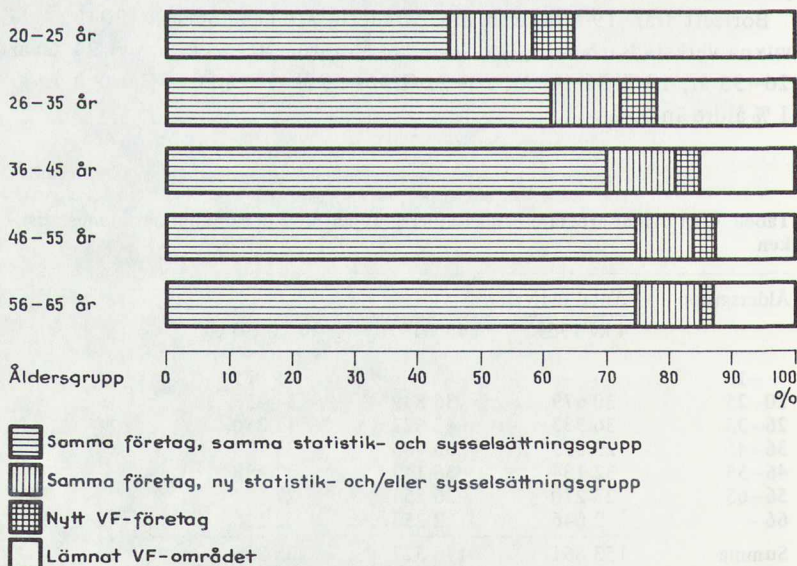
Åldersgrupp	Kvar i samma VF-företag (%)			Bytt VF-företag (%)		
	1969–1970	1970–1971	1971–1972	1969–1970	1970–1971	1971–1972
–19	–	–	53,4	–	–	4,4
20–25	57,4	60,5	68,6	7,2	5,0	6,1
26–35	70,4	75,3	78,3	6,0	4,1	5,5
36–45	79,6	83,0	83,2	4,3	3,0	4,4
46–55	84,0	87,9	87,1	3,3	2,2	3,7
56–65	84,0	86,4	84,6	2,4	1,4	2,9
66–	32,3	29,0	27,3	1,2	0,1	0,7
Samtliga	73,9	77,3	78,9	4,7	3,3	4,6

Betydande skillnader föreligger i kvarstannande- och bytesfrekvensen mellan olika åldersgrupper, såsom framgår av tabell VII.2.

Generellt sett ökar kvarstannandefrekvensen vid *ursprungligt företag* successivt upp till 45-årsåldern, för att sedan vara ungefär densamma fram till pensionsåldern. Den största ökningen i kvarstannandefrekvens föreligger mellan 20–25-årsgruppen med i genomsnitt för de tre perioderna 63 % och åldersgruppen närmast däröver med en medelsiffra över 74 %. De låga kvarstannandefrekvenser för personer över 65 års ålder sammanhänger naturligen med pensioneringar.

Som väntat visar bytesfrekvensen *mellan VF-företag* en omvänd bild. Medan av 20–25-åringarna i genomsnitt drygt 6 % bytte företag inom branschen vid ettårsjämförelserna, stannade motsvarande siffra för 56–65-åringarna vid drygt 2 %.

Diagram VII.1 Kvarstannandefrekvens m m 4 kv 1969–4 kv 1970 per åldersgrupp

Totalt innebär detta, att 65 % av 20–25-åringarna återfanns inom VF-området vid jämförelserna 1969–1970 och 1970–1971, medan motsvarande siffra 1971–1972 ökade till 75 %. För personer i åldern 26–35 år skedde en successiv uppgång från 76 via 79 till 84 %. Åldersgruppen däröver – 36–45 år – visade en svagare ökning eller från 84 via 86 till 88 %, medan motsvarande serie för personer i åldern 46–55 år varit 87, 90 och 91 %. För personer i åldrarna 56–65 har kvarstannandefrekvensen varierat relativt litet eller mellan 86,4 och 87,9 %.

Sammanfattningsvis innebär detta att samtliga åldersgrupper medverkat till ökningen i kvarstannandefrekvens mellan 1970 och 1972 men att förbättringen varit mera framträdande i yngre än i äldre åldersgrupper.

Det kan i sammanhanget noteras, att analyserna av antalet återkommande till VF-området efter ett års bortovaro visar en något oenhetlig bild för de olika åldersgrupperna. "Återkomstfrekvensen" synes sålunda vara något lägre för grupperna 26–35 och 56–65 år än för övriga åldersgrupper.

Av de personer, som vid ettårsjämförelserna återfunnits i *ursprungligt företag*, hade ungefär var åttonde bytt statistik- och/eller sysselsättningsgrupp. Denna bytesfrekvens visar en med stigande ålder svagt fallande tendens. Av de 20–25-åringarna, som ej bytt företag, hade i var och en av ettårsjämförelserna ca 20 % bytt statistik- och/eller sysselsättningsgrupp, medan detta var fallet för ca 10 % av 46–55-åringarna och för nästan lika stor andel av 56–65-åringarna.

En analys av *timförtjänstutvecklingen* under en ettårsperiod visar en stark parallellitet mellan olika åldersgrupper, såsom framgår av tabell VII.3 över utvecklingen mellan 1969 och 1970.

Utvecklingen 1970–1971 och 1971–1972 ger samma bild bortsett från att ökningstakten i genomsnitt var 11 respektive 10 %. Den något högre löneökningstakten för den yngsta åldersgruppen förklaras naturligen av att en relativt stor andel av dessa personer befinner sig i ett inlärningsförlopp.

Tabell VII.3 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxen arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 – 4 kv 1970. Årsvi jämförelse för identiska personer i olika åldersgrupper.

Åldersgrupp	I samma företag båda kvartalen		Bytt VF-företag mellan kvartalen	Totalt i VF-företag båda kvartalen
	Samma stat- och syssel-sättn.grupp	Ny stat- och/ eller syssel-sättn.grupp		
20–25	114	115	115	114
26–35	112	113	113	112
36–45	111	112	112	111
46–55	111	111	112	111
56–65	111	111	109	111
66–	109	108	104	109
Alla	112	113	113	112

Tabell VII.4 Ackordsvolym för vuxna arbetare i olika åldersgrupper 4 kv 1969 – 4 kv 1971

Ålders- grupp	Ackordsvolym (%) för samtliga vuxna arbetare		
	4 kv 1969	4 kv 1970	4 kv 1971
- 19	-	-	59
20-25	68	67	65
26-35	70	68	67
36-45	67	66	65
46-55	62	60	59
56-65	52	50	50
66-	40	35	39
Samtliga	64	63	61

Däremot kan betydande skillnader utläsas mellan åldersgrupperna beträffande andelen arbetade timmar på ackordsbasis (*ackordsvoly-men*), såsom framgår av tabell VII.4.

Högsta ackordsvoly-men förekom sålunda samtliga år inom gruppen 26-35 år, dock med endast ett par procents skillnad gentemot de båda intilliggande grupperna. Efter 45-årsåldern sjunker däremot ackordsvoly-men tydligare, och inom gruppen 56-65 år utförs hälften av alla arbetstimmar mot fast lön.

Några större skillnader i ackordsvolym mellan personer, som vid ettårsjämförelserna bytt respektive ej bytt företag, kan ej konstateras. Förändringarna i ackordsvolym under en ettårsperiod har genomgående varit negativa. Relativt sett har förändringarna varit störst för personer, som stannat kvar i sitt företag men bytt statistik- och/eller sysselsättningsgrupp. En mellangrupp utgörs av personer som bytt företag under respektive period, medan minskningen i ackordsvolym varit lägst för arbetare i oförändrat företag med oförändrad statistik- och sysselsättningsgrupp. Några större skillnader mellan olika åldersgrupper föreligger ej i dessa avseenden.

8 Bruttoströmmar för olika ortstyper

Vid analyserna av bruttoströmmarna i olika ortstyper har kommunblocken inordnats i fyra grupper.

- Stockholm med förorter
- Göteborg med förorter
- Eskilstuna, Jönköping, Linköping, Malmö, Norrköping, Trollhättan, Västerås, Örebro
- Övriga orter

I tabell VIII.I återfinns en fördelning av antalet individer med personnummer för de olika ortstyperna:

Tabell VIII.I Antal arbetare i olika ortstyper med personnummer i lönestatistiken

Ortstyp	Antal individer		
	4 kv 1969	4 kv 1970	4 kv 1971
Stockholm med förorter	18 432	21 929	22 324
Göteborg med förorter	15 998	22 396	23 493
8 stora industriorter	30 326	35 978	37 474
Övriga orter	89 105	98 224	101 974
Summa	153 861	178 527	185 265

En översikt av kvarstannandefrekvensen inom ursprungligt företag respektive inom VF-området för de olika ortsgrupperna återfinns i tabell VIII.2.

Tabell VIII.2 Årsvisa uppgifter som kvarstannandefrekvens inom verkstadsindustrin med eller utan företagsbyte 1969-72 för arbetare i olika ortstyper

Ortstyp	Kvar i samma VF-företag (%)			Bytt VF-företag (%)		
	1969- 1970	1970- 1971	1971- 1972	1969- 1970	1970- 1971	1971- 1972
Stockholm	65,1	71,6	73,9	5,4	3,8	5,8
Göteborg	77,4	80,8	81,0	3,6	2,5	2,7
8 större orter	73,3	76,4	80,3	5,7	3,2	3,9
Övriga orter	75,4	78,1	78,9	4,4	3,3	5,0
Samtliga	73,9	77,3	78,9	4,7	3,3	4,6

Andelen arbetare, som vid ettårsjämförelserna varit anställda vid *ursprungligt företag*, var samtliga tre år högst i Göteborgsområdet och lägst i Stockholmsområdet, medan kvarstannandefrekvensen för de båda övriga ortstyperna legat närmare Göteborgs- än Stockholmsandelarna. En viss utjämning av skillnaderna mellan de fyra ortstyperna har dock skett.

En analys av bytesfrekvensen *mellan VF-företag* under respektive ettårsperiod ger i genomsnitt den högsta siffran för Stockholmsområdet och den lägsta för Göteborgsområdet.

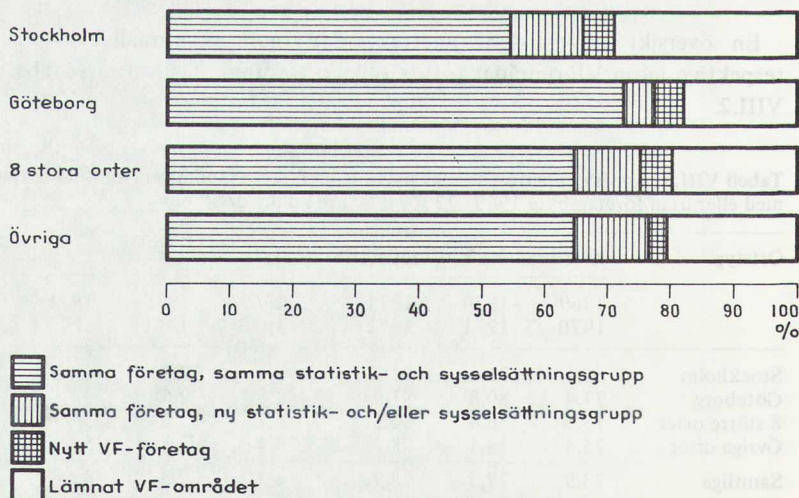
Även totalt sett blir kvarstannandefrekvensen inom VF-området lägst i Stockholmsområdet. Skillnaden mellan övriga ortstyper minskar däremot i detta avseende, eftersom bytesfrekvensen mellan VF-företag i Göteborgsområdet varit relativt låg samtliga tre år.

Den successiva uppgång i kvarstannandefrekvensen inom branschen, som kunnat avläsas för samtliga arbetare under de tre åren, var särskilt framträdande för Stockholmsområdet genom en ökning från 70,5 % första året till 79,7 % det tredje året. För Göteborgsområdet var uppgången lägst – från 81,1 till 83,3 % – medan de övriga två ortstyperna haft en ökning från 79 à 80 % till ca 84 %.

Av dem, som "försvann" från VF-området mellan 1969 och 1970, återkom totalt ca 15 % till 4 kv 1971. För Stockholmsområdet var återkomstfrekvensen 20 %, medan gruppen övriga orter låg nära riksgenomsnittet och Göteborgsområdet liksom de övriga större industriorterna någon under detta. Återkomstfrekvensen vid motsvarande jämförelse 1970–1972 var ca 17 % totalt sett med Göteborgsområdet och gruppen övriga orter något över och Stockholmsområdet och gruppen större industriorter något under riksgenomsnittet.

Byten av statistik- och/eller sysselsättningsgrupp bland arbetare som ej bytt företag vid ettårsjämförelserna har haft mycket olika frekvens bland

Diagram VIII.1 Kvarstannandefrekvens m m 4 kv 1969 – 4 kv 1970 per ortstyp

Tabell VIII.3 Timtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 – 4 kv 1970. Årvis jämförelse för identiska personer i olika ortstyper.

Ortstyp	I samma företag båda kvartalen		Bytt VF-företag mellan kvartalen	Totalt i VF-företag båda kvartalen
	Samma stat- och sysselsätt.n.grupp	Ny stat- och/ eller sysselsätt.n.grupp		
Stockholm	110	111	108	110
Göteborg	112	113	112	112
8 stora industriorter	111	112	113	112
Övriga orter	112	113	114	112
Alla	112	113	113	112

företag i de olika ortstyperna. Sådana byten har sålunda varit bara ungefär hälften så vanliga i Göteborgsområdet som i orter utanför de tio största industriområdena, medan såväl Stockholmsområdet som gruppen större industriorter legat något under branschgenomsnittet.

En analys av dem som bytt VF-företag under respektive ettårsperiod visar att dessa byten för arbetare i Stockholmsområdet i större utsträckning än i övriga tre ortstyper varit förenade med byte av kommunblock både 1969–1970 och 1970–1971. Motsvarande olikheter kunde däremot ej noteras för utvecklingen mellan 4 kv 1971 och 1972, då ortsbytesfrekvensen totalt sett var betydligt lägre än under de båda föregående ettårsperioderna.

Timförtjänstutvecklingen var under var och en av de tre ettårsperioderna något lägre för Stockholmsområdet än för riksnivået, medan övriga tre ortstyper uppvisar mera parallella löneökningstal. För den första jämförelseperioden visas förändringarna i tabell VIII.3.

Löneutvecklingen för arbetare i Stockholmsområdet, som bytt företag, var 1969–1970 något lägre, 1970–1971 ungefär densamma och 1971–1972 något högre än för de arbetare inom området, som ej bytt företag vid respektive ettårsjämförelse. För övriga ortstyper har skillnaderna i löneutveckling för arbetare med respektive utan arbetsplatsbyte varit små och oregelbundna.

Tabell VIII.4 Ackordsvolym för vuxna arbetare i olika ortstyper 4 kv 1969 – 4 kv 1971

Ortstyp	Ackordsvolym (%) för samtliga vuxna arbetare		
	4 kv 1969	4 kv 1970	4 kv 1971
Stockholmsområdet	60	59	55
Göteborgsområdet	73	70	70
8 större industriorter	67	68	68
Övriga orter	63	60	59
Samtliga	64	63	61

Ackordsvolymen (andelen arbetade timmar på ackordsbasis) visar betydande variationer mellan ortstyperna, såsom framgår av tabell VIII.4.

Den högsta ackordsvolymen redovisas genomgående för Göteborgsområdet. Även de åtta större industriorterna ligger klart över riksgenomsnittet och har under perioden haft en konstant ackordsvolymsnivå till skillnad från övriga ortstyper. Den lägsta ackordsvolymen har genomgående redovisats för Stockholmsområdet, och skillnaden gentemot riksgenomsnittet har snarast ökat under perioden.

Ortstyp	1967-73		1973	
	1967	1973	1973	1973
Samtliga	66	69	69	69
Stockholmsområdet	59	60	60	60
Göteborgsområdet	75	75	75	75
8 stora industriorter	61	61	61	61
Övriga orter	65	65	65	65

9 Bruttoströmmar för olika sysselsättningsgrupper

Den gemensamma lönestatistiken innehåller en fördelning av de anställda på 44 sysselsättningsgrupper eller yrken. Vid analysen har följande grupper specialbehandlats:

- Gjuteriarbetare (grupp 10-14)
- Verktygsarbetare (grupp 20)
- Maskinreparatörer (grupp 22)
- Avsynare, provare, experiment- och laboratoriearbetare (grupp 24)
- Grovplåtslagare (grupp 30)
- Svetsare (grupp 33)
- Metallbearbetare (grupp 40-48)
- Hopsättare, tyngre och lättare (grupp 70-71)
- Serie- och bandhopsättare (grupp 72)
- Resemontörer (grupp 77)
- Förråds- och lagerarbetare (grupp 80)
- Transport- och renhållningsarbetare (grupp 83)
- Övriga arbetare (totalt 22 grupper)

Tabell IX.1 Antal arbetare i olika sysselsättningsgrupper med personnummer i lönestatistiken

	Antal individer		
	4 kv 1969	4 kv 1970	4 kv 1971
Gjuteriarbetare	4 639	5 015	4 924
Verktygsarbetare	5 603	6 356	6 880
Maskinreparatörer	2 765	3 255	3 555
Avsynare, experimentarb	10 920	13 463	14 262
Grovplåtslagare	5 806	5 961	6 364
Svetsare	12 140	12 963	13 501
Metallbearbetare	32 230	36 436	37 122
Hopsättare, tyngre och lättare	11 183	12 574	13 543
Serie- och bandhopsättare	13 513	18 755	19 388
Resemontörer	3 171	3 622	3 887
Förråds- och lagerarb	11 049	12 927	13 420
Transport- och renhålln. arb	10 284	11 769	12 005
Övriga	30 558	35 431	36 414
Samtliga	153 861	178 527	185 265

Tabell IX.2 Årsvisa uppgifter om kvarstannandefrekvens inom verkstadsindustrin med eller utan företagsbyte 1969–1972 för arbetare i olika sysselsättningsgrupper

	Kvar i samma VF-företag (%)			Bytt VF-företag (%)		
	1969– 1970	1970– 1971	1971– 1972	1969– 1970	1970– 1971	1971– 1972
Gjuteriarbetare	68,1	72,4	68,2	7,6	4,7	9,8
Verktygsarbetare	78,8	84,3	85,2	4,8	3,2	3,8
Maskinreparatörer	77,4	82,8	82,4	4,6	2,6	4,8
Avsynare, experiment- arbetare	76,3	81,5	84,1	3,5	2,3	3,3
Grovplåtslagare	77,6	81,6	81,4	4,3	3,0	4,1
Svetsare	70,9	74,8	75,9	6,6	5,0	6,2
Metallbearbetare	72,5	76,4	77,5	6,1	3,8	5,3
Hopsättare, tyngre och lättare	73,7	78,4	79,9	4,9	3,6	4,7
Serie- och bandhop- sättare	71,0	71,4	75,4	4,7	2,9	4,1
Resemontörer	66,0	70,5	70,8	8,8	5,9	9,5
Förråds- och lager- arbetare	76,0	79,1	80,5	3,2	2,0	3,6
Transport- och ren- hållningsarbetare	75,2	76,4	78,2	2,9	2,2	3,4
Övriga	75,9	78,8	80,7	3,4	2,9	3,6
Samtliga	73,9	77,3	78,9	4,7	3,3	4,6

I tabell IX.1 återfinns en fördelning av antalet individer med personnummer i lönestatistiken för de olika sysselsättningsgrupperna:

De olika sysselsättningsgrupperna visar relativt betydande olikheter med avseende på kvarstannandefrekvensen såsom framgår av tabell IX.2.

Den högsta kvarstannandefrekvensen vid ursprungligt företag – 5 à 7 procentenheter över totalmedeltalet – redovisas varje år för verktygsarbetare. Samtidigt har för denna grupp byten till andra VF-företag skett i nästan samma utsträckning som för samtliga arbetare, varför verktygsarbetarna även när det gäller kvarstannandet inom VF-området visar högre siffror än andra sysselsättningsgrupper.

De närmast högsta kvarstannandefrekvenserna uppvisas av tre olika grupper, nämligen maskinreparatörer, avsynare + experimentarbetare och grovplåtslagare med siffror varierande mellan 2 och 5,5 procentenheter över totalmedeltalet. Bytesfrekvensen till andra företag ligger däremot något under medeltalet, särskilt vad beträffar avsynare och experimentarbetare.

Andra sysselsättningsgrupper, som genomgående haft en något högre kvarstannandefrekvens än medeltalet, är "övrig"-gruppen samt förråds- och lagerarbetare. I genomsnitt har vidare arbetare med tyngre och lättare hopsättningsarbeten legat något över medeltalet i detta avseende, medan transport- och renhållningsarbetare legat kring medeltalet och metallbearbetare något under detta. Kvarstannandefrekvensen vid oförändrat företag har för svetsare legat i genomsnitt ca 3 procentenheter och för serie- och bandhopsättare ca 4 procentenheter under totalmedeltalet. Bytesfrekvensen till andra VF-företag har för svetsare legat något över

och för serie- och bandhopsättare omkring branschmedeltalet.

De lägsta kvarstannandefrekvenserna vid ursprungligt företag — i genomsnitt 7 respektive 8 procentenheter under totalmedeltalet — redovisas genomgående för gjuteriarbetare och resemonter. Å andra sidan återfinns betydligt fler än genomsnittligt vid ett annat VF-företag under det sista kvartalet i respektive årsjämförelse. Det totala kvarstannandet inom VF-området ligger därför för såväl gjuteriarbetarna som resemontererna 4 procentenheter under branschmedeltalet.

Av dem som "försvunnit" från VF-området vid ettårsjämförelserna har en större andel verktygsarbetare, metallbearbetare och hopsättare än genomsnittligt återfunnits inom VF-området ett år senare. Återkomstfrekvensen har däremot varit mycket låg bland avgångna transport- och renhållningsarbetare, förråds- och lagerarbetare, resemonter samt inom gruppen övriga arbetare.

Byte av sysselsättnings- och/eller statistikgrupp bland arbetare vid *ursprungligt företag* har varierat avsevärt mellan grupperna. Medan 12–13 % av de kvarvarande arbetarna haft ett sådant byte under respektive ettårsperiod, var motsvarande bytesfrekvens i genomsnitt för gjuteriarbetare liksom för metallbearbetare nära 16 %. Å andra sidan stannade bytesfrekvensen vid 8,5 % för resemonter och vid drygt 9 % för verktygsarbetare och för grovplåtslagare.

Beträffande *timförtjänstutvecklingen* kan sysselsättningsgruppsvis konstateras en mycket ensartad ökningstakt vad avser arbetare vid *ursprungligt företag* och med *oförändrad statistik- och sysselsättningsgrupp*. Löneökningen inom varje sådan grupp avvek sålunda med högst 1 % från den genomsnittliga ökningen.

För de arbetare som *ej bytt företag men statistik- och/eller sysselsättningsgrupp*, kan vissa skillnader i löneutveckling noteras. Verktygsarbetarna inom denna kategori har sålunda varje år haft en 2–4 % snabbare löneökning än samtliga arbetare. En utveckling något över den genomsnittliga framkom vidare för internbytande förråds- och lagerarbetare samt transport- och renhållningsarbetare, medan en något svagare löneökning än genomsnittligt redovisades för internbytande gjuteriarbetare. Även bland arbetare, som *bytt VF-företag*, har löneökningen varit något över den genomsnittliga för verktygsarbetare samt i viss mån för serie- och bandhopsättare liksom förråds-, lager-, transport- och renhållningsarbetare, medan det motsatta främst gällt för företagsbytande gjuteriarbetare och grovplåtslagare.

Ackordsvolymen är mycket olika för olika sysselsättningsgrupper, såsom framgår av tabell IX.3.

De högsta ackordsvolymerna — i medeltal över 80 % — redovisas genomgående för grovplåtslagare och svetsare samt serie- och bandhopsättare. För de båda förstnämnda grupperna har ackordsvolymen sjunkit ungefär i takt med den allmänna trenden, medan ackordsvolymen för serie- och bandhopsättare i stort sett varit konstant.

Andra grupper med ackordsvolymer klart över medeltalet var gjuteriarbetarna och metallbearbetarna. För båda dessa grupper har sänkningen av ackordsvolymen varit relativt kraftig.

Arbetare med tyngre och lättare hopsättningsarbeten hade en ackordsvolym något över den genomsnittliga. Utvecklingen har för dessa legat i linje med den allmänna trenden. Detsamma gäller i stort sett gruppen övriga arbetare.

För resemontörer har ackordsvolymer varje år legat kring 50 % och för avsynare och experimenterbetare kring 45 % med oregelbundna variationer mellan åren. I övrigt har ackordsvolymer för verktygsarbetare minskat från 36 till 35 % och för maskinreparatörer från 36 till 34 %, medan förråds- och lagerarbetarna haft en konstant ackordsvolym om 36 % samt transport- och lagerarbetarna en uppgång från 34 till 37 %.

Beträffande ackordsvolymer sysselsättningsgruppsvis kan genomgående konstateras, att bland arbetare utan företagsbyte har ackordsvolymer det första kvartalet i respektive ettårsperiod legat högre bland arbetare med oförändrad statistik- och sysselsättningsgrupp ett år senare än bland arbetare, som bytt något eller båda karakteristika under respektive ettårsperiod. Nedgången i ackordsvolym på ett års sikt har varit störst för den senare kategorin utom inom sådana sysselsättningar, som allmänt sett haft låga ackordsvolymer i utgångsläget. Internbytande arbetare med ursprungligen sysselsättningar som förråds-, lager-, transport- och renhållningsarbete har sålunda i samband med bytena uppvisat en viss höjning av ackordsvolymer.

Tabell IX.3 Ackordsvolym för vuxna arbetare i olika ortstyper 4 kv 1969 – 4 kv 1972

Sysselsättningsgrupp	Ackordsvolym (%) för samtliga vuxna arb		
	4 kv 1969	4 kv 1970	4 kv 1971
Gjuteriarbetare	75	68	68
Verktygsarbetare	36	38	35
Maskinreparatörer	36	35	34
Avsynare, experimentarb	45	47	44
Grovplåtslagare	84	81	81
Svetsare	85	81	80
Metallbearbetare	78	75	72
Hopsättare, tyngre och lättare	69	67	66
Serie- och bandhopsättare	81	81	82
Resemontörer	50	48	53
Förråds- och lagerarbetare	36	36	36
Transport- och renhålln. arb	34	36	37
Övriga	65	62	61
Samtliga	64	63	61

10 Bruttoströmmar för olika statistikgrupper

Utöver redovisningen av de anställda efter sysselsättningens art finns i lönestatistiken en fördelning efter de krav arbetsuppgifterna ställer. Denna indelning i *statistikgrupper* avser tre kategorier.

Yrkesarbetare (grupp A)

Övriga arbetare, som huvudsakligen utför arbeten, vilka *antingen* i avsevärd grad ställer krav på någon av faktorerna skicklighet, ansvar, ansträngning eller arbetsplatsförhållanden *eller* i viss grad ställer krav på flera av faktorerna (grupp B).

Övriga arbetare (grupp C)

Antalet individer med personnummer i lönestatistiken fördelade sig på de tre statistikgrupperna enligt tabell X.1.

Grovt räknat tillhör alltså var tredje arbetare A-gruppen, varannan B-gruppen och var sjätte C-gruppen. Av kvinnorna tillhör 1 % A-gruppen, medan drygt en tredjedel tillhör B-gruppen och övriga C-gruppen. Kvarstannande- och bytesfrekvensen uppvisade betydande olikheter mellan de tre statistikgrupperna, såsom framgår av tabell X.2.

I genomsnitt har *kvarstannandefrekvensen vid ursprungligt företag* för yrkesarbetarna legat 5–6 procentenheter över branschmedeltalet, medan densamma för B-arbetarna legat 1,5–2,0 procentenheter under och för C-arbetarna 4,3–7,0 procentenheter under detta medeltal. Kvarstannandet inom VF-området – med eller utan företagsbyten – visar likartade

Tabell X.1 Antal arbetare i olika statistikgrupper med personnummer i lönestatistiken

Statistikgrupp	Antal individer		
	4 kv 1969	4 kv 1970	4 kv 1971
A	53 335	59 040	60 640
B	74 651	86 941	91 856
C	25 875	32 546	32 769
Summa	153 861	178 527	185 265

Tabell X.2 Årsvisa uppgifter om kvarstannandefrekvens inom verkstadsindustrin med eller utan företagsbyte 1969–1972 för arbetare i olika statistikgrupper.

Statistikgrupp	Kvar i samma VF-företag (%)			Bytt VF-företag (%)		
	1969– 1970	1970– 1971	1971– 1972	1969– 1970	1970– 1971	1971– 1972
A	78,9	83,4	83,7	4,5	3,1	4,2
B	72,2	75,8	77,2	4,9	3,5	5,2
C	68,8	70,3	74,6	4,7	2,8	3,4
Samtliga	73,9	77,3	78,9	4,7	3,3	4,6

skillnader mellan de tre statistikgrupperna.

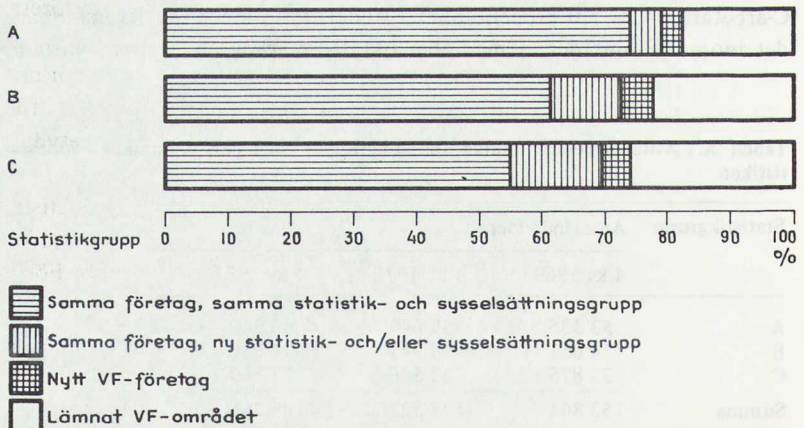
Vid en jämförelse av kvarstannandefrekvensen mellan de tre grupperna bör även beaktas, att rekrytering av arbetare till arbetsledarbefattningar torde vara betydligt vanligare för yrkesarbetare än för andra arbetare. Skillnaderna mellan de tre grupperna i kvarstannandefrekvens inom VF-området torde därför vara något större än vad som framgår av de angivna siffrorna.

Det kan vidare nämnas, att av dem som vid ettårsjämförelserna "försvunnit" från VF-området, är återkomstfrekvensen under det följande året något större bland yrkesarbetarna än bland övriga grupper.

En analys av könssammansättningen inom de olika statistikgrupperna visar, att en låg andel *kvinnor* återfinns bland yrkesarbetarna men en hög andel bland C-arbetarna. Med hänsyn till de olika kvarstannandefrekvenserna för A-, B- och C-grupperna har särskilt analyserats i vilken utsträckning den totalt sett lägre kvarstannandefrekvensen för kvinnor sammanhänger med den varierande andelen kvinnor i de tre grupperna.

För yrkesarbetarnas del förefaller skillnaden i kvarstannandefrekvens mellan män och kvinnor snarast vara större än totalt sett. Antalet kvinnor

Diagram X.1 Kvarstannandefrekvens m m 4 kv 1969 – 4 kv 1970 per statistikgrupp

Tabell X.3 Årsvisa jämförelser av kvarstannandefrekvens för manliga och kvinnliga arbetare 1969–1972 i olika statistikgrupper.

Statistikgrupp	Män + kvinnor			Kvinnor		
	1969– 1970	1970– 1971	1971– 1972	1969– 1970	1970– 1971	1971– 1972
	Kvar i samma företag (%)					
A	78,9	83,4	83,7	49,0	73,6	72,5
B	72,2	75,8	77,2	72,0	73,0	77,0
C	68,8	70,3	74,6	67,5	66,2	76,6
Totalt	73,9	77,3	78,9	68,8	68,5	76,7
	Kvar inom VF-området (%)					
A	83,4	86,4	87,9	57,5	74,5	78,0
B	77,1	79,4	82,4	74,8	75,1	83,1
C	73,5	73,1	78,0	71,5	68,4	79,1
Totalt	78,7	80,6	83,4	72,5	70,6	80,4

i A-gruppen med personnummer var dock som mest endast 295, av vilka åtskilliga bör ha tillkommit under de senaste åren, varför skillnaderna bör tolkas med stor försiktighet.

En jämförelse mellan män och kvinnor i B- och C-grupperna ger en relativt sett enhetligare bild, även om vissa variationer finns mellan åren. I B-gruppen låg kvarstannandefrekvensen vid ursprungligt företag på nära nog samma nivå för kvinnor som för män 1969–1970 och 1971–1972 men 3 procentenheter lägre för kvinnorna 1970–1971. I genomsnitt per år låg alltså inom B-gruppen kvinnornas kvarstannandefrekvens vid ursprungligt företag 1 procentenhet under männens. Kvarstannandet inom VF-området visar en differens om ytterligare en procentenhet mellan män och kvinnor.

Även en jämförelse för C-gruppen visar den relativt sett svagaste kvarstannandefrekvensen för kvinnorna 1970–1971 – 4 procentenheter under männen. Genomsnittet för de båda andra ettårsperioderna visade däremot för kvinnorna ett något högre kvarstannande vid ursprungligt företag än för männen. Andelen kvinnor med byten mellan VF-företag var även i C-gruppen något lägre än motsvarande siffra för männen.

En analys av kvarstannandefrekvensen för män respektive kvinnor med uppdelning på olika statistikgrupper visar sålunda – bortsett från A-gruppen där relativt få kvinnor finns – endast helt obetydliga skillnader mellan könen.

Av de yrkesarbetare, som *ej bytt företag*, bytte knappt 7 % statistik- och/eller sysselsättningsgrupp under respektive ettårsperiod. Av dessa 7 % avsåg ungefär två tredjedelar enbart byte av sysselsättningsgrupp. För B- och C-arbetarna var internbytesfrekvensen betydligt högre – i medeltal 15,4 respektive 16,2 %. Ungefär 60 % av B-arbetarnas byten inom oförändrat företag innebar enbart byte av sysselsättningsgrupp, medan motsvarande andel för C-arbetarna var i medeltal ca 40 %.

En analys av *löneläget* första kvartalet i respektive ettårsperiod visar att

de personer som under en ettårsperiod kvarstannat i ett företag utan byte av statistik- och/eller sysselsättningsgrupp haft ett relativt löneläge under utgångskvartalet varierande mellan 100 och 101 i såväl A- som B- och C-grupperna, tabell X.4.

Däremot har utgångsläget för de A-arbetare som kvarstannat i ett företag men bytt statistik- och/eller sysselsättningsgrupp varit i genomsnitt 3–4 procent under medelförtjänsten för samtliga A-arbetare. För B-arbetarna med företagsinterna byten har utgångsläget i genomsnitt legat ett par tiondels procent under genomsnittet, medan C-arbetare inom denna grupp i utgångsläget legat 2–3 % över medeltalet för samtliga C-arbetare.

Beträffande personer som bytt VF-företag under en ettårsperiod kan i utgångsläget konstateras en relativ lönenivå om 97–98 % för A-arbetare,

Tabell X.4 Genomsnittsförtjänster i olika statistikgrupper första året i respektive ettårsjämförelse 1969–1972

År	Kategori*	Statistikgrupp					
		A		B		C	
		Öre	% av genomsn förtj i gruppen	Öre	% av genomsn förtj i gruppen	Öre	% av genomsn förtj i gruppen
1969	1	1229	98,2	1079	97,8	966	97,4
	2	1251	100,0	1100	99,7	1018	102,6
	3	1216	97,2	1080	97,9	985	99,3
	4	1259	100,6	1100	100,6	994	100,2
	5	1215	97,1	1100	100,6	1023	103,1
	1–5	1251	100,0	1103	100,0	992	100,0
1970	1	1349	97,4	1201	97,2	1071	97,2
	2	1359	98,1	1221	98,9	1105	100,3
	3	1364	98,5	1227	99,4	1125	102,1
	4	1397	100,9	1245	100,8	1105	100,3
	5	1324	95,6	1231	99,7	1134	102,9
	1–5	1385	100,0	1235	100,0	1102	100,0
1971	1 } 2 }	1525	99,8	1344	98,3	1200	97,3
	3						
	4	1536	100,5	1377	100,7	1237	100,3
	5	1477	96,7	1352	98,9	1256	101,9
	1–5	1528	100,0	1367	100,0	1233	100,0

* Kategorikod har följande betydelse:

- 1 = Med första året i respektive jämförelse men lämnat branschen ett år senare utan att återvända efter ytterligare ett år.
- 2 = Med första året i respektive jämförelse men lämnat branschen ett år senare för att sedan återvända inom ytterligare ett år.
- 3 = I olika VF-företag första och sista året i respektive jämförelse.
- 4 = I samma VF-företag första och sista året i respektive jämförelse utan byte av statistik- och/eller sysselsättningsgrupp.
- 5 = I samma VF-företag första och sista året i respektive jämförelse men med byte av statistik- och/eller sysselsättningsgrupp.

Anm. Genomsnittsförtjänst = lön per timme för arbetad tid exklusive såväl över-tids- och skifttillägg som helg- och semesterlön.

Tabell X.5 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 – 4 kv 1970. Årvis jämförelse för identiska personer i olika statistikgrupper

Statistik-grupp	I samma företag båda kvartalen		Bytt VF-företag mellan kvartalen	Totalt i VF-företag båda kvartalen
	Samma stat- och syssel-sättn.grupp	Ny stat- och/ eller syssel-sättn.grupp		
A	111	111	111	111
B	112	113	113	112
C	112	113	116	113
Alla	112	113	113	112

98–99 % för B-arbetare och drygt 100 % för C-arbetare.

För personer som lämnat VF-området utan att återfinnas i statistiken ett år efter "försvinnandet" har utgångslöneläget för samtliga tre statistikgrupper legat ungefär 2 % under branschmedeltalet, medan sådana arbetare som "återkommit" till branschen efter ett års bortvaro i utgångsläget haft ett löneläge mycket nära branschgenomsnittet.

Analysen av löneläget i utgångskvartalet för arbetare som kvarstannat inom VF-området respektive lämnat detsamma visar sålunda på mycket små löneskillnader.

Timförtjänstutvecklingen under samtliga tre ettårsperioder var obetydligt lägre för yrkesarbetarna än för övriga arbetare. Tabell X.5 avseende utvecklingen mellan fjärde kvartalet 1969 och 1970 är signifikativ för alla tre perioderna:

Ackordsvolymen låg fjärde kvartalet 1969 något över genomsnittet för B-gruppen och något under detta för C-gruppen. Fram till fjärde kvartalet 1971 kunde främst noteras en minskad ackordsvolymer för A-gruppen och en relativt konstant ackordsvolymer för C-gruppen, såsom framgår av tabell X.6.

Tabell X.6 Ackordsvolymer för vuxna arbetare i olika statistikgrupper 4 kv 1969 – 4 kv 1971

Statistikgrupp	Ackordsvolymer (%) för samtliga vuxna arb		
	4 kv 1969	4 kv 1970	4 kv 1971
A	64	61	59
B	66	65	64
C	60	62	59
Samtliga	64	63	61

11 Bruttoströmmar inom olika delbranscher

En klassificering av arbetsställena enligt den nu gällande SNI-indelningen genomfördes i lönestatistiken först år 1972. De delbranscher, som tidigare förekommit under en lång följd av år, har i bearbetningarna sammanförts enligt följande:

- Mekaniska verkstäder, omfattande maskin- och motorfabriker, mekaniska verkstäder, mekaniska reparationsverkstäder, cykelfabriker samt vagn- och fordonsfabriker
- Bilfabriker, omfattande bil- och karosserifabriker
- Elektroteknisk industri
- Varv
- Gjuterier omfattande metall- och tackjärnsgjuterier
- Metallmanufakturfabriker, omfattande järn- och stålmanufaktur, fotogenköksfabriker, kapsyl- och kapselfabriker, lamp- och armaturfabriker samt metallvarufabriker
- Instrumentfabriker (inkl. ertillverkning)
- Reparationsverkstäder
- Övriga fabriker

De i analyserna ingående personerna fördelar sig på de olika delbranscherna enligt tabell XI.1.

Tabell XI.1 Antal arbetare i olika delbranscher med personnummer i lönestatistiken

Delbransch	Antal individer		
	4 kv 1969	4 kv 1970	4 kv 1971
Mekaniska verkstäder	68 649	83 070	80 909
Bilfabriker	10 765	13 682	18 223
Elektroteknisk industri	24 777	33 340	35 364
Varv	14 012	14 216	15 558
Gjuterier	3 454	4 072	3 332
Metallmanufakturind	20 827	22 697	23 437
Instrumentfabriker	1 530	1 706	1 646
Reparationsverkstäder	1 269	1 362	1 329
Övriga	8 578	4 382	5 467
Summa	153 861	178 527	185 265

Tabell XI.2 Årsvisa uppgifter om kvarstannandefrekvens inom verkstadsindustrin med eller utan företagsbyte 1969–1972 för arbetare i olika delbranscher.

Delbransch	Kvar i samma VF-företag (%)			Bytt VF-företag (%)		
	1969– 1970	1970– 1971	1971– 1972	1969– 1970	1970– 1971	1971– 1972
Mekaniska verkstäder	73,0	77,1	79,4	5,5	3,7	4,7
Bilfabriker	77,8	78,9	76,5	3,0	3,3	(7,3)
Elektroteknisk ind	74,4	75,1	79,5	3,4	2,7	2,8
Varv	79,9	83,4	85,3	2,2	1,9	1,7
Gjuterier	74,3	75,7	70,1	5,1	3,4	7,9
Metallmanufakturind	74,0	77,7	76,4	4,6	3,0	5,3
Instrumentfabriker	73,5	76,8	79,6	5,0	1,5	3,5
Reparationsverk- städer	76,8	76,4	83,3	2,4	6,2	2,1
Övriga	64,9	72,8	69,5	9,4	4,2	9,1
Samtliga	73,9	77,3	78,9	4,7	3,3	4,6

Kvarstannande- och bytesfrekvensen för olika delbranscher framgår av tabell XI.2.

Den högsta kvarstannandefrekvensen vid ursprungligt företag – 6 à 7 procentenheter över totalmedeltalet – redovisas genomgående för varvsindustrin.

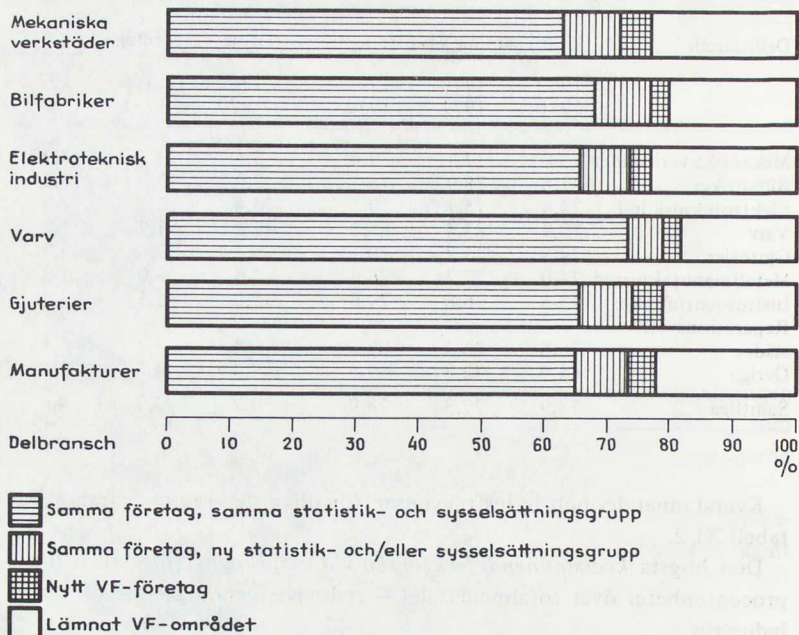
I de båda första årsjämförelserna låg bilfabrikerna närmast varvsindustrin. Den relativt låga siffran i den sista jämförelsen är troligen ca 4 procentenheter för låg – och andelen byten till annat VF-företag i motsvarande grad för hög – beroende på att det i praktiken ej varit möjligt att beakta alla de förändringar i företagsnumrering som skedde i samband med att vissa strukturförändringar inom branschen började påverka statistiken 1972. Genomsnittligt bör därför bilfabrikerna ha uppvisat den näst varvsindustrin högsta kvarstannandefrekvensen vid oförändrat företag – 2–3 procentenheter över branschgenomsnittet. Även för reparationsverkstäderna har denna kvarstannandefrekvens i medeltal legat något över branschgenomsnittet, men betydande skillnader förekom mellan de tre perioderna.

En kvarstannandefrekvens vid ursprungligt företag omkring branschgenomsnittet redovisas i samtliga tre jämförelser för de mekaniska verkstäderna och inom instrumentindustrin. Detsamma gällde i två av jämförelserna metallmanufakturindustrin och elektroindustrin, medan båda dessa delbranscher i den tredje jämförelsen låg 2–2,5 procentenheter under branschgenomsnittet.

Gjuterierna uppvisade den första perioden en kvarstannandefrekvens vid ursprungligt företag något över, andra perioden något under och tredje perioden klart under branschgenomsnittet. Den lägsta kvarstannandefrekvensen uppvisades alla perioderna av ”övrig”-gruppen med i medeltal 7–8 procentenheter lägre siffror än branschgenomsnittet.

Bytesfrekvensen mellan olika VF-företag visar en mellan åren oenhetlig bild räknat efter det ursprungliga företagets branschtilhörighet. ”Övrig”-gruppen redovisade dock i genomsnitt klart högre siffror i detta avseende

Diagram XI.1 Kvarstannandefrekvens m m 4 kv 1969 – 4 kv 1970 per delbransch

än övriga delbranscher, medan de lägsta siffrorna genomgående förekom för varven.

Av dem, som *kvarstannade vid ursprungligt företag*, bytte förhållandevis få varvsarbetare statistik- och/eller sysselsättningsgrupp. Av de kvarvarande varvsarbetarna noterades sådana byten för i genomsnitt endast knappt 8 % jämfört med ca 12,5 % inom hela VF-området. Bilindustrin låg i detta avseende genomsnittligt ca 1 procentenhet under, elektroindustrin nära och de mekaniska verkstäderna liksom metallmanufakturindustrin 0,7 enheter över VF-medeltalet. För gjuterierna var internbytesfrekvensen de båda första åren omkring VF-medeltalet men den tredje perioden betydligt högre än detta.

Beträffande *timförtjänstutvecklingen* kan en betydande parallellitet mellan delbranscherna konstateras. För dem som under ett år *ej bytt företag och ej heller statistik- eller sysselsättningsgrupp* kan avvikelser större än en procentenhet från medeltalet konstateras för "övrigruppen" 1969–1970 med en löneökning 2 procentenheter under totalgenomsnittet, för bilfabrikerna 1970–1971 och 1971–1972 med 2 enheter under detta och för varvsindustrin 1971–1972 4 enheter över detta.

För dem som *ej bytt företag men bytt statistik- och/eller sysselsättningsgrupp* kan avvikelser om mer än en procentenhet från medeltalet konstateras 1969–1970 för instrumentfabrikerna med en löneökning 3 procentenheter och för reparationsverkstäderna samt "övrigruppen" med en löneökning 2 procentenheter under medeltalet. 1970–1971 låg

bilfabrikernas utveckling 2 procentenheter under medeltalet, medan varvsindustrin 1971–1972 låg 3 procentenheter över detta.

Något större olikheter – med avvikelser på upp till 3 procentenheter från branschgenomsnittet – kan noteras för arbetare som *bytt VF-företag*. Avvikelserna är dock oenhetliga för de flesta delbranscherna. Arbetare som lämnat ett varv eller ett instrumentföretag och övergått till ett annat VF-företag har dock genomgående haft en något lägre löneökning än övriga som bytt VF-företag.

Ackordsvolymen visar betydande variationer mellan delbranscherna, såsom framgår av tabell XI.3.

Ackordsvolymen inom bilfabrikerna liksom inom varven har sålunda genomgående legat ca 10 procentenheter och elektroindustrin ca 4 enheter över totalmedeltalet. Gjuterierna har legat omkring och de mekaniska verkstäderna 2 procentenheter under medeltalet. Övriga 4 delbranscher har genomgående haft en lägre ackordsvolym med en ökande differens gentemot totalmedeltalet under perioden, så att ackordsvolymen inom dessa fyra branscher fjärde kvartalet 1971 stannade vid omkring 50 %. Den enda delbranschen utan sjunkande ackordsvolym var varvsindustrin.

Tabell XI.3 Ackordsvolym för vuxna arbetare i olika delbranscher 4 kv 1969 – 4 kv 1971

Delbransch	Ackordsvolym (%) för samtliga vuxna arb		
	4 kv 1969	4 kv 1970	4 kv 1971
Mekaniska verkstäder	62	60	59
Bilfabriker	75	76	71
Elektroteknisk ind	68	67	65
Varv	73	71	74
Gjuterier	65	61	60
Metallmanufakturind	58	56	52
Instrumentfabr	55	53	51
Reparationsverkstäder	61	55	51
Övriga	60	51	48
Samtliga	64	63	61

12 Bruttoströmmar för arbetare med olika arbetstidsformer

I lönestatistiken är det tyvärr ej möjligt att särskilja arbetare på enbart dagtid från tvåskiftsarbetare. Övriga skiftarbetare utgör endast drygt 1 % av samtliga verkstadsarbetare. Kvarstannandefrekvensen vid oförändrat företag låg första året 9,5 procentenheter, andra året 6,7 och tredje året 1,3 procentenheter högre för dessa skiftarbetare än för övriga arbetare. Bytesandelen till annat företag låg för dessa skiftarbetare klart lägre de båda första åren men klart högre det sista året jämfört med övriga arbetare. *Timförtjänstutvecklingen* har för de specialanalyserade skiftarbetarna nära följt utvecklingen för samtliga arbetare under alla tre åren. *Ackordsvolymer* var 63 % (64 % i totalmaterialet) fjärde kvartalet 1969, 60 % (63 % samma period 1970 och 62 % (61 %) samma period 1971.

13 Bruttoströmmar för företag av olika storlek

För att analysera bruttoströmmarna i företag av olika storlek har arbetsställena grupperats på följande sätt efter antalet anställda arbetare:

- Arbetsställen med högst 25 arbetare
- Arbetsställen med 26–50 arbetare
- Arbetsställen med 51–100 arbetare
- Arbetsställen med 101–500 arbetare
- Arbetsställen med över 500 arbetare

Antalet arbetare med personnummer fördelar sig på de olika storleksgrupperna enligt tabell XIII.1.

Mellan de olika storleksgrupperna av företag förekom betydande olikheter i kvarstannande- och bytesfrekvens, såsom framgår av tabell XIII.2.

Andelen arbetare, som vid ettårsjämförelserna varit anställda vid *ursprungligt företag*, uppvisade samtliga tre år en med företagsstorleken ökande siffra. Kvarstannandefrekvensen vid de största företagen – med mer än 500 arbetare – låg hela tiden högst med som mest 4,4 och som minst 2,6 procentenheter över totalmedeltalet. Den lägsta kvarstannandefrekvensen – inom företag med högst 25 anställda – låg å andra sidan genomgående ca 7 procentenheter under totalmedeltalet. Mellan de tre övriga storleksgrupperna varierade förhållandena däremot under de tre åren. Mellan fjärde kvartalet 1969 och 1970 uppvisade de tre mellangrupperna ungefär samma kvarstannandefrekvens – omkring 71 %.

Tabell XIII.1 Antal arbetare i företag av olika storlek med personnummer i lönestatistiken

Företagsstorlek	Antal individer		
	4 kv 1969	4 kv 1970	4 kv 1971
– 25 arbetare	8 512	9 057	10 442
26– 50 arbetare	12 870	12 752	13 020
51– 100 arbetare	16 771	18 205	19 183
101– 500 arbetare	49 170	54 020	58 691
501– arbetare	66 538	84 493	83 929
Samtliga	153 861	178 527	185 265

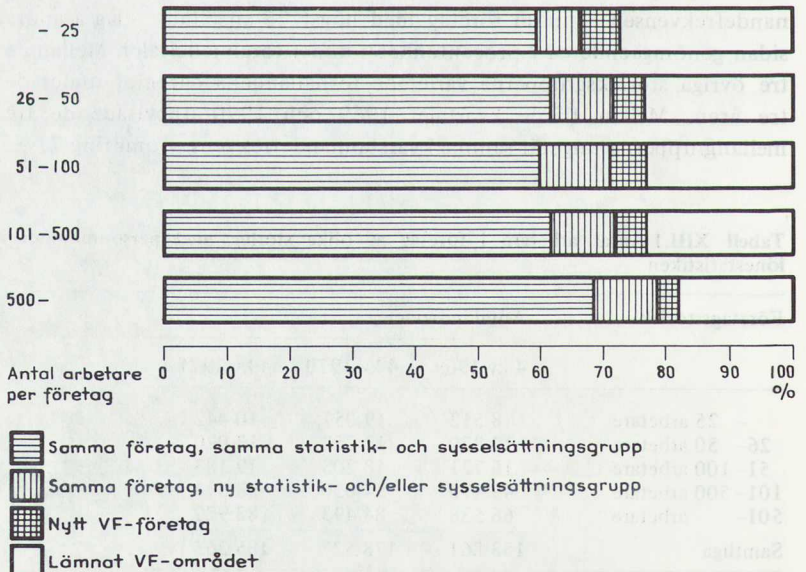
Tabell XIII.2 Årsvisa uppgifter om kvarstannandefrekvens inom verkstadsindustrin med eller utan företagsbyte 1969–1972 för arbetare i företag av olika storlek

Företagsstorlek	Kvar i samma VF-företag (%)			Bytt VF-företag (%)		
	1969– 1970	1970– 1971	1971– 1972	1969– 1970	1970– 1971	1971– 1972
– 25 arbetare	66,5	71,1	71,7	5,6	4,7	5,4
25– 50 arbetare	70,8	71,7	71,8	5,5	5,1	6,3
51–100 arbetare	70,7	75,5	74,6	5,8	3,6	6,2
101–500 arbetare	71,3	76,3	79,1	5,7	4,0	4,8
501– arbetare	78,3	79,9	81,6	3,5	2,2	3,7
Samtliga	73,9	77,3	78,9	4,7	3,3	4,6

Medan gruppen företag med 26–50 arbetare låg endast obetydligt högre under de två följande ettårsperioderna, ökade kvarstannandefrekvensen inom företag med 51–100 arbetare på två år med 3–4 procentenheter. Motsvarande ökning bland företag med 101–500 arbetare blev så betydande som 7 procentenheter, varför denna storleksgrupp mellan 1971 och 1972 uppvisade en kvarstannandefrekvens vid oförändrat företag i nivå med branschmedeltalet.

En analys av *kvarstannandefrekvensen inom VF-området* medför i mindre utsträckning en utjämning av skillnaderna mellan olika storleksgrupper av företag. Det framgår dock ej av utredningen i vilken utsträckning byten mellan VF-företag inneburit byten mellan företag av olika storlek.

Diagram XIII.1 Kvarstannandefrekvens m m 4 kv 1969 – 4 kv 1970 per företagsstorlek

Tabell XIII.3 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 – 4 kv 1970. Årsvis jämförelse för identiska personer i företag av olika storlek.

Företags- storlek	I samma företag båda kvartalen		Bytt VF-före- tag mellan kvartalen	Totalt i VF- företag båda kvartalen
	Samma stat- och syssel- sättn.grupp	Ny stat- och/ eller syssel- sättn.grupp		
– 25 arbetare	111	114	114	111
26– 50 arbetare	111	113	113	111
51– 100 arbetare	111	112	112	111
101– 500 arbetare	112	112	114	112
501– arbetare	112	113	112	112
Samtliga	112	113	113	112

Bland dem, som *ej bytt företag* under respektive ettårsperiod, har ändringar av statistik- och/eller sysselsättningsgrupp varit något högre än genomsnittligt för de tre mellangrupperna. Internbytesfrekvensen bland de kvarvarande har i de största företagen varit i medeltal 0,8 procentenheter och i de minsta företagen i medeltal 1,3 procentenheter lägre än totalgenomsnittet.

Timförtjänstutvecklingen inom olika storleksgrupper av företag var mycket jämn, såsom framgår av tabell XIII.3.

Samma enhetlighet i löneutvecklingen kunde konstateras för 1971, medan timförtjänsterna under 1972 ökade någon enhet mindre i de små och medelstora företagen än i de större.

Ackordsvolymen visar en med företagsstorleken klart ökande frekvens, såsom framgår av tabell XIII.4.

Den sänkning av den totala ackordsvolymen, som skedde mellan fjärde kvartalet 1969 och 1971, har helt ägt rum inom företag med mindre än 500 anställda. Ackordsvolymen i företag med högst 25 arbetare motsvarande därmed fjärde kvartalet 1971 endast ungefär hälften av ackordsandelen i företag med över 500 anställda.

En indikation om att en relativt stor andel av bytena inom VF-området från de minsta företagen skett till ett större företag ges av det förhållandet, att dessa byten varit förenade med en ökning av ackordsvolymen om ca 10 procentenheter.

Tabell XIII.4 Ackordsvolym för vuxna arbetare i företag av olika storlek 4 kv 1969 – 4 kv 1971

Företagsstorlek	Ackordsvolym (%) för samtliga vuxna arb		
	4 kv 1969	4 kv 1970	4 kv 1971
– 25 arbetare	41	40	36
26– 50 arbetare	59	54	51
51– 100 arbetare	60	57	55
101– 500 arbetare	63	60	58
501– arbetare	70	70	70
Samtliga	64	63	61

14 Antal arbetade timmar per arbetare och kvartal

I detta avsnitt, som behandlar antal arbetade timmar, redovisas i första hand uppgifter endast för sådana vuxna män som återfinns i samma företag två på varandra följande fjärdekvartal. Antal arbetade timmar för motsvarande grupp vuxna kvinnor ligger för samtliga år ca 15 procent lägre än för männen. Denna skillnad är huvudsakligen hänförlig till den höga frekvensen deltidarbete bland kvinnorna. En mindre del, uppskattningsvis ca 5 procent, förklaras dock av en högre frånvaro bland kvinnorna. I övrigt uppvisar kvinnorna, i detta avseende, en med männen mycket likartad bild.

Skälet till att de, som ej återfinns påföljande fjärdekvartal, ej medtagits i beräkningarna är att för dessa påverkas genomsnittliga antalet arbetade timmar mycket starkt av avgången under mätkvartalet.

I tabell XIV.1 redovisas antalet arbetade timmar, teoretisk arbetstid och procentuell närvaro för de vuxna män, som återfinns i samma företag två på varandra följande fjärdekvartal.

Som framgår av den första kolumnen i tabellen uppvisar antalet arbetade timmar en sjunkande tendens. Detta är dock i första hand ett resultat av arbetstidsförkortningen och ett sjunkande antal övertidstimmar.

Den teoretiska arbetstiden är beräknad med hänsyn tagen till ordinarie veckoarbetstid, antal arbetsdagar i kvartalet, förekomsten av deltid samt att ett mindre antal börjat respektive slutat sin anställning under mätkvartalet.

Tabell XIV.1 Arbetad tid under respektive fjärdekvartal 1969–1972 för vuxna män utan företagsbyten

Kvartal	Arbetad tid tim	därav övertid tim	Arbetad tid exkl övertid tim	Teoretisk arbetstid tim	Arbetad tid i % av teor. tid	Närvaro exkl övertid %
1969/4	501	19	482	513	98	94
1970/4	504	15	489	524	96	93
1971/4	485	11	474	515	94	92
1972/4	465	10	455	492	95	92

Om man alltså räknar in övertiden uppgår den arbetade tiden till 94–98 procent av den teoretiska arbetstiden (kol 1 i procent av kol. 4). Exkluderar man övertiden sjunker siffrorna till 92–94 procent (kol. 3 i procent av kol. 4). Detta motsvarar alltså en frånvaro på 6–8 procent. Heldagsfrånvaron enligt SCB:s statistik för motsvarande perioder ligger ca 4 procentenheter högre, 11–12 procent, vartill torde komma frånvaron del av dag motsvarande 1–2 procent. En mindre del av skillanden kan förklaras av att de grupper som ej omfattas av den studie (de som ej återfanns i samma företag två på varandra följande fjärdekvartal) har en genomsnittligt högre frånvaro. En väsentligare orsak torde dock vara att en del av långtidsfrånvaron (den del som omfattar ett helt fjärdekvartal) ej kommer med i denna undersökning, t.ex. sjukdom, militärtjänst, havandeskap och utbildning. En tredje orsak kan tänkas vara en viss systematisk överskattning av frånvaron i SCB:s statistik, i första hand i samband med att arbetare slutar sin anställning.

Den lägsta arbetade tiden (i fortsättningen alltid inklusive övertid) återfinns i åldersgruppen under 25 år. Ser man till ett genomsnitt för de fyra undersökta kvartalen utgör den arbetade tiden inklusive övertid 90 procent av den teoretiska arbetstiden. Detta kan jämföras med åldersgruppen 46–55 år, som har den högsta siffran, 98 procent. Även övriga åldersgrupper över 25 år ligger något över genomsnittet för samtliga åldrar som uppgår till knappt 96 procent.

Den arbetade tiden för de olika sysselsättningsgrupperna ligger i flertalet fall mycket nära genomsnittet. Serie- och bandhopsättningarna uppvisar en något lägre siffra, 92 procent. Övriga grupper har en arbetad tid som utgör 94–98 procent av den teoretiska arbetstiden.

Stockholmsområdet uppvisar en något lägre arbetad tid (93 procent) än de övriga ortstyperna som alla tre ligger mycket nära genomsnittet.

Den arbetade tiden inom statistikgrupp A, yrkesarbetarna, uppgår till 98 procent av den teoretiska arbetstiden. Motsvarande siffror för grupperna B och C är 94 respektive 92 procent.

I det branschuppdelade materialet uppvisar bilindustrin och den elektrotekniska industrin de lägsta siffrorna 92 respektive 93 procent. Varven har den högsta arbetade tiden, 99 procent. Uppskattningsvis 2–3 procentenheter av dessa kan dock förklaras av ett större övertidsuttag än övriga branscher. Även gjuterierna (98 procent) ligger över genomsnittet, medan övriga branscher ligger på eller i närheten av 96 procent.

Genomsnittlig arbetad tid i de mindre företagen är något högre än i de större företagen. De tre storleksgrupperna under 100 anställda ligger samtliga på 97 procent. Den arbetade tiden i företag med 100–500 anställda uppgår till 96 procent av den teoretiska arbetstiden medan motsvarande siffra för de största företagen är 95 procent.

Som jämförelse till denna redovisning av genomsnittlig arbetad tid lämnas i tabell XIV.2 uppgifter från SCB om frånvaron för arbetare inom mekaniska verkstäder. Uppgifterna, som grundar sig på ett genomsnitt för februari och september 1971 och 1972, redovisas uppdelade efter företagsstorlek. Endast heldagsfrånvaron ingår i statistiken.

Skillnader i männens frånvaro mellan små och stora företag uppgår till

Tabell XIV.2 Procentuell frånvaro för arbetare inom mekaniska verkstäder (enl SCB)

	Antal anställda per företag				
	-49	50-99	100-499	500-	Samtliga
Män	9,5	9,6	12,0	12,4	11,6
Kvinnor	9,6	(21,8)	15,0	18,4	17,4
Män + kvinnor	9,5	10,2	12,3	13,1	12,1

knappt 3 procentenheter. Detta stämmer väl överens med skillnaden i arbetad tid som uppgick till drygt 2 procentenheter.

Kvinnornas frånvaro ligger närmare 6 procentenheter högre än männens. Detta överensstämmer också tämligen väl med beräkningarna som gjorts på grundval av den arbetade tiden, där skillnaden, som tidigare nämnts, uppgick till ca 5 procent.

Skillnaderna i den kvinnliga frånvaron mellan de minsta företagen och företagen över 50 anställda är mycket stor. Siffran för den andra storleksklassen, 21,8 procent, är exceptionellt hög och kan misstänkas vara ett resultat av rena tillfälligheter.

Skillnaden mellan de minsta och de största företagen uppgår dock till ungefär 9 procentenheter. Samma tendens finns även beträffande den arbetade tiden, men här stannar dock skillnaden vid ca 4 procentenheter.

15 Företagens kostnader för personalomsättningen

De kostnader som uppstår för företagen i samband med personalomsättning belystes hösten 1970 av en inom VF tillsatt referensgrupp. Denna indelade kostnaderna i tre huvudgrupper, nämligen

- rekryterings- och introduktionskostnader
- inlärningskostnader
- förlorad täckningsbidrag för fasta kostnader på grund av produktionsbortfall.

Till *rekryterings- och introduktionskostnader* hänförs olika kostnader för rekryteringspersonal och andra direkta rekryteringskostnader såsom resebidrag till platsökande, kostnader för platsannonser, registreringskostnader inom avlönings-, kassa- och intressekontor, kostnader för läkarundersökning i samband med anställningen och i vissa fall kostnader för bostadsanvisning till nyanställda. Vidare uppstår kostnader i samband med introduktionen på arbetsplatsen i form av lönekostnader både för den nyanställde och för den personal som deltar i introduktionen. För invandrare tillkommer speciella kostnader för exempelvis språkutbildning.

Kostnader i samband med *inläringen* uppstår först under den egentliga inskolningsperioden i form av lönekostnader för den nyanställde och som kostnader för skolningsverksamheten. Ofta utgår under en efterföljande period olika former av upplärningstillägg, innan den nyanställde blivit fullt förtrogen med det nya arbetet. Under inläringstiden får man också räkna med extra verktygskostnader och extrakostnader på grund av "övernormal" kassation, justering och materialåtgång. Härtill kommer de kostnader, som uppstår på grund av extra insatser av instruktörer, arbetsledare, produktionstekniker och kontrollanter under inlärningsförloppet jämfört med vad som erfordras för vanare personal.

Den tredje – och vanligtvis mest svårkalkylerade – kostnadsposten i samband med nyanställningar sammanhänger med det *produktionsbortfall* som uppkommer under inskolnings- och upplärningstiden liksom under det "glapprum" som ofta uppkommer mellan två anställningar. Genom bortfallet förloras täckningsbidrag för de fasta kostnaderna i produktionsavdelningarna, men motsvarande kostnad uppkommer också exempelvis inom försäljningsavdelningen om planerad produktion ej realiseras.

Även om någon bredare undersökning om de faktiska personalomsättningskostnaderna ej utförts, tyder beräkningar vid vissa större verkstadsföretag på att kostnaderna och intäktsbortfallet vid en nyanställning knappast i något fall understiger 3 000 kronor. Flerdubbelt högre belopp, i vissa fall om 20 000 kronor eller mer, är inte ovanliga för arbeten med lång inläringstid. Genomsnittskostnaden per nyanställning torde ligga mellan 7 000 och 10 000 kronor. Under ett lågkonjunkturår som 1972 skulle personalomsättningen ha medfört en bruttokostnad av storleksordningen 400–500 miljoner kronor för VF-företagen och 500–600 miljoner kronor för hela verkstadsindustrin. Under ett högkonjunkturår som 1970 skulle – i 1972 års penningvärde – kostnaden ha varit ca 40 % högre. Även om dessa uppskattningar är behäftade med stora osäkerhetsmarginaler, belyser de klart vilka betydande kostnadsmässiga konsekvenser rörligheten har för företagen. Den konstaterade stora avgången ur branschen är en viktig förklaring till storleken av dessa kostnader. Om motsvarande rörlighet i större utsträckning skett mellan företag inom branschen skulle kostnaderna ha varit lägre.

16 Sammanfattning och slutsatser

Sveriges Verkstadsförening och Svenska Metallindustriarbetareförbundet träffade i mars 1971 en överenskommelse om en gemensam utredning av verkstadsindustrins arbetsmarknadsförhållande. I överenskommelsen betonade parterna verkstadsindustrins centrala roll i samhällsekonomin och arbetskraftsrekryterings betydelse för verkstadsindustrins expansionsmöjligheter. I uppdraget till utredningen ingick att i första hand göra en probleminventering och en allmän datainsamling om förväntade förändringar i tillgång och efterfrågan på arbetskraft. Det har därvid framstått som nödvändigt för det fortsatta arbetet att försöka beskriva bruttoströmmarnas omfattning på verkstadsindustrin, den interna rörligheten samt nyrekryteringen. En sådan kartläggning har betydelse som underlag för ställningstaganden till behovet av utbildningskapacitet, nödvändigheten av åtgärder för att påverka rörlighetens omfattning och inriktning samt som underlag för fortsatta studier.

Bruttoströmmarna på arbetsmarknaden har tidigare belysts bl. a. i undersökningar av Meidner (1954) och Rundblad (1964) samt i SCB:s studie över tendenserna i arbetsmarknadens rekryteringsmönster (1973). Samtliga dessa undersökningar visar att rörligheten är störst bland de yngsta åldersgrupperna och att den minskar med stigande ålder. Man finner bl. a. att rörligheten är större för arbetare än för tjänstemän och att den är större bland icke-yrkesarbetare än bland yrkesarbetare. Löneförhållandena spelar en viss roll som förklaring till rörligheten, men flera andra faktorer framträder också som betydelsefulla. Av Rundblads undersökning framgår att 20–30 procent av bytena bland arbetarna var framtvingade av förändringar i driften vid företagen; det bör emellertid observeras att Rundblads undersökning utfördes på en arbetsmarknad som genomgått en påtaglig strukturförändring (Norrköping). Hedberg har i en undersökning (1967) understrukit och analyserat åldersfaktorn och anställningstiden som en förklaring till rörligheten.

Metalls och Verkstadsföreningens arbetskraftsundersökning har genomförts år 1973 och bygger på parternas gemensamma lönestatistik. Den är uppbyggd på individuppgifter, vilka har kompletterats med vissa uppgifter om företag respektive arbetsplats.

Det på detta sätt kompletterade materialet har använts för att studera förändringarna i företagets personalsammansättning mellan olika kvartal. Undersökningen har begränsats till att avse ett kvartal varje år. Valet har

därvid fallit på fjärde kvartalet. Studien omfattar material från åren 1969, 1970, 1971 och 1972.

Verkstadsföreningens medlemsföretag svarar för ca 80 procent av samtliga arbetare i hela verkstadsindustrin.

Personnummer infördes i lönestatistiken med början 1968. Antalet individer med personnummer i materialet var 77 procent i slutet av 1969 och har ökat till 93 procent sista kvartalet 1972. Undersökningsresultatet har räknats upp att gälla för hela VF-Metalls gemensamma område.

De företag som ingår i undersökningen hade totalt 198 000 vuxna arbetare anställda sista kvartalet 1969. Under perioden 1969 – 1972 ökade antalet sysselsatta med 13 500, vilket motsvarar ca 7 procent. Antalet vuxna arbetare steg därmed till 211 500 fram till sista kvartalet 1972. Bakom denna nettoökning döljer sig betydande bruttoförändringar. Ett stort antal arbetare har lämnat branschen och övergått till annan verksamhet. Samtidigt har en betydande nyrekrytering skett. Av de 198 000 arbetarna från 1969 återfanns tre år senare 116 000 i det ursprungliga företaget. Mindre än 60 procent av arbetarna var således kvar i samma företag efter tre år. Av de anställda år 1969 återfanns ytterligare 15 000 i andra företag inom VF-området. Den interna rörligheten inom branschen var således över hela treårsperioden mindre än 8 procent. VF-företagen kunde alltså sammanlagt behålla ca 66 procent av arbetarna. Det betyder att branschen förlorade ca 34 procent, alltså 1/3, av arbetarna under denna period, totalt ca 67 000 personer. Pensionering och dödsfall svarar för ca 4 procentenheter av avgången. Övergång till andra befattningar i företagen motsvarar 1 1/2–2 procent. Den återstående delen har alltså lämnat verkstadsindustrin. Föreliggande undersökning ger inte svar på frågan varthän de har gått.

Man får nöja sig med att anta att några förmodligen lämnat arbetskraften, att åtskilliga invandrare återvänt till sina hemländer, men att de flesta troligen har övergått till anställning inom andra områden.

Avgången har ersatts genom nyrekrytering. 1972 fanns det i verkstadsindustrin ca 80 000 arbetare som inte fanns med tre år tidigare. En mindre del av dem var visserligen anställda inom verkstadsindustrin redan fjärde kvartalet 1969, men ingick av åldersskäl inte i undersökningsmaterialet. Man får anta att företagen nyrekryterat ungdomar i motsvarande mån, varför siffran 80 000 bör ge en någorlunda rättvisande bild.

Det totala antalet nyanställningar är dock väsentligt större. Åtskilligt fler har nyrekryterats under perioden men slutat efter en tid. På grundval av Statistiska Centralbyråns material om nyrekrytering kan det totala antalet nyanställningar beräknas uppgå till närmare 200 000 personer (inklusive praktikanter och semestervikarier) under de tre åren. Det innebär alltså att mer än hälften av de nyrekryterade hade slutat sin anställning fram till sista kvartalet 1972.

Om man i stället för att studera förändringarna under hela treårsperioden undersöker vad som hänt under vart och ett av åren, framträder ännu tydligare bilden av en arbetsmarknad med en betydande rörlighet, som främst tar sig uttryck i en vandring ut ur verkstadsindustrin, samt en

omfattande nyrekrytering. Endast i mindre utsträckning sker flyttningen mellan företagen inom branschen. Under högkonjunkturåret 1970 lämnade drygt var fjärde verkstadsarbetare det företag i vilket han var anställd. Mindre än 5 procent av samtliga verkstadsarbetare bytte företag inom branschen och närmare 50 000 rekryterades utifrån. Det skall understrykas att dessa siffror inte belyser den totala personalomsättningen. I undersökningen fanns inte de personer med som både kommit in i och lämnat verkstadsindustrin under årets tre första kvartal.

Mönstren i bruttoströmmarna består även under 1971 och 1972. En viss minskning i personalavgången har skett, vilken troligen hänger samman med konjunkturedgången. Men alltjämt är avgången betydande – den utgör 18 respektive 15 procent under de två åren – och byten mellan företag inom branschen är relativt få.

Bruttoströmmarna har också studerats med avseende på en rad faktorer, såsom ålder, kön, ortstyp, statistikgrupp, yrkesgrupp, delbransch, företagsstorlek m m. Generellt har härvid framkommit att skillnaderna i rörlighet mellan olika grupper är större under högkonjunkturår än under svagare perioder.

När det gäller *åldersfaktorn* framträder samma mönster som framgått av tidigare undersökningar om bruttoströmmar och personalomsättning, nämligen att rörligheten är väsentligt större bland de yngre än bland de äldre arbetarna. Bland arbetare inom åldersgruppen 20–25 år var endast 57 procent kvar i det ursprungliga företaget, när man jämför det sista kvartalet 1970 med sista kvartalet 1969. Bland arbetare i åldersgruppen 46–55 år och 56–65 år var inte mindre än 84 procent kvar.

Ifråga om *ortstyp* har materialet delats upp i fyra grupper: Stockholmsområdet, Göteborgsområdet, åtta större industriorter (Malmö, Västerås, Norrköping, Linköping, Jönköping, Eskilstuna, Örebro och Trollhättan) samt övriga orter. Undersökningen visar större stabilitet bland verkstadsföretagen i Göteborg än på övriga orter. Minst stabilitet återfinns i Stockholmsområdet. Av arbetarna i företagen i Göteborg fanns ca 77 procent kvar i det ursprungliga företaget, när man jämför sista kvartalet 1970 med sista kvartalet 1969. Motsvarande jämförelse för Stockholmsområdet visar en kvarstannandefrekvens på 65 procent. För de åtta större industriorterna var andelen 73 procent och för övriga orter 75 procent.

Lönestatistiken har en uppdelning på tre *statistikgrupper* efter de krav som arbetsuppgifterna ställer. Uppdelningen följer A–B–C-grupperingen i verkstadsavtalet. Yrkesarbetarna återfinns i grupp A, som omfattar var tredje arbetare. Varannan arbetare finns i grupp B och var sjätte i grupp C. Analysen av kvarstannandefrekvensen med hänsyn till statistikgrupperingen visar att yrkesarbetarna stannar i företagen i större utsträckning än vad fallet är för arbetarna i B-gruppen, vilka i sin tur stannar kvar i större utsträckning än arbetarna i C-gruppen.

En analys av bruttoströmmarna med avseende på *män och kvinnor* visar endast obetydliga skillnader mellan könen. Huvuddelen av kvinnorna återfinns i B- och C-grupperna. I B-gruppen låg kvarstannandefrekvensen för kvinnorna i genomsnitt endast en procent under totalsiffrorna för

de tre åren som undersökningen omfattar.

I stort sett samma resultat kan redovisas vid en jämförelse mellan totaluppgiften för samtliga arbetare i C-gruppen och kvinnor i C-gruppen.

När det gäller *sysselsättningsgrupper* föreligger påtagliga skillnader i kvarstannandefrekvens. Verktygsarbetare är genomgående kvar i ursprungliga företagen i större utsträckning än andra yrkesgrupper. Även maskinreparatörer, avsynare och experimentarbetare samt grovplåtslagare är förhållandevis stabila. Svetsare samt serie- och bandhopsättare stannar kvar i ursprungliga företagen i något mindre utsträckning än genomsnittet bland verkstadsarbetarna. Gjuteriarbetarna och resementörerna har den lägsta kvarstannandefrekvensen.

En studie av bruttoströmmarna för olika *delbranscher* inom verkstadsindustrin visar att varvsindustrin i större utsträckning än övriga branscher behåller sin personal. Även bilindustrin ligger i detta avseende klart över genomsnittet. Reparationsverkstäderna har legat något över genomsnittet för verkstadsindustrin. De mekaniska verkstäderna liksom instrumentindustrin ligger nära genomsnittet, medan metallmanufakturindustrin och elektroindustrins ligger något under genomsnittet. Gjuterierna låg 1970 något över genomsnittet, men hade 1972 hamnat klart under genomsnittet. Lägst kvarstannandefrekvens redovisades samtliga år för gruppen "övrig verkstadsindustri".

En uppdelning av materialet med hänsyn till olika *företagsstorlekar* visar att de större företagen behåller sin personal i större utsträckning än de mindre företagen. Kvarstannandefrekvensen var samtliga tre år störst vid storföretagen (företag med mer än 500 arbetare). Frekvensen låg 2,6 – 4,4 procentenheter över totalmedeltalet. Kvarstannandefrekvensen var lägst i småföretagen (företag med högst 25 anställda). Frekvensen var genomgående 7 procent under medeltalet.

I anslutning till analysen av bruttoströmmarna har även *utvecklingen av timförtjänsterna* studerats. Det har därvid visat sig att löneutvecklingen genomgående varit tämligen likartad för personer som stannat kvar i ursprungligt företag – antingen med eller utan byte av statistik- och/eller sysselsättningsgrupp – som för personer som bytt VF-företag.

När det gäller *löneläget* kan konstateras att de arbetare, som lämnat VF-området utan att återfinnas i statistiken ett år senare, har legat ungefär två procent under branschmedeltalet. De arbetare, som återvänt efter ett års bortovaro från branschen har haft ett löneläge mycket nära branschgenomsnittet. Beträffande personer som bytt VF-företag under en ettårsperiod kan i utgångsläget konstateras en relativ lönenivå om 97 – 98 procent för A-arbetare 98–99 procent för B-arbetare och drygt 100 procent för C-arbetare.

Slutligen kan beträffande bearbetningarna konstateras att ackordsvolymen (andelen arbetstimmar på ackordsbasis) totalt sett sjönk från 64 procent 1969 till 63 procent 1970 och till 61 procent 1971. Betydande skillnader föreligger i ackordsvolym mellan olika åldersgrupper, statistikgrupper, sysselsättningsgrupper etc.

För företagen innebär personalomsättningen *kostnader* i form av nyrekryterings- och introduktionskostnader, inlärningskostnader och

kostnader för produktionsbortfall. Enligt beräkningar vid några större verkstadsföretag uppgår kostnaderna och intäktsbortfallet knappast i något fall till mindre än 3 000 kronor per arbetare. För arbeten med lång inlärningstid uppgår kostnaderna till avsevärt större belopp, i vissa fall 20 000 kronor eller mer. Genomsnittskostnaden torde ligga mellan 7 000 och 10 000 kronor. Verkstadsindustrins totala kostnader i samband med nyrekrytering kan för ett lågkonjunkturår som 1972 beräknas uppgå till 500–600 milj. kronor.

Sammantaget gäller, att personalomsättningens för- och nackdelar för individer, företag och samhälle är mycket ofullständigt belysta. Behovet av en helhetsbild av personalomsättningens konsekvenser framstår härmed klart. Inte minst är det därvid viktigt att observera de samhälls-ekonomiska konsekvenserna, vilka hittills knappast alls belysts.

Sammanfattningsvis kan sägas att en viss rörlighet är nödvändig för att ersätta den avgång, som uppstår i samband med pensionering, dödsfall m. m. En viss rörlighet är därutöver önskvärd för att individerna skall finna de arbetsuppgifter, som motsvarar deras krav. Denna rörlighet kan betraktas som önskvärd både från individens och från företagets sida. Den innebär en form av marknadsanpassning, som riktar sig till de arbetsplatser som enligt individens uppfattning kan erbjuda goda anställnings- och arbetsvillkor. Rörligheten begränsas emellertid av sociala, yrkesmässiga och geografiska skäl och av brist på information.

Från en vidare arbetsmarknadssynpunkt kan sägas att en viss rörlighet är av värde. Omsättningen skapar nämligen större valmöjligheter och underlättar härmed inträdet på arbetsmarknaden för grupper som tidigare stått utanför. Det gäller t. ex. för ungdomar, som efter utbildningen söker anställning, och för tidigare hemarbetande kvinnor. Detta kan illustreras med utvecklingen mellan 1970 och 1972. Antalet besatta lediga platser inom verkstadsindustrin sjönk mellan dessa år från 82 000 till 57 000. Av denna minskning beror ca 5 000 på en svagare sysselsättningsökning medan ca 20 000 beror på en lägre rörlighet det senare året. Utbudet av lediga platser påverkades alltså i avsevärt högre grad av förändringen i rörligheten än av den totala sysselsättningsutvecklingen.

Bearbetningen av den gemensamma lönestatistiken för att beskriva bruttoströmmarna på verkstadsindustrins arbetsmarknad har bekräftat många av de tendenser som framträder i tidigare studier, t. ex. sambandet mellan ålder och rörlighet, men det har också gett nya kunskaper om rörligheten och dess betydelse för verkstadsindustrins personalsituation. Undersökningen visar emellertid på behovet av ytterligare studier, främst när det gäller avgångens orsaker och individens värdering av arbetsbyten. Härutöver bör de företags- och samhällsekonomiska konsekvenserna belysas bättre än hittills.

Det kan också framhållas att det använda statistikmaterialet, som kontinuerligt samlas in som underlag för löneförhandlingar, möjliggör både en fortlöpande uppföljning över en längre tidsperiod och fördjupade studier över samverkande faktorer bakom de nu kartlagda arbetsbytena.

Ett program för fortsatta studier av verkstadsindustrins arbetsmarknad bör innehålla följande moment:

1. Årliga uppföljningar av personalomsättningen med hjälp av den metodik som använts i de hittills utförda bearbetningarna. Härigenom bör det vara möjligt att belysa konjunkturella och eventuella strukturella förändringar i bruttoströmmarna.
2. Ett fördjupat studium av bakgrundsvariabler för dem som byter anställning. En sådan undersökning kan ske genom korsklassificeringar av de variabler, som belysts i föreliggande studie.
3. En statistisk uppföljning av de som lämnade verkstadsindustrin mellan 1969 och 1970 respektive tillkom mellan 1970 och 1971. Denna uppföljning kan ske med hjälp av data från folkräkningen från fjärde kvartalet 1970.
4. En sociologisk kartläggning av arbetsbytena. Genom undersökning bland ett representativt urval av dem som lämnade verkstadsindustrin 1972 och/eller 1973 bör ett försök göras att belysa dels motivet för att lämna den gamla anställningen, dels den faktiska förändringen när det gäller t. ex. lön, sociala villkor, löneform, arbetsmiljö m. m. samt individernas värdering av bytet av anställning.
5. En noggrannare kartläggning av personalomsättningens ekonomiska och sociala konsekvenser för individerna (löneutveckling, inkomstrygghet m. m.), för företagen (rekryteringskostnader m. m.) samt för samhället som helhet.

Sz

T

p

h

S

A

M

O

S

S

S

S

S

O

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

Tabellbilaga

Statis

grupp

S

Dell

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

S

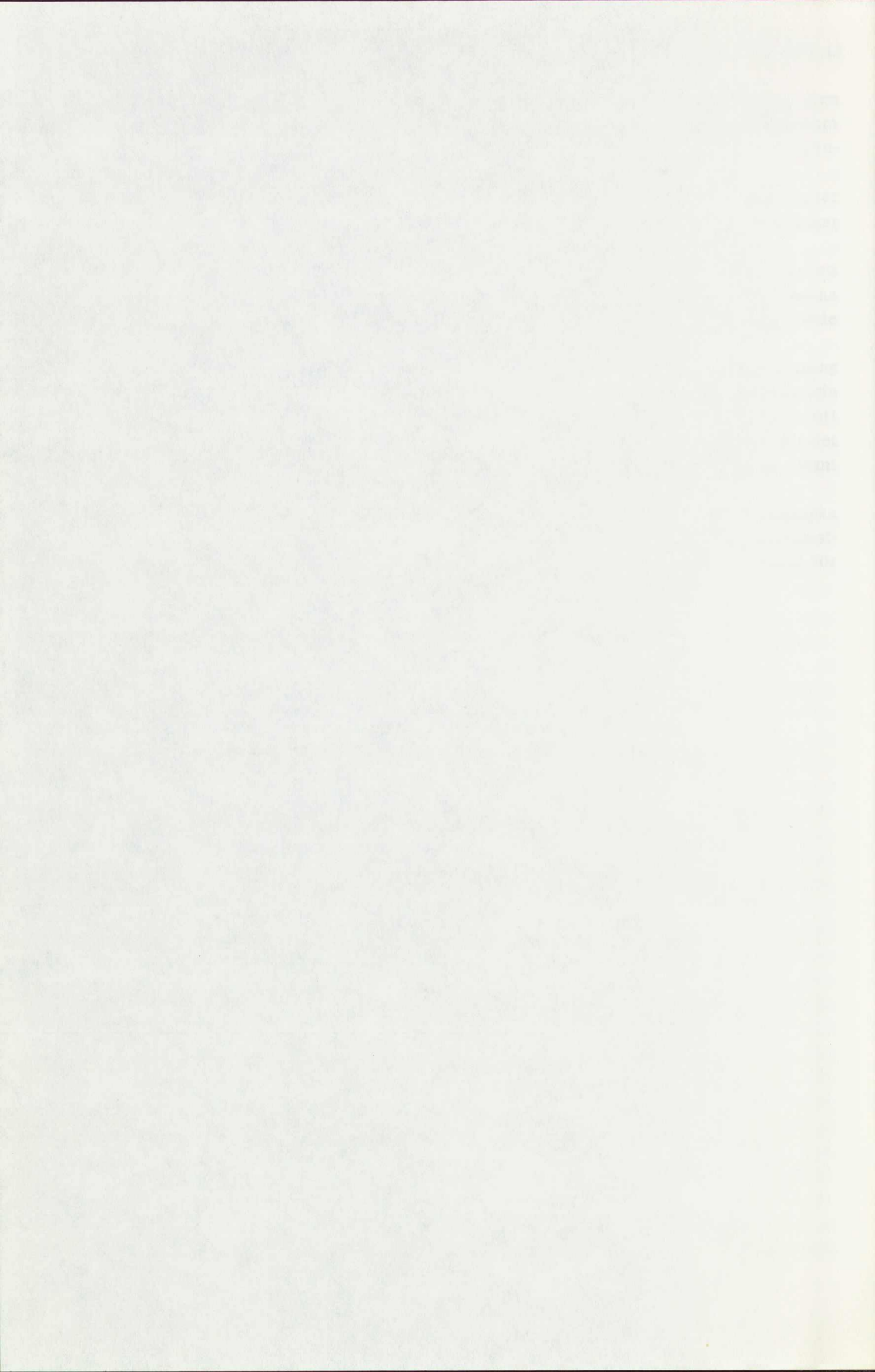
S

S

S

S

S

Tabell I Antal vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag med personnummer i lönestatistiken sista kvartalet 1969, 1970 och 1971.

Indelningsområde		4 kv 1969	4 kv 1970	4 kv 1971
Samtliga		153 861	178 527	185 265
Ålder	-19	2	-	5 021
	20-29	30 677	36 849	34 455
	26-35	36 333	43 572	45 310
	36-45	29 399	33 453	33 283
	46-55	32 134	36 149	37 498
	56-65	23 270	26 251	27 572
	66-	2 046	2 253	2 126
Ortstyp	Stockholm med förorter	18 432	21 929	22 324
	Göteborg med förorter	15 998	22 396	23 493
	8 stora industriorter	30 326	35 978	37 474
	Övriga orter	89 105	98 224	101 974
Sysse- sättnings- grupp	Gjuteriarbetare	4 639	5 015	4 924
	Verktygsarbetare	5 603	6 356	6 880
	Maskinreparatörer	2 765	3 255	3 555
	Avsnare, experimentarb	10 920	13 463	14 262
	Grovplåtslagare	5 806	5 961	6 364
	Svetsare	12 140	12 963	13 501
	Metallbearbetare	32 230	36 436	37 122
	Hopsättare, tyngre och lättare	11 183	12 574	13 543
	Serie- och bandhop-sättare	13 513	18 755	19 388
	Resemontörer	3 171	3 622	3 887
	Förråds- och lagerarb	11 049	12 927	13 420
	Transport- och renhållningsarb	10 284	11 769	12 005
Övriga	30 558	35 431	36 414	
Statistik- grupp	A	53 335	59 040	60 640
	B	74 651	86 941	91 856
	C	25 875	32 546	32 769
Delbransch	Mekaniska verkstäder	68 649	83 070	80 909
	Bilfabriker	10 765	13 682	18 223
	Elektroteknisk ind	24 777	33 340	35 364
	Varv	14 012	14 216	15 558
	Gjuterier	3 454	4 072	3 332
	Metallmanufaktur	20 827	22 697	23 437
	Instrumentfabriker	1 530	1 706	1 646
	Reparationsverkstäder	1 269	1 362	1 329
Övriga	8 578	4 382	5 467	
Arbetstids- form	Dagtid och tvåskift	152 233	176 617	183 049
	Övriga	1 628	1 910	2 216
Företags- storlek	- 25 arbetare	8 512	9 057	10 442
	26- 50 arbetare	12 870	12 752	13 020
	51-100 arbetare	16 771	18 205	19 183
	101-500 arbetare	49 170	54 020	58 691
	501- arbetare	66 538	84 493	83 929

Tabell 2 Kvarstannandefrekvens m.m. bland vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag – årsvisa jämförelser 4 kv 1969 – 4 kv 1972 för olika åldersgrupper. Procenttal.

Period	Ålders- grupp	I samma företag båda kvartalen			Bytt VF- företag mellan kvarta- len	Totalt i VF-före- tag båda kvarta- len
		Samma stat- och syssel- sättn.- grupp	Ny stat- och/eller syssel- sättn.- grupp	Samt- liga		
4 kv 1969	-19	—	—	—	—	—
—	20-25	45,7	11,7	57,4	7,2	64,6
—	26-35	60,3	10,1	70,4	6,0	76,4
4 kv 1970	36-45	70,2	9,4	79,6	4,3	83,9
—	46-55	75,3	8,7	84,0	3,3	87,2
—	56-65	76,0	8,0	84,0	2,4	86,4
—	66-	28,8	3,5	32,3	1,2	33,4
	Alla	64,4	9,6	73,9	4,7	78,7
4 kv 1970	-19	—	—	—	—	—
—	20-25	49,3	11,2	60,5	5,0	65,5
—	26-35	65,3	9,9	75,3	4,1	79,4
4 kv 1971	36-45	74,2	8,9	83,0	3,0	86,1
—	46-55	79,3	8,6	87,9	2,2	90,1
—	56-65	78,6	7,8	86,4	1,4	87,9
—	66-	27,2	1,9	29,0	0,1	29,2
	Alla	68,0	9,3	77,3	3,3	80,6
4 kv 1971	-19	37,8	15,6	53,4	4,4	57,8
—	20-25	56,1	12,4	68,6	6,1	74,7
—	26-35	68,3	10,0	78,3	5,5	83,8
4 kv 1972	36-45	74,3	8,9	83,2	4,4	87,6
—	46-55	78,7	8,5	87,1	3,7	90,8
—	56-65	76,9	7,7	84,6	2,9	87,5
—	66-	25,1	2,2	27,3	0,7	27,9
	Alla	69,2	9,7	78,9	4,6	83,4

Tabell 3 Kvarstannandefrekvens m.m. bland vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag – årsvisa jämförelser 4 kv 1969 – 4 kv 1972 för olika ortstyper. Procenttal.

Anm: Ortstyp 1 = Stockholm med förorter
 Ortstyp 2 = Göteborg med förorter
 Ortstyp 3 = Eskilstuna, Jönköping, Linköping, Malmö, Norrköping, Trollhättan, Västerås, Örebro
 Ortstyp 4 = Övriga orter

Period	Ortstyp	I samma företag båda kvartalen			Bytt VF-företag mellan kvartalen	Totalt i VF-företag båda kvartalen
		Samma stat och sysselsättn.-grupp	Ny stat- och/eller sysselsättn.-grupp	Samtliga		
4 kv 1969	1	55,5	9,5	65,1	5,4	70,5
	2	72,0	5,5	77,4	3,6	81,1
	3	64,4	8,9	73,3	5,7	79,0
4 kv 1970	4	64,8	10,6	75,4	4,4	79,8
	Alla	64,4	9,6	73,9	4,7	78,7
4 kv 1970	1	62,5	9,1	71,6	3,8	75,4
	2	75,7	5,1	80,8	2,5	83,3
	3	67,5	8,8	76,4	3,2	79,5
4 kv 1971	4	67,6	10,5	78,1	3,3	81,5
	Alla	68,0	9,3	77,3	3,3	80,6
4 kv 1971	1	65,4	8,5	73,9	5,8	79,7
	2	74,9	6,0	81,0	2,7	83,7
	3	71,4	8,9	80,3	3,9	84,2
4 kv 1972	4	67,8	11,1	78,9	5,0	83,9
	Alla	69,2	9,7	78,9	4,6	83,4

Tabell 4 Kvarstannandefrekvens m.m. bland vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag – årsvisa jämförelser 4 kv 1969 – 4 kv 1972 för olika sysselsättningsgrupper. Procenttal.

Period	Syssel-sätt-nings-grupp	I samma företag båda kvartalen			Bytt VF-företag mellan kvarta-len	Totalt i VF-företag mellan båda kvarta-len
		Samma stat- och syssel-sättn.-grupp	Ny stat- och/eller syssel-sättn.-grupp	Samt-liga		
Anm:	Grupp 10–14	Gjuteriarbetare				
	Grupp 20	Verktygsarbetare				
	Grupp 22	Maskinreparatörer				
	Grupp 24	Avsynare, provare, experi-ment- och laboratorie-arbetare				
	Grupp 30	Grovplåtslagare				
	Grupp 33	Svetsare				
	Grupp 40–48	Metallbearbetare				
	Grupp 70–71	Hopsättare, tyngre och lättare				
	Grupp 72	Serie- och bandhop-sättare				
	Grupp 77	Resemontörer				
	Grupp 80	Förråds- och lager-arbetare				
	Grupp 83	Transport- och ren-hållningsarbetare				
4 kv 1969	10–14	58,6	9,4	68,1	7,6	75,6
–	20	71,2	7,6	78,8	4,8	83,7
	22	68,9	8,5	77,4	4,6	81,9
4 kv 1970	24	68,6	7,7	76,3	3,5	79,9
	30	68,4	9,3	77,6	4,3	81,9
	33	63,1	7,8	70,9	6,6	77,5
	40–48	60,1	12,3	72,5	6,1	78,5
	70–71	64,0	9,6	73,7	4,9	78,5
	72	61,0	10,0	71,0	4,7	75,8
	77	59,2	6,8	66,0	8,8	74,8
	80	67,2	8,8	76,0	3,2	79,2
	83	66,8	8,4	75,2	2,9	78,1
	Övriga	66,6	9,3	75,9	3,4	79,3
	Alla	64,4	9,6	73,9	4,7	78,7
4 kv 1970	10–14	60,6	11,8	72,4	4,7	77,1
–	20	77,4	7,0	84,3	3,2	87,5
	22	74,5	8,3	82,8	2,6	85,4
4 kv 1971	24	73,2	8,3	81,5	2,3	83,8
	30	74,6	7,0	81,6	3,0	84,6
	33	67,2	7,6	74,8	5,0	79,8
	40–48	64,9	11,5	76,4	3,8	80,2
	70–71	69,3	9,1	78,4	3,6	82,0
	72	61,3	10,1	71,4	2,9	74,3
	77	65,4	5,1	70,5	5,9	76,3
	80	70,7	8,4	79,1	2,0	81,1
	83	68,7	7,7	76,4	2,2	78,6
	Övriga	69,2	9,6	78,8	2,9	81,7
	Alla	68,0	9,3	77,3	3,3	80,6

Period	Sysselsättningsgrupp	I samma företag båda kvartalen			Bytt VF-företag mellan kvartalen	Totalt i VF-företag båda kvartalen
		Samma stat- och sysselsättn.-grupp	Ny stat- och/eller sysselsättn.-grupp	Samtliga		
4 kv 1971	10-14	56,5	11,7	68,2	9,8	77,9
	20	76,9	8,3	85,2	3,8	89,0
-	22	72,9	9,5	82,4	4,8	87,3
4 kv 1972	24	75,3	8,8	84,1	3,3	87,4
	30	74,9	6,5	81,4	4,1	85,5
	33	66,9	9,0	75,9	6,2	82,1
	40-48	65,4	12,1	77,5	5,3	82,8
	70-71	69,7	10,2	79,9	4,7	84,6
	72	66,7	8,6	75,4	4,1	79,4
	77	64,9	5,9	70,8	9,5	80,3
	80	70,9	9,6	80,5	3,6	84,1
	83	70,7	7,5	78,2	3,4	81,6
	Övriga	70,9	9,8	80,7	3,6	84,3
	Alla	69,2	9,7	78,9	4,6	83,4

Tabell 5 Kvarstannandefrekvens m.m. bland vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag - årsvisa jämförelser 4 kv 1969 - 4 kv 1972 för olika statistikgrupper. Procenttal.

Anm: A = Yrkesarbetare

B = Övriga arbetare, som huvudsakligen utför arbeten, vilka *antingen* i avsevärd grad ställer krav på någon av faktorerna skicklighet, ansvar, ansträngning eller arbetsplatsförhållanden *eller* i viss grad ställer krav på flera av faktorerna

C = Övriga arbetare

Period	Statistikgrupp	I samma företag båda kvartalen			Bytt VF-företag mellan kvartalen	Totalt i VF-företag båda kvartalen
		Samma stat- och sysselsättn.-grupp	Ny stat- och/eller sysselsättn.-grupp	Samtliga		
4 kv 1969	A	73,4	5,5	78,9	4,5	83,4
	B	60,5	11,7	72,2	4,9	77,1
-	C	56,8	12,1	68,8	4,7	73,5
4 kv 1970	Alla	64,4	9,6	73,9	4,7	78,7
4 kv 1970	A	77,8	5,5	83,4	3,1	86,4
	B	64,5	11,3	75,8	3,5	79,4
-	C	59,3	11,0	70,3	2,8	73,1
4 kv 1971	Alla	68,0	9,3	77,3	3,3	80,6
4 kv 1971	A	77,9	5,8	83,7	4,2	87,9
	B	65,6	11,6	77,2	5,2	82,4
-	C	63,1	11,4	74,6	3,4	78,0
4 kv 1972	Alla	69,2	9,7	78,9	4,6	83,4

Tabell 6 Kvarstannandefrekvens m.m. bland vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag – årsvisa jämförelser 4 kv 1969 – 4 kv 1972 för olika delbranscher. Procenttal.

Period	Del-bransch	I samma företag båda kvartalen			Bytt VF-företag mellan kvartal- en	Totalt i VF-före- tag båda kvarta- len
		Samma stat- och syssel- sättn.- grupp	Ny stat- och/eller syssel- sättn.- grupp	Samt- liga		
4 kv 1969	1	62,9	10,2	73,0	5,5	78,5
	2	67,8	9,9	77,8	3,0	80,8
	3	65,7	8,7	74,4	3,4	77,7
4 kv 1970	4	72,6	7,3	79,9	2,2	82,1
	5	65,0	9,4	74,3	5,1	79,4
	6	63,3	10,7	74,0	4,6	78,6
	7	65,0	8,4	73,5	5,0	78,4
	8	64,3	12,5	76,8	2,4	79,1
	9	57,0	7,9	64,9	9,4	74,3
	Alla	64,4	9,6	73,9	4,7	78,7
4 kv 1970	1	67,4	9,8	77,1	3,7	80,8
	2	69,6	9,3	78,9	3,3	82,2
	3	65,7	9,4	75,1	2,7	77,8
4 kv 1971	4	77,8	5,7	83,4	1,9	85,3
	5	65,7	10,0	75,7	3,4	79,2
	6	68,4	9,3	77,7	3,0	80,7
	7	67,6	9,2	76,8	1,5	78,3
	8	64,2	12,1	76,4	6,2	82,5
	9	61,8	11,0	72,8	4,2	77,0
	Alla	68,0	9,3	77,3	3,3	80,6
4 kv 1971	1	69,6	9,9	79,4	4,7	84,1
	2	68,4	8,1	76,5	7,3	83,7
	3	68,7	10,9	79,5	2,8	82,3
4 kv 1972	4	78,7	6,7	85,3	1,7	87,0
	5	56,0	14,1	70,1	7,9	78,0
	6	66,6	9,8	76,4	5,3	81,7
	7	72,4	7,2	79,6	3,5	83,0
	8	73,2	10,1	83,3	2,1	85,4
	9	59,4	10,0	69,5	9,1	78,6
	Alla	69,2	9,7	78,9	4,6	83,4

Tabell 7 Kvarstannandefrekvens m.m. bland vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag – årsvisa jämförelser 4 kv 1969 – 4 kv 1972 för olika arbetstidsformer. Procenttal.

Period	Arbets- tids- form	I samma företag båda kvartalen			Bytt VF- företag mellan kvarta- len	Totalt i VF-före- tag båda kvarta- len
		Samma stat- och syssel- sättn.- grupp	Ny stat- och/eller syssel- sättn.- grupp	Samt- liga		
4 kv 1969	1	64,2	9,6	73,8	4,8	78,6
	2	76,4	6,9	83,3	2,6	85,9
– 4 kv 1970	Alla	64,4	9,6	73,9	4,7	78,7
4 kv 1970	1	67,9	9,3	77,2	3,3	80,5
	2	75,3	8,6	83,9	1,7	85,6
– 4 kv 1971	Alla	68,0	9,3	77,3	3,3	80,6
4 kv 1971	1	69,1	9,7	78,8	4,5	83,4
	2	72,4	7,7	80,1	7,7	87,8
– 4 kv 1972	Alla	69,2	9,7	78,9	4,6	83,4

Tabell 8 Kvarstannandefrekvens m.m. bland vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag – årsvisa jämförelser 4 kv 1969 – 4 kv 1972 för olika företagsstorlekar. Procenttal.

Period	Antal arbetare per företag	I samma företag båda kvartalen			Bytt VF-företag mellan kvartalen	Totalt i VF-företag båda kvartalen
		Samma stat- och sysselsättn.-grupp	Ny stat- och/eller sysselsättn.-grupp	Samtliga		
4 kv 1969	– 25	59,3	7,2	66,5	5,6	72,1
–	26– 50	61,1	9,7	70,8	5,5	76,4
–	51–100	59,7	11,0	70,7	5,8	76,5
4 kv 1970	101–500	61,4	9,9	71,3	5,7	77,0
–	501–	69,0	9,3	78,3	3,5	81,8
	Alla	64,4	9,6	73,9	4,7	78,7
4 kv 1970	– 25	63,7	7,4	71,1	4,7	75,8
–	26– 50	63,6	8,1	71,7	5,1	76,8
–	51–100	65,7	9,9	75,5	3,6	79,1
4 kv 1971	101–500	66,2	10,0	76,3	4,0	80,3
–	501–	70,7	9,1	79,9	2,2	82,1
	Alla	68,0	9,3	77,3	3,3	80,6
4 kv 1971	– 25	63,1	8,7	71,7	5,4	77,1
–	26– 50	62,6	9,1	71,8	6,3	78,0
–	51–100	65,4	9,3	74,6	6,2	80,8
4 kv 1972	101–500	68,6	10,5	79,1	4,8	83,8
–	501–	72,2	9,4	81,6	3,7	85,3
	Alla	69,2	9,7	78,9	4,6	83,4

Tabell 9 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 – 4 kv 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika åldersgrupper.

Period	Åldersgrupp	I samma företag båda kvartalen		Bytt VF-företag mellan kvartalen	Totalt i VF-företag båda kvartalen
		Samma stat- och sysselsättn.-grupp	Ny stat- och/eller sysselsättn.-grupp		
4 kv 1969	-19	-	-	-	-
-	20-25	114	115	115	114
-	26-35	112	113	113	112
4 kv 1970	36-45	111	112	112	111
-	46-55	111	111	112	111
-	56-65	111	111	109	111
-	66-	109	108	104	109
	Alla	112	113	113	112
4 kv 1970	-19	-	-	-	-
-	20-25	113	113	113	113
-	26-35	111	111	110	111
4 kv 1971	36-45	111	111	111	111
-	46-55	111	111	110	111
-	56-65	111	110	111	111
-	66-	110	110	109	110
	Alla	111	111	111	111
4 kv 1971	-19	113	114	114	113
-	20-25	111	112	112	111
-	26-35	109	109	111	109
4 kv 1972	36-45	109	109	112	109
-	46-55	109	109	110	109
-	56-65	109	109	110	109
-	66-	108	109	109	108
	Alla	110	110	111	110

Tabell 10 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 – 4 kv 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika ortstyper.

Anm: Ortstyp 1 = Stockholm med förorter

Ortstyp 2 = Göteborg med förorter

Ortstyp 3 = Eskilstuna, Jönköping, Linköping, Malmö, Norrköping, Trollhättan, Västerås, Örebro

Ortsgrupp 4 = Övriga orter

Period	Ortstyp	I samma företag båda kvartalen		Bytt VF-företag mellan kvartalen	Totalt i VF-företag båda kvartalen
		Samma stat- och sysselsättn.-grupp	Ny stat- och/eller sysselsättn.-grupp		
4 kv 1969	1	110	111	108	110
	2	112	113	112	112
	3	111	112	113	112
4 kv 1970	4	112	113	114	112
	Alla	112	113	113	112
4 kv 1970	1	109	109	109	109
	2	110	110	109	110
	3	112	112	111	112
4 kv 1971	4	112	112	112	112
	Alla	111	111	111	111
4 kv 1971	1	107	108	114	109
	2	110	110	108	110
	3	111	112	111	111
4 kv 1972	4	109	110	111	109
	Alla	110	110	111	110

Tabell 11 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 – 4 kv 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika sysselsättningsgrupper.

Period	Syssel-sätt-nings-grupp	I samma företag båda kvartalen		Bytt VF-företag mellan kvarta-len	Totalt i VF-företag båda kvarta-len
		Samma stat- och syssel-sättn.-grupp	Ny stat- och/eller syssel-sättn.-grupp		
Anm:	Grupp 10–14	Gjuteriarbetare			
	Grupp 20	Verktysarbetare			
	Grupp 22	Maskinreparatörer			
	Grupp 24	Avsynare, provare, experi-ment- och laboratorie-arbetare			
	Grupp 30	Grovplåtslagare			
	Grupp 33	Svetsare			
	Grupp 40–48	Metallbearbetare			
	Grupp 70–71	Hopsättare, tyngre och lättare			
	Grupp 72	Serie- och bandhopsättare			
	Grupp 77	Resemontörer			
Grupp 80	Förråds- och lagerarbetare				
Grupp 83	Transport- och renhåll-ningsarbetare				
4 kv 1969	10–14	112	111	109	111
–	20	112	115	117	113
–	22	112	113	115	112
4 kv 1970	24	112	114	114	112
–	30	112	112	111	112
–	33	111	112	112	111
–	40–48	112	113	113	112
–	70–71	112	113	110	112
–	72	112	113	114	113
–	77	112	110	113	112
–	80	111	113	113	111
–	83	112	114	114	112
–	Övriga	111	112	112	111
	Alla	112	113	113	112
4 kv 1970	10–14	111	108	109	110
–	20	111	113	115	111
–	22	110	111	114	110
4 kv 1971	24	111	112	111	111
–	30	110	111	110	110
–	33	111	110	109	110
–	40–48	111	111	111	111
–	70–71	111	111	112	111
–	72	112	111	113	112
–	77	110	111	111	110
–	80	111	113	114	112
–	83	112	113	116	112
–	Övriga	111	111	110	111
	Alla	111	111	111	111

Period	Syssel-sätt-nings-grupp	I samma företag båda kvartalen		Bytt VF-företag mellan kvarta-len	Totalt i VF-företag båda kvarta-len
		Samma stat- och syssel-sättn.-grupp	Ny stat-och/eller syssel-sättn.-grupp		
4 kv 1971	10-14	109	109	111	109
—	20	109	112	111	110
—	22	110	111	111	110
4 kv 1972	24	109	111	112	109
—	30	111	111	112	111
—	33	110	110	110	110
—	40-48	109	109	111	109
—	70-71	110	110	110	110
—	72	109	110	112	110
—	77	109	107	111	109
—	80	110	111	113	110
—	83	110	112	112	111
—	Övriga	109	109	111	110
—	Alla	110	110	111	110

Tabell 12 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 - 4 kv 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika statistikgrupper.

Anm: A = Yrkesarbetare

B = Övriga arbetare, som huvudsakligen utför arbeten, vilka antingen i avsevärd grad ställer krav på någon av faktorerna skicklighet, ansvar, ansträngning eller arbetsplatsförhållanden eller i viss grad ställer krav på flera av faktorerna

C = Övriga arbetare

Period	Stati-stik-grupp	I samma företag båda kvartalen		Bytt VF-företag mellan kvarta-len	Totalt i VF-företag båda kvarta-len
		Samma stat- och syssel-sättn.-grupp	Ny stat-och/eller syssel-sättn.-grupp		
4 kv 1969	A	111	111	111	111
—	B	112	113	113	112
—	C	112	113	116	113
4 kv 1970	Alla	112	113	113	112
4 kv 1970	A	110	110	109	110
—	B	111	111	112	111
—	C	113	113	114	113
4 kv 1971	Alla	111	111	111	111
4 kv 1971	A	109	109	111	109
—	B	110	110	112	110
—	C	110	111	112	110
4 kv 1972	Alla	110	110	111	110

Tabell 13 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 - 4 kv 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika delbranscher.

Anm: 1 = Mekaniska verkstäder
 2 = Bilfabriker
 3 = Elektroteknisk industri
 4 = Varv
 5 = Gjutier
 6 = Metallmanufaktur
 7 = Instrumentfabriker
 8 = Reparationsverkstäder
 9 = Övrigt

Period	Del- bransch	I samma företag båda kvartalen		Bytt VF- företag mellan kvarta- len	Totalt i VF-företag båda kvarta- len
		Samma stat- och syssel- sättn.- grupp	Ny stat- och/eller syssel- sättn.- grupp		
4 kv 1969	1	112	113	112	112
	2	112	112	110	112
	3	112	113	114	112
4 kv 1970	4	112	114	111	112
	5	111	113	112	111
	6	112	112	115	112
	7	111	110	113	111
	8	111	111	111	111
	9	110	111	114	111
	Alla	112	113	113	112
4 kv 1970	1	111	111	111	111
	2	109	109	111	109
	3	112	112	113	112
4 kv 1971	4	111	111	109	111
	5	112	110	111	111
	6	111	111	112	111
	7	110	112	108	111
	8	111	112	114	112
	9	111	112	114	111
	Alla	111	111	111	111
4 kv 1971	1	109	110	110	109
	2	108	109	114	110
	3	110	111	109	110
4 kv 1972	4	114	113	108	114
	5	109	109	109	109
	6	109	110	112	109
	7	109	110	108	109
	8	109	110	111	109
	9	110	110	109	110
	Alla	110	110	111	110

Tabell 14 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 - 4 kv 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer med olika arbetstidsformer.

Anm: 1 = Dagtid eller tvåskift
2 = Övriga arbetstidsformer

Period	Arbets- tids- form	I samma företag båda kvartalen		Bytt VF- företag mellan kvarta- len	Totalt i VF-företag båda kvarta- len
		Samma stat- och syssel- sättn.- grupp	Ny stat- och/eller syssel- sättn.- grupp		
4 kv 1969	1	112	113	113	112
	2	112	111	111	112
— 4 kv 1970	Alla	112	113	113	112
4 kv 1970	1	111	111	111	111
	2	111	109	113	111
— 4 kv 1971	Alla	111	111	111	111
4 kv 1971	1	110	110	111	110
	2	109	109	113	110
— 4 kv 1972	Alla	110	110	111	110

Tabell 15 Timförtjänstutveckling (indextal) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 - 4 kv 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i företag av olika storlek.

Period	Antal arbetare per företag	I samma företag båda kvartalen		Bytt VF-företag mellan kvartalen	Totalt i VF-företag båda kvartalen
		Samma stat- och sysselsättn.-grupp	Ny stat- och/eller sysselsättn.-grupp		
4 kv 1969	- 25	111	114	114	111
-	26- 50	111	113	113	111
-	51-100	111	112	112	111
4 kv 1970	101-500	112	112	114	112
501-	112	113	112	112	112
	Alla	112	113	113	112
4 kv 1970	- 25	110	112	113	110
-	26- 50	111	112	112	111
-	51-100	111	112	110	111
4 kv 1971	101-500	111	111	111	111
501-	111	111	111	111	111
	Alla	111	111	111	111
4 kv 1971	- 25	108	109	110	108
-	26- 50	109	109	109	109
-	51-100	108	110	109	109
4 kv 1972	101-500	109	110	111	109
501-	110	110	110	112	110
	Alla	110	110	111	110

Tabell 16 Ackordsvolym (% av samtliga arbetstimmar) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 - 4 kv 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika åldersgrupper.

Period	Åldersgrupp	Samtliga arbetare första kvartalet i perioden	Arbetare i samma företag båda kvartalerna		Ny stat- och/eller sysselsättn.grupp		Arbetare som bytt VF-företag mellan kvartalerna		Arbetare i VF-företag båda kvartalerna	
			Samma stat- och sysselsättn.grupp		Första och/eller andra kvartalet		Första och/eller andra kvartalet		Första och/eller andra kvartalet	
			Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet
4 kv 1969	-19	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	20-25	68	70	69	68	64	69	65	70	68
-	26-35	70	72	70	70	62	69	64	72	68
4 kv 1970	36-45	67	69	66	65	59	64	61	68	65
-	46-55	62	64	61	56	50	59	55	63	60
-	56-65	52	54	50	48	40	53	43	53	49
-	66--	40	36	30	36	21	32	28	36	29
Alla	64	66	63	63	63	57	65	60	65	62
4 kv 1970	-19	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	20-25	67	69	69	63	60	64	62	68	67
-	26-35	68	70	69	65	59	67	62	70	68
4 kv 1971	36-45	66	67	66	61	54	63	59	67	65
-	46-55	60	62	60	56	49	55	51	61	59
-	56-65	50	52	50	45	35	46	42	51	49
-	66--	35	33	32	21	20	20	32	32	31
Alla	63	64	63	63	60	54	62	59	64	62
4 kv 1971	-19	59	61	66	53	55	57	55	59	62
-	20-25	65	67	67	62	60	64	63	66	65
-	26-35	67	68	67	65	61	66	63	68	66
4 kv 1972	36-45	65	66	65	61	57	61	60	65	63
-	46-55	59	61	59	53	49	57	54	60	58
-	56-65	50	51	50	46	40	49	45	51	49
-	66--	39	36	33	34	39	33	32	36	33
Alla	61	63	62	58	58	55	61	58	62	61

Tabell 17 Ackordsvolym (% av samtliga arbetstimmar) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 - 4 kv 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika ortstyper.

Period	Orts- typ	Samtliga arbetare första kvartalet i perioden	Arbetare i samma företag båda kvartalen				Arbetare som bytt VF- företag mellan kvartalen				Arbetare i VF-företag båda kvartalen			
			Samma stat- och sysselsättn.grupp		Ny stat- och/eller sysselsättn.grupp		Första kvartalet		Andra kvartalet		Första kvartalet		Andra kvartalet	
			Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet
4 kv 1969	1	60	61	58	63	55	63	54	61	61	57	61	57	
	2	73	75	73	66	59	66	56	75	66	72	75	72	
	3	67	67	66	68	65	68	64	67	68	64	67	66	
4 kv 1970	4	63	64	61	61	54	64	61	64	64	61	64	60	
	Alla	64	66	63	63	57	65	60	65	65	60	65	62	
4 kv 1970	1	59	60	56	56	47	67	47	59	67	54	59	55	
	2	70	73	71	59	57	57	58	72	57	58	72	70	
	3	68	69	69	67	59	69	64	69	69	69	69	68	
4 kv 1971	4	60	61	60	58	53	59	58	61	59	58	61	59	
	Alla	63	64	63	60	54	62	62	64	62	59	64	62	
4 kv 1971	1	55	54	54	47	47	65	47	56	65	61	56	55	
	2	70	71	66	66	58	55	58	70	55	52	70	65	
	3	68	69	69	66	63	62	63	68	62	58	68	68	
4 kv 1972	4	59	59	59	57	54	58	54	59	58	57	59	58	
	Alla	61	63	62	58	55	61	55	62	61	58	62	61	

Anm: Ortstyp 1 = Stockholm med förorter

Ortstyp 2 = Göteborg med förorter

Ortstyp 3 = Eskilstuna, Jönköping, Linköping, Malmö, Norrköping, Trollhättan, Västerås, Örebro

Ortstyp 4 = Övriga orter

Tabell 18 Ackordsvolym (% av samtliga arbetstimmar) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 - 4 kv 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika sysselsättningsgrupper.

Period	Syssel-sätt-nings-grupp	Gjuteriarbetare Verktysarbetare Maskinreparatörer Avsynare, provare, experiment- och laboratoriearbetare Grovtålslagare Sveitsare	Arbetare i samma företag båda kvartalen				Arbetare som bytt VF-företag mellan kvartalen				Arbetare i VF-företag båda kvartalen	
			Samma stat- och sysselsättn.grupp		Ny stat- och/eller sysselsättn.grupp		Första kvartalet		Andra kvartalet		Första kvartalet	Andra kvartalet
			Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet
4 kv 1969	10-14	75	76	70	77	66	74	61	76	69		
	20	36	36	36	33	31	37	54	36	37		
	22	36	39	36	32	31	29	51	38	36		
4 kv 1970	24	45	47	44	44	40	43	45	46	44		
	30	84	86	82	79	71	87	75	85	80		
	33	85	87	84	81	68	82	75	86	81		
	40-48	78	80	77	75	64	78	68	79	75		
	70-71	69	72	70	67	58	65	57	71	68		
	72	81	84	83	76	66	72	64	83	79		
	77	50	51	49	47	46	38	39	49	48		
	80	36	38	35	32	36	27	34	37	35		
	83	34	36	34	36	41	27	36	35	35		
	Övriga	65	66	63	61	57	69	62	66	62		
	Alla	64	66	63	63	57	65	60	65	62		

4 kv	10-14	68	70	70	59	50	57	69	68
1970	20	38	40	38	31	31	39	39	37
-	22	35	38	33	33	28	43	37	37
4 kv	24	47	49	45	42	34	34	48	47
1971	30	81	83	82	72	71	76	82	81
	33	81	83	83	70	80	72	83	81
	40-48	75	77	74	61	72	62	76	72
	70-71	67	70	68	54	70	63	69	66
	72	81	84	84	63	80	71	83	80
	77	48	51	50	67	43	58	51	51
	80	38	38	38	32	30	34	37	37
	83	36	38	39	34	26	37	37	38
	Övriga	62	64	63	51	65	60	63	61
	Alla	63	64	63	54	62	59	64	62
4 kv	10-14	68	70	68	60	72	73	69	68
1971	20	35	36	36	32	33	35	35	36
-	22	34	37	37	35	27	29	37	36
4 kv	24	44	46	46	45	36	34	45	45
1972	30	81	82	79	68	81	72	82	78
	33	80	81	80	73	78	72	81	79
	40-48	72	75	74	62	64	63	73	72
	70-71	66	69	68	59	55	46	67	65
	72	82	84	84	64	85	78	83	82
	77	53	54	50	57	47	50	53	51
	80	36	36	36	37	48	47	37	36
	83	37	38	36	39	54	53	38	37
	Övriga	61	62	60	52	59	56	61	59
	Alla	61	63	62	55	61	58	62	61

Tabell 19 Ackordsvolym (% av samtliga arbetstimmar) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 – 4 kv 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika statistikgrupper.

Period	Statis- tik- grupp	Samtliga arbetare första kvartalet i perioden	Arbetare i samma företag båda kvartalen				Arbetare som bytt VF- företag mellan kvartalen				Arbetare i VF-företag båda kvartalen			
			Samma stat- och sysselsättn.grupp		Ny stat- och/eller sysselsättn.grupp		Första kvartalet		Andra kvartalet		Första kvartalet		Andra kvartalet	
			Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet
4 kv 1969	A	64	65	62	60	49	63	61	65	61	65	61		
	B	66	67	65	65	59	68	61	68	67	67	64		
	C	60	62	61	59	57	59	58	61	61	61	60		
4 kv 1970	Alla	64	66	63	63	57	65	60	65	60	65	62		
4 kv 1970	A	61	63	61	52	44	58	56	62	60	62	60		
	B	65	66	65	63	57	63	60	65	64	65	64		
	C	62	63	62	58	53	67	59	63	60	63	60		
4 kv 1971	Alla	63	64	63	60	54	62	59	64	62	64	62		
4 kv 1971	A	59	60	59	54	50	53	50	60	57	60	57		
	B	64	65	64	61	56	67	65	65	63	65	63		
	C	59	61	62	56	57	49	50	60	60	60	60		
4 kv 1972	Alla	61	63	62	58	55	61	58	62	61	62	61		

Ann: A = Yrkesarbetare

B = Övriga arbetare, som huvudsakligen utför arbeten, vilka *antingen* i avsevärd grad ställer krav på någon av faktorerna skicklighet, ansvar, ansträngning eller arbetsplatsförhållanden *eller* i viss grad ställer krav på flera av faktorerna

C = Övriga arbetare

Tabell 20 Ackordsvolym (% av samtliga arbetstimmar) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 - 4 kv 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i olika delbranscher.

Period	Del- bransch	Samtliga arbetare första kvartalet i perioden	Arbetare i samma företag båda kvartalen		Arbetare som bytt VF- företag mellan kvartalen		Arbetare i VF-företag båda kvartalen		
			Ny stat- och/eller sysselsättn.grupp		Första kvartalet		Första kvartalet		
			Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	
4 kv 1969	1	62	63	60	62	63	58	63	59
	2	75	77	75	70	83	67	76	73
	3	68	70	69	64	70	63	70	68
4 kv 1970	4	73	74	71	70	75	67	74	71
	5	65	67	64	69	61	61	67	63
	6	58	59	57	60	55	56	59	56
4 kv 1971	7	55	58	58	52	46	50	57	56
	8	61	63	56	54	64	49	62	53
	9	60	59	55	60	70	70	60	57
Alla	64	66	63	63	63	65	60	65	62
4 kv 1970	1	60	61	60	59	60	57	61	59
	2	76	78	78	65	76	70	77	76
	3	67	69	68	63	69	59	68	66
4 kv 1971	4	71	72	74	69	63	64	72	73
	5	61	64	62	59	57	60	63	60
	6	56	57	54	54	59	61	57	54
4 kv 1972	7	53	53	51	59	66	64	54	52
	8	55	55	53	51	71	60	55	52
	9	51	54	51	51	41	50	53	50
Alla	63	64	63	60	62	59	64	62	

Anm: 1 = Mekaniska verkstäder 4 = Varv 7 = Instrumentfabriker
 2 = Bilfabriker 5 = Gjutier 8 = Reparationsverkstäder
 3 = Elektroteknisk industri 6 = Metallmanufaktur 9 = Övrigt

Period	Del- bransch	Samtliga arbetare första kvartalet i perioden	Arbetare i samma företag båda kvartalen			Arbetare som bytt VF- företag mellan kvartalen			Arbetare i VF-företag båda kvartalen					
			Samma stat- och sysselsätt.n.grupp		Ny stat- och/eller sysselsätt.n.grupp		Första kvartalet		Andra kvartalet		Första kvartalet		Andra kvartalet	
			Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet		
4 kv	1	59	60	60	55	53	52	60	59					
1971	2	71	71	57	51	72	69	70	69					
	3	65	66	63	61	61	54	66	65					
4 kv	4	74	73	64	57	64	65	77	72					
1972	5	60	62	61	64	47	48	61	60					
	6	52	53	49	50	54	56	53	53					
	7	51	53	49	43	43	51	52	52					
	8	51	53	49	46	43	69	53	54					
	9	48	50	42	40	42	39	48	46					
	Alla	61	63	58	55	61	58	62	61					

Tabell 21 Ackordsvolymer (% av samtliga arbetstimmar) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 - 4 kv 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer med olika arbetstidsformer.

Period	Arbets- tids- form	Samtliga arbetare första kvartalet i perioden	Arbetare i samma företag båda kvartalen		Arbetare som bytt VF- företag mellan kvartalen		Arbetare i VF-företag båda kvartalen		
			Ny stat- och/eller sysselsätt.n.grupp		Första kvartalet		Första kvartalet		
			Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	
4 kv 1969	1	64	66	63	57	65	60	65	62
	2	63	64	63	55	74	76	64	61
4 kv 1970	Alla	64	66	63	57	65	60	65	62
4 kv 1970	1	63	64	60	54	62	59	64	62
	2	60	60	65	56	54	58	61	60
4 kv 1971	Alla	63	64	60	54	62	59	64	62
4 kv 1971	1	61	63	58	55	61	58	62	61
	2	62	62	57	56	68	67	62	60
4 kv 1972	Alla	61	63	58	55	61	58	62	61

Anm: 1 = Dagtid eller tvåskift
2 = Övriga arbetstidsformer

Tabell 22 Ackordsvolym (% av samtliga arbetstimmar) för vuxna arbetare (män + kvinnor) inom VF:s medlemsföretag 4 kv 1969 - 4 kv 1972. Årsvisa jämförelser för identiska personer i företag av olika storlek.

Period	Åldersgrupp	Samtliga arbetare första kvartalet i perioden	Arbetare i samma företag båda kvartalerna				Arbetare som bytt VF-företag mellan kvartalerna				Arbetare i VF-företag båda kvartalerna			
			Samma stat- och sysselsättn.grupp		Ny stat- och/eller sysselsättn.grupp		Första kvartalet		Andra kvartalet		Första kvartalet		Andra kvartalet	
			Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet	Första kvartalet	Andra kvartalet
4 kv 1969	- 25	41	43	41	39	38	46	56	42	42	42	42		
	26-50	59	61	57	53	56	54	60	60	56	56	56		
	51-100	60	62	59	55	58	56	61	59	61	59	59		
4 kv 1970	101-500	63	64	61	56	68	62	64	60	64	60	60		
	501-	70	71	69	60	73	63	70	70	70	68	68		
	Alla	64	66	63	57	65	60	65	62	65	62	62		
4 kv 1971	- 25	40	41	38	37	39	40	51	40	40	38	38		
	26-50	54	56	54	51	57	51	58	57	56	54	54		
	51-100	57	59	58	49	54	49	60	55	59	57	57		
4 kv 1972	101-500	60	61	59	49	55	49	66	62	60	58	58		
	501-	70	71	70	66	66	66	58	70	70	69	69		
	Alla	63	64	63	54	62	59	64	62	64	62	62		
4 kv 1971	- 25	36	38	37	35	39	39	46	38	38	37	37		
	26-50	51	54	53	50	48	39	37	52	52	52	52		
	51-100	55	56	55	50	52	55	53	55	55	54	54		
4 kv 1972	101-500	58	59	59	55	56	52	52	52	58	58	58		
	501-	70	71	70	60	66	71	67	71	71	68	68		
	Alla	61	63	62	55	61	58	61	58	62	61	61		

Kronologisk förteckning

1. Orter i regional samverkan. A.
 2. Ortsbundna levnadsvillkor. A.
 3. Regionala prognoser i planeringens tjänst. A.
 4. Ortsbundna produktionskostnader. A.
 5. Boken. Litteraturutredningens huvudbetänkande. U.
 6. Förenklad konkurs m. m. Ju.
 7. Barn- och ungdomsvård. S.
 8. Rättegången i arbetstvister. A.
 9. Samhälle och trossamfund. Sammanställning av remissyttranden över betänkanden av 1968 års beredning om stat och kyrka. U.
 10. Data och näringspolitik. I.
 11. Svensk industri. Delrapport 1. I.
 12. Svensk industri. Delrapport 2. I.
 13. Svensk industri. Delrapport 3. I.
-

Statens offentliga utredningar 1974

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Förenklad konkurs m. m. [6]

Socialdepartementet

Barn- och ungdomsvård. [7]

Utbildningsdepartementet

Boken. Litteraturutredningens huvudbetänkande. [5]

Samhälle och trossamfund. Sammanställning av remissyttranden över betänkanden av 1968 års beredning om stat och kyrka. [9]

Arbetsmarknadsdepartementet

Expertgruppen för regional utredningsverksamhet.

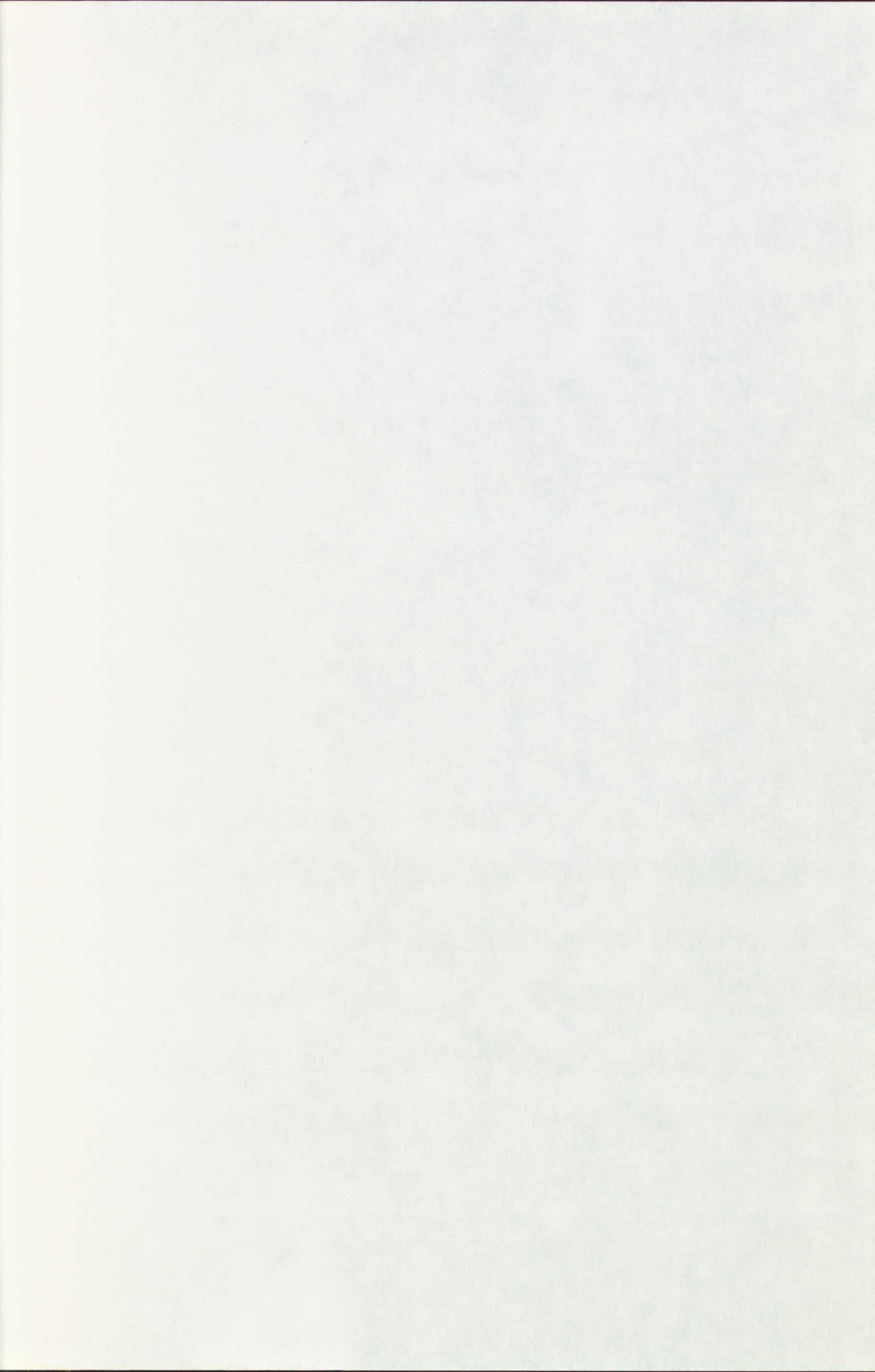
1. Orter i regional samverkan. [1] 2. Ortsbundna levnadsvillkor. [2] 3. Regionala prognoser i planeringens tjänst. [3] 4. Ortsbundna produktionskostnader. [4]

Rättegången i arbetstvister. [8]

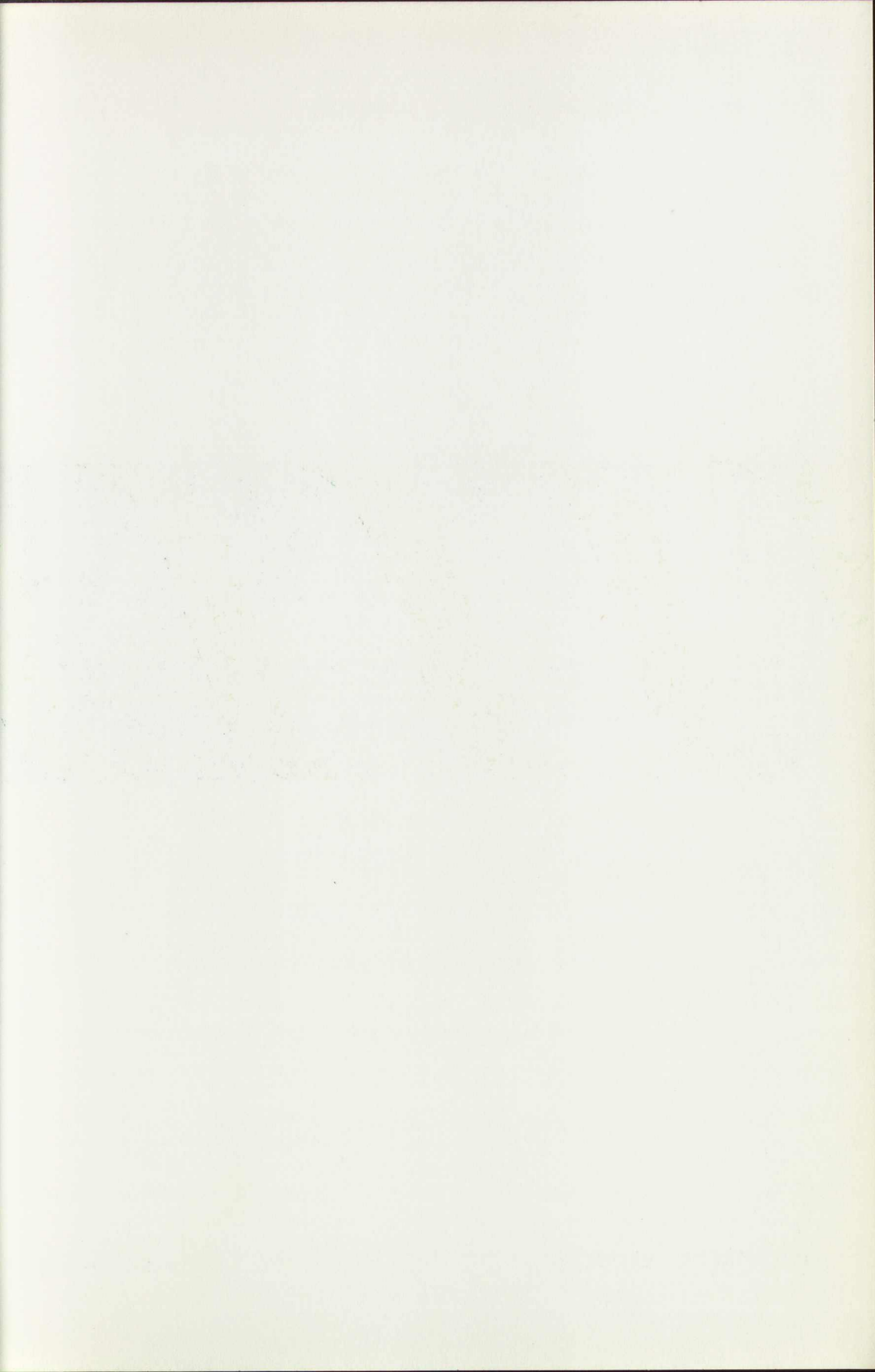
Industridepartementet

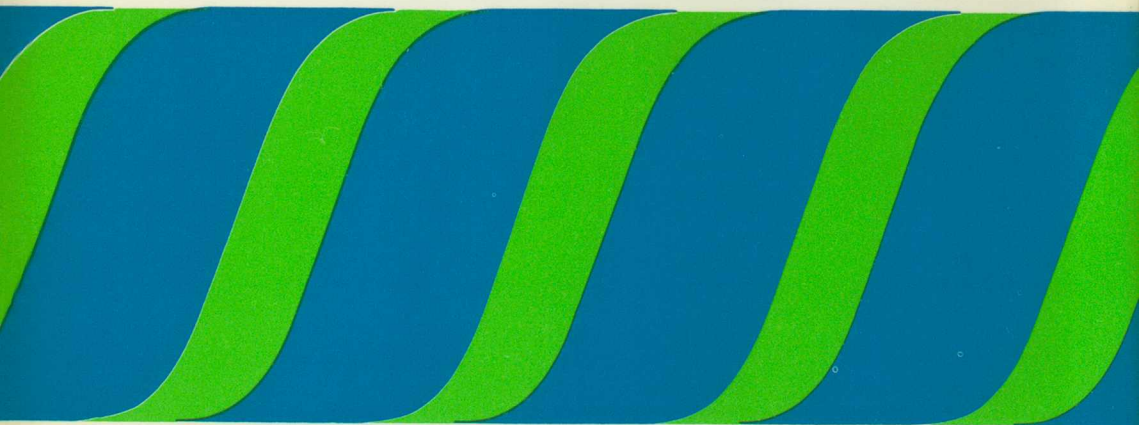
Data och näringspolitik. [10]

Industristrukturutredningen. 1. Svensk industri. Delrapport 1. [11] 2. Svensk industri. Delrapport 2. [12] 3. Svensk industri. Delrapport 3. [13]

 Allmänna Förlaget

KUNGL. BIBL.
7 APR 1974
STOCKHOLM

ISBN 91-38-01797-0